

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DAMGALAMA EĞİLİMLERİ İLE SURİYELİLERE
YÖNELİK TUTUMLARDA ETNO-KÜLTÜREL EMPATİNİN
ROLÜNÜN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep BÜYÜKÇORAK KANAŞ

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı

TEMMUZ, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DAMGALAMA EĞİLİMLERİ İLE SURİYELİLERE
YÖNELİK TUTUMLARDA ETNO-KÜLTÜREL EMPATİNİN
ROLÜNÜN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep BÜYÜKÇORAK KANAŞ
(Y2212.270005)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr Üyesi Hande TASA

TEMMUZ, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Damgalama eğilimleri ile Suriyelilere Yönelik Tutumlarda Etno-kültürel empati İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onuruyla beyan ederim..(13/07/2023)

Zeynep BÜYÜKÇORAK KANAŞ

ÖNSÖZ

Öğrenmeyi ve doğru bilgiye ulaşmayı kendime rehber edindiğim, bilginin yolumu aydınlatması için araştırmaktan vazgeçmediğim bu hayat yolculuğumda, benimle birlikte yürüyen, her anımda yanımda olan, benden desteğini esirgemeyen; ailem, dostlarım ve değerli hocalarıma sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bu yolculuğun seyrinde dersine katıldığım ilk andan itibaren, enerjisine, bilgisine ve tecrübesine hayran kaldığım; bir danışman hocadan öte kaygılarımı anlayan ve üstesinden gelmem için bana cesaret veren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Hande TASA'ya ayrıca çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Tez çalışmama kıymetli zamanlarını ayırıp, tez jürisinde yer alan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Özkılıççı ve onu her zaman dinlemekten mutluluk duyacağım Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz Deniz'e de teşekkür ederim.

Elbette ki, iş ve aile hayatı ile birlikte akademik hayatı sürdürmenin belli zorlukları olmakla birlikte, her koşulda tüm zorlukları beraber göğüsleyebildiğim, ilgi ve desteğini her zaman hissettiğim, değerli hayat arkadaşım Bünyamin Kanaş'a; hayatta durmam gereken yeri gösteren, sevmeyi, saygı duymayı ve mücadele etmeyi öğretilip beni ben yapan sevgili anneme, babama ve kız kardeşlerime; iş arkadaşlığından öte dostluklarını kazandığım sevgili iş arkadaşlarıma; her ne kadar ondan önce bu serüveni bitirmiş gibi görünsem de motivasyonumun düştüğü anlarda tüm sevecenliği ve enerjisiyle bana destek olan, sevgili arkadaşım Caner Sarıboğa'ya; yaşadığı oldukça zorlu bir yıla rağmen tüm sevgisi ve çabasıyla mücadele etmekten vazgeçmeyen canım arkadaşım Merve Bağlam'a, burada sayamadığım diğer tüm arkadaşlarım ve hocalarıma teşekkürü de bir borç bilirim.

Temmuz, 2023

Zeynep BÜYÜKÇORAK KANAŞ

DAMGALAMA EĞİLİMLERİ İLE SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMLARDA ETNO-KÜLTÜREL EMPATİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

ÖZET

Bireylerin Damgalama eğilimleri ile yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarında etno-kültürel empatinin rolünün incelendiği bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya kolayda/erişilebilir yolu ile ulaşılan 18-65 yaş arası İstanbul ilinde ikamet eden yetişkin 267 kişi katılmıştır. Katılımcılardan 8 sorudan oluşan demografik bilgi formu, Damgalama Ölçeği, Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Etno-kültürel empati Ölçeği aracılığıyla veri toplanmıştır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, bireylerin Suriyelilere yönelik tutumları ile damgalama eğilimleri ve damgalama eğilimleri ile etno-kültürel empati becerileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ek olarak, etno-kültürel empatinin damgalama eğilimleri ile Suriyelilere yönelik tutumlar arasında düzenleyici etkisinin olduğu bulunmuştur. Bunun yanında ANOVA sonuçlarına göre 31-40 yaş arası katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyutlarında, 41 yaş üstü bireylerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları görülmüştür. Temasin tutumlarda bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemek amacıyla katılımcılara Suriyeli göçmenler ile arkadaşlık, romantik ilişki, komşuluk ve profesyonel iş ilişkisi olup olmadığı sorulmuştur. Profesyonel iş ilişkisi bulunmayanların, ilişkisi bulunanlara göre önyargı alt boyut toplam puanlarının; komşuluk ilişkisi bulunanların ise komşuluk ilişkisi bulunmayanlara göre empatik farkındalığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Suriyeli bireylerle arkadaşlık ilişkisinde bulunanların etiketleme, kabul ve tutum toplam puanlarının da arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlarının bu bireylerle olan temasına göre

farklılaştığı, empati becerileri ve damgalama eğilimleri ile de ilişkili olduğu söylenebilir. Bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Damgalama, Tutum, Etno-kültürel empati

EXAMINING THE ROLE OF ETHNO-CULTURAL EMPATHY BETWEEN STIGMATIZATION TENDENCIES AND ATTITUDES TOWARDS SYRIANS

ABSTRACT

In this study, which examines the role of ethno-cultural empathy in individuals' tendencies of stigmatization and the attitudes of the local population towards Syrians, a quantitative research method using a correlational survey model was employed. A total of 267 adult participants aged between 18 and 65, residing in Istanbul, were accessed through convenience sampling for the study. Data were collected through a demographic information form consisting of 8 questions, the Stigmatization Scale, the Attitudes of the Local Population Towards Syrians Scale, and the Ethno-Cultural Empathy Scale. The results of the Pearson correlation analysis revealed a significant negative relationship between individuals' attitudes towards Syrians and stigmatization tendencies, as well as between stigmatization tendencies and ethno-cultural empathy skills. Additionally, it was found that ethno-cultural empathy had a moderating effect on the relationship between stigmatization tendencies and attitudes towards Syrians. Furthermore, according to the ANOVA results, participants between the ages of 31 and 40 scored significantly higher than participants aged 41 and above in the sub-dimensions of taking an empathic perspective and accepting cultural differences. To examine whether contact made a difference in attitudes, participants were asked about their friendships, romantic relationships, neighborly relationships, and professional relationships with Syrian immigrants. It was found that participants without a professional relationship had significantly higher scores on the prejudice subscale compared to those with a professional relationship, and participants with a neighborly relationship had higher levels of empathic awareness compared to those without a neighborly relationship. Participants who reported having friendships with Syrian individuals also had significantly higher scores on the labeling, acceptance, and overall attitude subscales compared to those without friendships. In conclusion, it can be stated

that the attitudes of the local population towards Syrian immigrants vary depending on their contact with these individuals, and are also related to empathy skills and stigmatization tendencies. The findings were discussed in light of the relevant literature.

Keywords: Stigmatization, Attitudes, Ethno-cultural empathy

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Problemi ve Amacı	3
B. Araştırmanın Hipotezleri	4
C. Araştırmanın Önemi ve Özgün Değeri	4
D. Varsayımlar ve Sınırlılıklar	5
II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
A. Göç.....	7
1. Göç Kavramına Genel Bakış	7
2. Göç Konusu İle İlişkili Kavramlar.....	8
a. Türkiye’de yer alan Suriyeli Göçmenlerin Demografik ve Yasal Durumları	10
B. Tutum.....	11
1. Tutumla İlgili Genel Tanımlar	11
a. Tutumların Bileşenleri.....	12
b. Tutumların Oluşumu	14

c. Tutumların İşlevi	15
2. Tutumun Bilişsel Bileşeni Olarak Kalıpyargı	17
3. Tutumun Duygusal Bileşeni Olarak Önyargı.....	18
4. Tutumun Davranışsal Bileşeni Olarak Damgalama ve Ayrımcılık	20
5. Literatürde Göçmenlere Yönelik Tutum Çalışmaları	24
C. Etno-kültürel Empati.....	25
1. Empati Kavramı ve Tarihçesi	25
2. Etno-kültürel Empati Kavramı.....	27
III. YÖNTEM.....	31
A. Araştırma Modeli	31
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	31
C. Veri Toplama Araçları	32
1. Demografik Bilgi Formu.....	33
2. Etnik Özdeşim Soruları	33
3. Damgalama Eğilimi Ölçeği.....	33
4. Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği	34
5. Etno-kültürel Empati Ölçeği	34
IV. BULGULAR	35
A. Ölçek ve Alt Boyut Toplam Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler	35
B. Etnik özdeşim, Damgalama Eğilimi, Etno-kültürel empati ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki Korelasyonel İlişkiler	36
C. Regresyon Analiz Sonuçları	43
D. Fark Analizleri	46
V. TARTIŞMA	53
A. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Analiz	54
B. Regresyon Analiz Sonuçları	57

1. Etnik Özdeşimin değişkenler arası aracılık etkisi analizleri	58
2. Etno-kültürel empatinin düzenleyicilik analizi	60
C. Fark Analiz Sonuçları	62
1. Yaş	62
2. Cinsiyet	63
3. Eğitim.....	63
4. Gelir	64
5. Temas'ın Değişkenler Arası İlişkideki Rolü.....	65
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
VII.KAYNAKÇA	73
EKLER.....	97
ÖZGEÇMİŞ.....	111

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	Katılımcıların Demografik Bilgileri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı.....	32
Çizelge 2.	Araştırma Ölçek ve Alt Boyut Toplam Puanları için Betimleyici İstatistik Sonuçları	35
Çizelge 3.	Etnik Özdeşim, Damgalama, Etno-kültürel Empati ve Suriyelilere Yönelik Tutumlar Alt Boyut Toplam Puanları Pearson Korelasyon Tablosu.....	42
Çizelge 4.	Değişkenler Arası İlişkide Etno-kültürel Empatinin Düzenleyicilik Rolünün İncelenmesi	43
Çizelge 5.	Değişkenler Arası İlişkide Etnik Özdeşimin Aracılık Rolünün İncelenmesi	44
Çizelge 6.	Etnik Özdeşimin Suriyelilere Yönelik Tutum Üzerindeki Dolaylı Etkilerin İncelenmesi	45
Çizelge 7.	Cinsiyete Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi	47
Çizelge 8.	Yaşa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi.....	48
Çizelge 9.	Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi	48
Çizelge 10.	Suriyeli Göçmen ile Çalışmaya Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve	

Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi	49
Çizelge 11. Suriyeli Göçmen ile Komşuluğa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi	50
Çizelge 12. Suriyeli Göçmen ile Arkadaşlığa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Damgalama Eğilimi.....	44
Şekil 2. Etnik Özdeşimin Dolaylı Etkisi	46

I. GİRİŞ

Yüzyıllardır süre gelen uluslararası göç, insanlık tarihine çeşitli boyutlarda yön veren küresel bir olgu olarak ve zamanla homojen yapısından uzaklaşarak farklı formlarda karşımıza çıkmaktadır (İnce, 2019). Uluslararası göçü tetikleyen unsurlar olarak kabul edilen doğal afetler, kuraklık ve kıtlık gibi olaylara, iç ve dış savaşlardan kaynaklanan zorunlu yerinden edilme ile beraber iş, eğitim, iyi şartlarda yaşama arzusu (IOM, 2020) ve iklim değişikliği de dahil edilmiştir (Köni, 2023). Göç hareketlerinin sonucu olarak, göçmenlerin dahil oldukları uluslar da, psiko-sosyal ve ekonomik anlamda bu hareketlilikten etkilenmektedirler.

Tarihsel süreç içerisinde, Türkiye'nin jeopolitik konumu itibariyle kitlesel veya bireysel göçlerin uğrak noktası haline geldiği bilinmektedir. (İçduygu vd., 2014; Özüdoğru vd., 2018) 2010 yılında odağını insan hakları, demokrasi ekseninde ortaya çıkan, "Arap Baharı" olarak isimlendirilen, Libya, Tunus, Mısır, Ürdün, Yemen ve Bahreyn'de başlayan ayaklanmalardan ülkemizle sınırdaş olan Suriye de etkilenmiştir (Abdelbaki 2013; Köni, 2023). 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş kriziyle ülkemize göç eden Suriyeli göçmenlerin sayısının yaklaşık 4 milyonu bulduğu ifade edilmektedir (İl Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Suriyeli nüfusun kitlesel olarak Türkiye'ye göçüne karşı yerel halk tarafından en başta "ılımlı" yaklaşım sergilense de, ilerleyen süreçte Suriyeli sığınmacılara yönelik dışlayıcı, ayrımcı, nefret suçlarına varan tutumlar oldukça yükselmeye başlamıştır (*twitterda yer alan #Suriyelileri istemiyoruz, #Suriyeliler defolsun hashtagleri*, Oğuz, 2019; Karataş, 2015). Halk arasında görülen bu "olumsuz tutumların" çeşitli basın organları, politik söylemler ve sosyal çevremizde deneyimlediğimiz tecrübeler doğrultusunda yoğun olarak yaşandığı hissedilmektedir (Oğuz, 2019). Özellikle kimi medya organları aracılığı ile söz konusu göçmen grubun hedef haline getirilerek; etnik ve kültürel bazda

yaşantıları, dünya görüşleri veya inançları konusunda birtakım n yargılar geliştirildiği de dşnlmektedir (Karataş, 2015).

Coğrafi sınırlandırma şartı ile 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne taraf olan Türkiye Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü vermediği gibi, 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'n da da bu sınırlandırmayı sürdürmüştür. Ancak kısa sürede ülkeye kitlesel olarak sığınan Suriyelilere, 2014 yılında ıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği (Resmi Gazete, 2014) erevesinde “Geçici Koruma” Statüsü verilmiştir. Geçici Koruma statüsü ile birlikte bu kişilerin yasalarca belirlenen ekonomi, sağlık eğitim gibi sosyal kaynaklardan faydalanmaları adına çözüm üretilmiştir (Ergüven ve zturanlı, 2013). Sürecin en başında çok da olumsuz karşılanmayan kaynak paylaşımı zaman içerisinde yerel halk tabanından olumsuz tepkiler almaya başlamış, böylelikle kamusal, özel, politik alanlarda Suriyelilere yönelik ayrımcı, etiketleyici ve damgalayıcı tutumların artış gösterdiği ve en başta kurulan empatik yaklaşımların azaldığı hissedilmeye başlanmıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi göçmen gruplara yönelik damgalama empatik yaklaşımları azaltan önemli bir faktördür. Bireyler fiziksel, sosyal ve zihinsel özelliklerine göre damgalanma yaşayabildiği gibi (Goffman, 1963), bu bireyler davranışsal düzeyde ayrımcılık ile de karşı karşıya kalabilmektedirler (Link ve Phelan, 2001). Goffman (1963), damgalanmış kişilerin toplumun normlarından sapmış şekilde olumsuz olarak etiketlendiklerine işaret ederek, damgalanan kişilerin toplum içerisinde dışlandığını ve aşağılandıklarını ileri sürer. Goffman'ın teorisi ile paralellik gösterecek şekilde, sosyal medyada artış gösteren “Sapık Suriyeli” başlıklı/içerikli haberlerdeki artışın da bu gruplara yönelik damgalama tutumlarını arttırdığına işaret edilmektedir (“Suriyeli sapık 15 yaşındaki kız çocuğuna kbus yaşattı!”, 2023; “AVM tuvaletinde sapık Suriyeli”, 2022). Sosyal etiketlemeler “biz” ve “onlar” ayrımına giderek kişi veya grupların damgalanması ile sonuçlanırlar (Morone, 1997). Etiketlenen kişi ve gruplar süreç içerisinde toplumda aşağılanma, ayrımcılık ve statü kaybı ile sonuçlanır, bu döngü içerisinde yeterli sosyal, ekonomik, eğitim kaynaklarından

faydalanamayan kişilerin psikolojik iyi oluşları da olumsuz etkilenir (Druss, vd., 2000).

Ülkelere yönelik gerçekleşen göç hareketleri, sığınılan ülkenin etnik ve kültürel zenginliğini arttırdığı gibi, toplumsal tabanda çatışma ortamı ve gerilimler ile de sonuçlanabilmektedir (Brouwer ve Boroş, 2010). Bu kapsamda, son 20 yılda ortaya çıkan psikolojik yaklaşımlar, klasik empati kuramları dışında etnik ve kültürel farklılıkları odağına alarak “kültürel empati” yaklaşımı üzerinde durmuştur (Özdikmenli Demir ve Demir, 2014). Ridley ve Lingle (1996) “kültürel empatiyi” çok boyutlu ve kişiler arası değişebilen bir süreç olarak ele alır ve bireyi ait olduğu kültür, inanç, dünyaya bakış, tutum, düşünce ve davranışları ile ele alabilme becerisi olarak tanımlar. Wang (2003) ise bu kavramdan yola çıkarak etno-kültürel empati perspektifini geliştirmiştir. Etno-kültürel empati, bireyin etnik ve kültürel farklılığı bakış açısından o kişinin hislerini anlayarak, kültür ve diline saygı gösterme ve ayrımcı tutumlara karşı bu kişileri koruma yeteneği olarak değerlendirmiştir. Nitekim, Brouwer ve Boroş (2010) araştırmalarında yetişkinlerdeki etno-kültürel empati düzeyinin çeşitliliğe karşı pozitif tutumlar ile ilişkisinin olduğunu ve çeşitliliğe yönelik gruplar arası iletişim ile yapıcı tutumlar arasında aracı rolünün olduğunu saptamışlardır.

Bu çalışma da, Türkiye'de Suriyeliler özelinde olumsuz tutumların artmasıyla birlikte, bu kişilere yönelik damgalama tutumlarının da artış gösterdiği varsayımı üzerinden ortaya çıkmıştır. Araştırmanın odak noktası, etno-kültürel empati becerisinin olumsuz tutumlar ve damgalama eğilimi arasındaki ilişkide nasıl bir rol oynadığını incelemektir. Bu bağlamda, çalışma Suriyelilere yönelik olumsuz tutumların azalmasında etno-kültürel empatinin aracı rolünü değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

A. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Bu araştırmanın amacı, bireylerin psikolojik olarak damgalama eğilimleri ile Suriyelilere yönelik tutumları arasındaki ilişkide etno-kültürel empatinin rolünün olup olmadığını incelemektir. Bu araştırma sonrasında bulguların yapılacak yeni araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Araştırmaların kamusal veya özel kurum/kuruluşlarda Suriyeli göçmenler ile temas halinde olan

çalışanlara yönelik uygulanabilecek eğitimlere temel oluşturmasına, uygulayıcılara uygulanacak eğitici/öğretici eğitimlerin düzenlenmesine, toplumsal tabanda göçmenlere yönelik olumsuz yaklaşımlar var ise mikro/makro düzeyde oluşturabilecek sosyal politikaların geliştirilmesine kaynak sağlaması amaçlanmaktadır.

B. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Bireylerin damgalama eğilimi ile Suriyelilere yönelik olumlu tutumlar arasında etno-kültürel empati becerisinin düzenleyici rolü bulunmaktadır.

H2: Bireylerin damgalama eğilimi ile Suriyelilere yönelik olumsuz tutumları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Bireylerin etno-kültürel empati becerisi ile damgalama eğilimleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H4: Bireylerin Suriyelilere yönelik tutumları ile etno-kültürel empati becerisi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H5: Suriyeli bireyler ile teması olmayan kişilerin damgalama eğilimi teması olanlardan daha yüksektir.

H6: Suriyeli bireyler ile temas eden kişilerin pozitif tutumları teması olmayanlardan daha yüksektir.

H7: Bireylerin Suriyelilere yönelik tutumlar ile damgalama eğilimleri arasında etnik kimliklerle özdeşimin aracı rolü bulunmaktadır.

C. Araştırmanın Önemi ve Özgün Değeri

İnsanlık tarihi boyunca özellikle ulus-devlet yapısı içerisinde yaşayan toplumları ve bireyleri pek çok açıdan etkileyen uluslararası göç konusu, Türkiye'nin de jeopolitik konumu itibari ile mücadele ettiği konulardan biridir. Özellikle, son 10 yıl içerisinde Suriye'de yaşanan savaş ve iç karışıklıktan kaynaklı ülkemize kitlesel şekilde göç eden Suriyeli göçmen nüfusunun artışı ile birlikte en başta misafir olarak görülen bu bireylere yönelik toplumsal tabanda oluşan ayrımcı, dışlayıcı hatta nefret suçlarına varan tutumların ortaya çıkmaya

başladığı görülmektedir. Suriyeli göçmenlere yönelik medyada, sosyal yaşantımız içerisinde, kamusal alanlarda hatta politik söylemlerde negatif tutumların ortaya çıkmasında psiko-sosyal ve ekonomik açıdan pek çok faktörün etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın odak noktası konuyu sosyal-psikolojik açıdan ele almaya çalışarak, bireylerin damgalama eğilimleri ile empati becerilerinin Suriyelilere yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğini araştırmaktır. Bu çalışmayı özgün kılan, Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların bireylerin damgalama eğilimleri ve etno-kültürel empati becerileri arasındaki ilişkisine dair yapılan bir araştırmanın bulunmamasıdır. Araştırma sonucunda elde edilecek olan bulguların sosyoloji, psikoloji vd. sosyal bilimler alanına katkı sağlayacağı, yapılacak olan araştırmalara yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

D. Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Bu tez kapsamında yapılan araştırmaya katılım sağlayan kişilerin ölçekleri kendilerine en uygun cevapları belirleyerek yanıtladıkları varsayılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek ve yöntemlerin geçerli ve güvenilir olduğu, amaca uygun olduğu varsayılmıştır.

Bu araştırma İstanbul ilinde yaşayan genç yetişkin bireyleri kapsamaktadır. Bireylere gönüllülük esasına dayalı olarak, uygulanacak anket/form ölçekleri “Google Forms” uygulaması üzerinden ulaştırılması planlanmaktadır. Türkiye’deki toplam genç yetişkin nüfusunu araştırmaya dahil etmenin mümkün olmaması sebebiyle İstanbul ilinde yaşayan bireylerle sınırlandırılmıştır. Bu araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeri, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli 11 ilimizi etkileyen deprem afeti sonrası, toplumsal tabanda özellikle Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutumların artış göstermesi durumunun katılımcıların objektifliğini etkileyecek düzeyde olduğu düşünülerek, veri toplama süreci yarım bırakılmıştır. Yine, araştırmada yer alan bir diğer sınırlılıkta Damgalama eğilimi ölçeği ön yargı alt boyutu Cronbach alfa değeri iç katsayısının düşük çıkmasıdır.

Araştırma, kullanılan yöntem ve tekniklerle sınırlıdır. Araştırmada elde edilecek bulgular uygulanacak olan veri toplama araçlarıyla sınırlıdır.

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Göç

1. Göç Kavramına Genel Bakış

İnsanlık tarihine bakıldığında göç olgusu, ulusal ve uluslararası düzlemde çeşitli sebeplerden kaynaklı meydana gelen bireysel veya kitlesel hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır. (Aksoy, 2012; Taş vd., 2017). Göç kavramı en geniş anlamıyla insanların yer/mekan değiştirme sürecini kapsamakla birlikte, bu sürece neden olan çeşitli dinamiklerin göçün niteliklerine işaret ettiği literatürde yerini almaktadır. (Üsten, 2018; Güler, 2017). Bu dinamikler arasında, eğitim, evlilik, sağlık gibi çekici faktörlerin yanı sıra, salgın hastalık, ekonomik yoksulluk, savaş tehditi, terör, gibi itici faktörlerin yer aldığı belirtilir (Berry vd., 2002).

Ülkelerin ulusal ve uluslararası politikaları arasında önemli bir yere sahip olan göç olgusunun yapısına dair çok boyutlu açıklamalara da yer verilmektedir. Bir tanımda, bireylerin veya toplumların ülkelerinde yaşanan savaşlar veya ekonomik, siyasal, kültürel, mezhepsel, sosyal nedenler ile ölüm tehdidi altında olma ve kaynaklara erişimde sorunlar yaşama gibi nedenlerden dolayı farklı bir bölgeye doğru hareket etmelerini kapsadığı ifade edilmektedir (Taş vd., 2017). Bu hareketler sadece uluslararası düzlemde gerçekleşmemekle birlikte ulus içi iç göç şeklinde de meydana gelebilmektedir (Baratram vd., 2017).

Geçmişte çoğunlukla doğal afetler, açlık, kıtlık ve iklim koşulları gibi nedenlerden kaynaklanan kitlesel göçlerin günümüzde yerini ekonomik, siyasal, kültürel, eğitim ve sanayileşme gibi sebeplere bıraktığı belirtilmişse de (Akıncı, 2015; Düzkaya, 2016) 2020 yılına ait IOM (Uluslararası Göç Örgütü) raporunda yer alan bilgilerde, 2019 yılı içerisinde doğdukları yerden başka ülkede yaşayan göçmen sayısının 272 milyona ulaştığı, 2018 yılına ait veriler incelendiğinde ise, kişilerin yerinden edilme sebepleri arasında çatışma, savaş ve şiddetin yanında

çoğunlukla iş imkanları edinmek olduğu yer almaktadır. IOM (2020) aynı raporda, ABD, Almanya ve Suudi Arabistan'ın 2019 yılı içerisinde en çok göç alan ilk üç ülke sıralamasında yer aldığı, dünya çapında 272 milyon göçmenlerin %74'ünün 20-64 yaş arası çalışma çağına olan kişiler olduğuna dair verilere ulaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'nin, geçtiğimiz on yılda meydana gelen göç verileri incelendiğinde, 2010 yılından itibaren Kolombiya ve Sudan, 2013 yılında “Arap Baharı” hareketi sebebiyle Ortadoğu ülkelerinde meydana gelen, 2014 yılında Güney Sudan'da, 2015 yılında ise Yemen'de gerçekleşen savaşlar nedeniyle bu ülkelerin yıllara ait en yüksek göç hareketi ile karşılaşan ülkeler arasında yer aldıkları, 2017 Ağustos ayından itibaren Bangladeş Mynamar bölgesinde yaşanan şiddet ve çatışmalar nedeniyle sayıları 671 bine ulaşan, çoğunluğu kadın, çocuk, hasta ve yaşlılardan oluşan insanların yerinden edildiği bilgilerine ulaşılmaktadır (UNCHR, 2022). Bu veriler ışığında göçün küresel çapta ele alınması gereken bir olgu olduğu düşünülmüştür.

Bu kapsamda, göç ve göçmen hareketlerinin küresel çapta pek çok ülkede ekonomik, politik ve sosyal açıdan doğurduğu sonuçlarının, uluslararası düzeyde kriz haline dönüşerek yasal düzlemde geçerli birtakım kavramların ortaya çıkmasına neden olduğu da literatürde yerini almaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013).

2. Göç Konusu İle İlişkili Kavramlar

Göçmen: Literatür içerisinde göçmenlik tanımının çeşitli değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiği yer almaktadır (Çelen, 2021). Bu kavramın sınıflandırılmasında coğrafi, hukuki, zamansal, siyasi faktörlerin etkisinden bahsedilmektedir (IOM, 2020). IOM'un Göç Terimleri Sözlüğünde, uluslararası alanda geçerli evrensel bir göçmen tanımı bulunmamakla birlikte, göç etme kararında birey ve aile fertlerinin, kendi özgür iradeleriyle, zorlayıcı etkenler bulunmaksızın, maddi ve sosyal imkanlarını iyileştirmek adına başka bir ülkeye hareket etmeleri olarak ifade edilir. Aynı tanım içerisinde; Birleşmiş Milletlere ait resmi bir göçmen tanımının bulunmadığı, sebeplerinden bağımsız olarak farklı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bireyleri içerdiği yer alır. Bu tanım kapsamı

içerisinde, göç yolları üzerinde gönüllü/gönülsüz, düzenli/düzensiz şekilde hareket eden birey veya kitleler yer alırken, turistik veya istihdam amaçlı seyahat eden kişiler yer almamaktadır (IOM, 2019).

Sığınmacı: İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde 14. Maddesinde “Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır ifadesi yer alır. Bu bildiri doğrultusunda, Sığınmacı kavramı 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde yer almaktadır. Sözleşmenin 1. Maddesi (A) fıkrasının 2. Bendinde “ülkesini terk etmiş ve mülteci olduğu iddiasıyla bir başka ülkeye sığınan ama henüz mülteci olup olmadığı hakkında yetkili merciler tarafından karar verilmemiş kimseler” şeklinde yer verilmiştir (Convention Relating to the Status of Refugees, 1951). Sığınma, kendi ülkesinde insan hakları bağlamında zulme uğrayan, başka bir ülkeden bu kapsamında koruma bekleyen kişilerdir, ancak bu kişilerin mültecilik sahip oldukları korunma statüsüne sahip değildirler (<https://www.amnesty.org>, 2022).

IOM Sözlüğünde Sığınmacı tanımına detaylı şekilde yer verilmiştir: “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler temelinde ülkede kalma izni verilmemişse, bu kişiler ülkede düzensiz veya kanuna aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.” şeklinde geçer (IOM, 2019).

Mülteci: Mülteci, en kapsamlı tanımı ile 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde yer alır. Sözleşmenin 1. Maddesi (A) fıkrasının 2. bendinde “ırkı, dini tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen her şahısa uygulanacaktır”, olarak tanımlanır (Convention Relating to the Status of Refugees, 1951). Ülkeden ülkeye farklılık gösterebilen, mültecilik tanımı her ülkenin kendi iç mevzuatınca düzenlenmiştir. 1961 yılında Cenevre Sözleşmesini onaylayan Türkiye, yaşadığı birtakım çekinceli tutumları sebebiyle, sadece 1951 öncesi Avrupa’daki olaylara bağlı

olarak gelen göçmenlere mülteci statüsünü vermektedir. Burada Türkiye, jeopolitik konumu gereği coğrafi kısıtlılığın devamlılığına önem vermiştir (Savar ve Kedikli, 2019).

a. Türkiye’de yer alan Suriyeli Göçmenlerin Demografik ve Yasal Durumları

Küreselleşen dünya düzeni içerisinde göç olgusu birçok devleti etkilemektedir. Türkiye de tarih boyunca sosyo-politik ve coğrafi konumu gereği çeşitli millet, ırk ve etnik grupların durak noktası haline gelmiştir (İçduygu vd., 2014; Algedik ve Aliyev, 2022). İl Göç İdaresi güncel verileri dikkate alındığında 2005-2022 yılları arasında Türkiye’ye gerçekleşen düzensiz göç oranında, 2011 senesinde Suriye’de yaşanan savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan göçmenlerin ülkeye girişiyle birlikte, ciddi artış görülmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022).

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş kriziyle birlikte ülkemize kitlesel olarak göç eden Suriyeli göçmenlerin yaklaşık olarak 4 milyon nüfusa sahip oldukları belirtilir (T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2022; UNCHR, 2020). Türkiye, Suriye’den gelen kitlesel göç hareketine karşı açık kapı politikası yürütmüş; bu kişiler en başta, göçmen, misafir, muhacir olarak değerlendirilmiştir (Özel, 2020; Bayır ve Aksu, 2020; Algedik ve Aliyev, 2022). Ancak süreç içerisinde kalıcı olduklarının anlaşılmasıyla Türkiye kendi hukuki düzenlemelerini oluşturarak uluslararası koruma kapsamında olmasa da bu kişilere “Geçici Koruma Statüsü” vermiştir (Özel, 2020; Ergüven ve Özturanlı, 2013). Suriye krizi gibi kitlesel göçlere sebep olunan durumlarda, göç eden kitlelerin acil koruma altına alınabilmesi için çözüm olarak “Geçici Koruma” kavramı geliştirilmiştir. Bu şekilde göçe maruz kalan kitlelerin, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında da korunmaları sağlanmaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013; UNCHR, 2014).

Türkiye, AB uyum süreci müzakereleri doğrultusunda göçmenlere yönelik hak ihlallerinin önüne geçilebilmesi adına 2005 yılında başlattığı kapsamlı kanun çalışması ile 11 Nisan 2013 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yasa tasarısını yürürlüğe sokmuştur (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016). BM Sözleşmesine taraf ülkelerden olan Türkiye, Geçici Koruma Yönetmeliğini YUKK 91. maddesi gereği 2014 tarihinde

TBMM’de yürürlüğü girmesi ile Geçici Koruma kapsamını, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, bireysel ya da kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen ya da Türkiye sınırlarından geçen ve koruma başvuruları bireysel olarak değerlendirmeye alınmayan yabancılara uygulanmaktadır.” olarak düzenlemiştir (Resmi Gazete, 2013). Söz konusu kanuna göre, Geçici Koruma altında olan kişilere eğitim, sağlık, sosyal haklara erişimlerinin sağlanması adına düzenleme yapılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013; Topal, 2015).

B. Tutum

1. Tutumla İlgili Genel Tanımlar

Tutumlar ile ilgili araştırmaların psikoloji tarihinde her zaman ilgi gördüğü söylenmektedir (Hogg ve Vaughan, 2007). Tarihsel olarak bakıldığında, yapılan ilk araştırmalar (1920-1930) tutumun davranış ile ilişkisi üzerinde durmuştur. Alanda tutumla ilgili önde gelen çalışmalar, Gordon Allport ile başlamaktadır. Sosyal psikoloji alanında önemli eserlere sahip olan Gordon Allport (1935) tarihli *Handbook of Social Psychology* isimli kitabında, tutum kavramını “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumu” olarak tanımlamaktadır. Tutum olgusu üzerinde devam ettirilen ileri araştırmalar kavramın farklı şekillerde açıklanmasına yol açmıştır. Örneğin; tutumların özünde organizmanın belli bir karakteristik düzeyde davranmasına yarayan işlevsel hazır oluş durumu olarak açıklandığına da rastlanmaktadır (Sherif ve Cantril, 1945).

1950-1960’lı yıllara gelindiğinde, tutum değişimi üzerindeki odak, 80’ler ve 90’larda ise tutumun yapısı ve işlevlerinin açıklanmasına kaymıştır (McGuire, 1986). Aynı dönemlerde, tutum kavramı ön düşünce olarak kabul edilmiş ve bireylerin değerlerine uygun olarak bir nesnenin iyi veya kötü, faydalı veya zararlı yönlerini algılama şeklinde ele alınmıştır (Barlas vd., 1985).

Şerif ve Şerif (1996), sosyal kökenli güdüler olarak tanımladığı tutumların, gündelik ilişkiler, kültür, grup içi ilişkiler ekseninde ele alarak sosyalleşme

süreciyle oluştuğunu belirtirler. Bir başka tanımda ise, bir bireyin sosyal nesneye yönelik biliş ve algı süreçlerinin organizasyonunu ifade eden, biliş, duygu, davranışları içeren eğilimler bütünü olarak ele alınmaktadır (Bilgin, 1995). Kağıtçıbaşı (2014)'na göre tutum, bir ara değişken olarak, doğrudan gözlenmesi mümkün olmayan ancak gözlenebilir davranışlara yol açan eğilimler olarak ifade edilirken; bir diğer tanımda, bireylerin bir objeye yönelik geliştirilen, bilişsel ve duygusal öğelere sahip, davranışsal eğilim sistemi olarak açıklanmıştır (Freedman vd., 2003).

Sosyal psikoloji alanında yapılan çalışmalar tutumları çoğunlukla davranış temelinde açıklama eğiliminde olsa da, bu kapsamda yapılan çalışmaların azlığı tutumların davranışları sınırlı düzeyde etkilediğine işaret ettiği belirtilir. Bu noktada, kimi psikologlar odaklanması gereken noktanın davranış olduğunu, tutumların davranışları tahmin etmede aracı olmadığını, kimilerinin ise tutumların davranışları öngörebildiğini öne sürmüşlerdir. Ortaya çıkan bir davranışın arka planında tutumun nasıl oluştuğu, bireyin kişilik yapısı ve hafızasına bağlı olarak erişilebilirliği değişkenlerinin önemi üzerinde de durulmuştur (Debono ve Synder, 1995; Pratkanis vd., 2023).

a. Tutumların Bileşenleri

Tutumların nereden geldiği veya neyden kaynaklandığı sorusunun cevabı için yapılan erken çalışmalarda çeşitli yanıtlar bulunmaktadır (Edwards, 1957; Petty ve Cacioppo, 1986). Bir çalışmada, tek yumurta ikizlerinin çift yumurta ikizlerine göre belli birtakım konularda daha çok ortak tutumlar sergilediklerinin saptanması ile tutumları belirleyen etkenler arasında genlerin yer aldığı da belirtilir (Martin vd., 1986). Ancak sosyal psikoloji araştırmaları tutumların doğasına ilişkin açıklamalarında tutumların çoğunlukla sosyal deneyimler aracılığıyla edinildikleri üzerinde durur (Aronson vd., 2012).

Thurstone'un bireyin nesneye yönelik olumlu ya da olumsuz duygulanım tanımı üzerinden oluşturulan tek bileşenli modelinin tutumu oldukça bütüncül şekilde ele aldığı, burada temel yaklaşımın duygulanım merkezliliği üzerinde olduğu ifade edilir. Bir diğer yaklaşım ise, tutumu iki bileşen modeli üzerinden açıklar. Bu modele göre, tutum hipotetik bir yapı olarak, bireylerin yargılayıcı

tepkileri üzerinde tutarlı ve genelleştirici etkiye sahip hazır olma durumu şeklinde ifade edilmiştir (Hogg ve Vaughan, 2007).

Tutum, en popüler ve geniş açıklaması ile üç bileşenli model olarak duygu, inanç (düşünce) ve davranışlar olarak karşımıza çıkar. (Hogg ve Vaughan, 2007) Bu yaklaşımda temel olan, sosyal deneyimlemenin önemidir. Örtük ya da kapalı olarak gerçekleşebilen bir tutum nesnesine yönelik olan inançlar bilişsel bileşen, bu nesneye yönelik verilen duygusal tepkiler duygulanımsal bileşen, tutumun neden olduğu davranışsal tepkiler ise davranışsal bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır (Aronson vd., 2012).

Bilişsel bileşene örnek olarak; politik tutumuzu politikacıya ait olan inanç değer ve kendimize yakın hissettiğimiz inanç, değer ya da entelektüel yaklaşım doğrultusunda belirliyor olmamız verilebilir (Maio vd., 2018). Bir diğer örnek ise, bir araç alacak olduğumuzda belirlediğimiz aracın özelliklerine atfettiğimiz inançlar üzerinden değerlendirme yaparız. O araç çok işlevsel olmasa da özelliklerine dair inançlarımız ön plana çıkabilmektedir (Aronson vd., 2012).

Duyusal bileşen ise, tutum nesnesine yönelik duygu ve değerlendirmelerimizi içermektedir (Maio vd., 2018). Burada dikkat çeken nokta, bir nesnenin pratiksel değerinden ziyade o nesneye yönelik duygularımızın ön plana çıkmasıdır. Buna örnek olarak da; beğendiğimiz bir arabayı kullanırken bu aracın ne kadar fazla yakıt yaktığı üzerinde durmamamız verilebilir. Bir diğer örnek ise; yapılan bir araştırmanın sonucu olarak verilebilir. Bu çalışmada, seçmenlerin oy verdikleri politikacılar hakkında doğrudan bilgi sahibi olmadan, onlara yönelik inançları üzerinden oy verdikleri belirlenmiştir (Redlawsk, 2002).

Tutumların davranışsal bileşeni ise, tutumlarımızın bir nesneye yönelik davranışlarımızı nasıl etkilediği ile ilişkilidir (Maio vd., 2018). Kağıtçıbaşı (2014) tutumların gözlemlenemediğini ancak davranış yoluyla ölçülebildiğini belirtir. Bir bireyin bir nesneye yönelik sözel ya da diğer davranışlarına bakılarak o bireyin tutumuna dair bir analize gidilebileceği de söylenmektedir (Aronson vd., 2012).

Bir tutumun varlığı için bu üç bileşenin bir arada olması gerektiğine dair yapılan araştırmaların yanı sıra sadece tek bir bileşeni ile de

değerlendirilebileceği yönünde araştırmaların yer aldığı da görölmektedir. Bu duruma örnek olarak; bir ürün reklamını izlediğimizde o ürüne yönelik olumlu tutum geliştirmiş olsak da, herhangi bir davranışta bulunmayabileceğimiz örneğine yer verilir. Alan yazın içerisinde zihinsel bir değerlendirme yani salt bilişsel süreç olarak ele alınabilen tutumun üç bileşenin bir aradalığı sorgulanmışsa da, güncel yaklaşımların tutumların süreç içerisinde duygu ve davranışları içerdiği vurgulanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2014).

b. Tutumların Oluşumu

Tutumların bilişsel bir süreç olarak öğrenme yoluyla öğrenildiğini ifade eden pek çok araştırmacı, tutum oluşumunu sosyalleşme sürecinin bir parçası olarak ele alır (Hogg ve Vaughan, 2007). Tutumların öğrenilmesi birkaç aşama şeklinde gerçekteşir. Bu aşamalardan ilki, tutum nesnesine yönelik doğrudan deneyimlerdir. Bireyin tutum nesnesine dair doğrudan bir yaşantı deneyimlemesi, o nesneye yönelik tutumunun şekillenmesine yol açtığı belirtilir (Kağıtçıbaşı, 2014). Bir çocuğun küçükken köpek saldırısına uğramış olması doğrudan bir deneyim olarak çocukta travmatik etki bırakabilir. Bu da çocuğun ileri ki yaşlarında köpeklere karşı olumsuz tutum geliştirmesinde rol oynar (Hogg ve Vaughan, 2007). Doğrudan yaşantıların tutumların gelişimine olan etkilerinde bireylerin klasik koşullanması, maruz kalması işlemsel koşullama, sosyal öğrenme kuramı ve benlik algısı kuramlarına yer verilmektedir.

Watson ve Rayner (1920)'a ait bir deneyde, daha önce fare korkusu bulunmayan 11 aylık olan Albert'e eř zamanlı olarak fareye yaklaştığı anda yüksek sesle müzik verilmiştir. Albert artık fareyi gördüğünde korkmaya başlamıştır. Yapılan deney, klasik koşullanmanın tutum oluşumuna etkisini açıkça göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2014). İşlemsel koşullanma ise, davranışlarımızın bir ödöl ya da ceza modeline göre az ya da sık görölmesine işaret eder. Örneğin; bir oyun parkında siyah bir çocukla oynamaya başlayan beyaz bir kız çocuğuna babası oyun oynadığı için kızdığı takdirde artık o çocuk bir sonraki karşılaşmada ırkçı tutum sergilemeye başlayabilir (Aronson vd., 2012).

Bornstein, maruz kalma etkisini araştırmış olduğu çalışmasında, insanların kendi fotoğraflarına ilk kez baktıklarındaki hoşlanma dereceleri ile onuncu kez

baktıklarındaki hoşlanma derecesi arasında oldukça büyük fark olduğu sonucuna vararak, maruz kalma etkisinin tekrar ettikçe azaldığı üzerinde durmuştur. (Hogg ve Vaughan, 2007) .

Benlik Algısı Kuramı, Daryl Bern (1972) tarafından öne sürülen ve insanların başkalarını gözlemleyip değerlendirdiği kadar kendilerini de gözlemledikleri teorisine dayanır. Örneğin, bir kişi her akşam yürüyüşe çıktığını bunun kendisine iyi geldiğini gözlemlediyse, “ben yürüyüşü seven bir insanım” şeklinde kendisine dair bir çıkarım yaparak davranışı sürdürmeye devam eder (Aronson vd., 2012).

Tutumların oluşumunda en önemli kaynaklardan olan, ebeveyn tutumu, sosyal çevre ve medya etkisinin güçlü bir yeri olduğu ifade edilir. Şüphesiz ki, bir bebeğin doğumundan itibaren bakım veren tarafından gerçekleştirilen tutumların büyük bir etkisi olduğu yapılan araştırmalarda da ortaya konmaktadır (Canatan, 2020; Atalay ve Özyürek, 2021). Anne baba tutumlarının yanı sıra çocuğun arkadaş çevresinin de davranış, giyim tarz müzik zevki gibi konulardaki tutumlarını etkilediği bu kuram içerisinde söylenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2014). Bu bağlamda Gürel (2014), 5-11 yaş arası 163 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, model davranış ve sosyal pekiştiricilerin çocukların ahlaki davranış gelişiminde öncelikli etkisinin olduğunu bulgulamıştır. Escobar vd. (2005), yapmış olduğu bir araştırmada medya organlarının Amerikan gençlerinin cinsel tutum ve davranışları üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

c. Tutumların İşlevi

Katz (1960)'a göre tutumların bilgi edinme, hedefe ulaşma, kişilerin kendi öz saygısını koruma ve kendilerine atfettikleri değerleri tanımlamak gibi farklı işlevlerinin olduğunu belirtir. Bu noktada tutumlar belirli stereotiplerin oluşumuna katkı sağlasa da objeyle ilgili birtakım bilgilere ulaşmada araçtır (Hogg ve Vaughan, 2007). Katz ve Stotland (1960), tutumların 4 temel işlevi olduğunu öne sürmüşlerdir:

Araçsallık İşlevi: İnsan toplumsal bir varlık olarak yaşadığı çevrenin etkisiyle birtakım tutumlar geliştirir. Bu tutumlar bireylerin mevcut toplumsal koşullar içerisinde uyum sağlamasını (adaptasyon) kolaylaştırır. Bir diğer deyişle

tutumlar, bireylerin amaçlarına ulaşmasında aracı rol üstlenmektedir. Örneğin, bir ast-üst ilişkisi içerisinde olan birey, üstüne karşı birçok koşulda olumlu olduğunda bunun sonucu kendisinin faydasına olacaktır, aynı zamanda olumsuz, engelleyici bir durumun önüne geçecektir. Burada bir çıkar söz konusudur. Her ne kadar bu durumdan hoşlanmasa da sonucunda sağlayacağı faydayı göz önünde bulunduran bireyin tutumunda uyumlaştırıcı işlevi rol oynar. Benzer şekilde herhangi bir sosyal yaşantısında, çevre ilişkisinde bireyler, yarar sağlamak adına çevresiyle uyumlu şekilde tutumlar sergiler (İnceoğlu, 2010).

Ego-savunmacı İşlevi: Bireyler içinde buldukları topluma uygun tutumlar geliştirdiklerinde, bağlı buldukları grup tarafından onaylanarak benlik saygılarını korurlar (Güney, 2009). Tutumların, egoyu koruyucu şekilde savunma mekanizmaları oluşturarak iki şekilde ortaya çıktığı söylenmektedir. Bunlardan ilki, var olan sorunu yok sayma veya bastırmaktır. Uzun vadede kişide psikolojik sorunlara yol açabilen bu tutumlar, baskılama ortadan kalktığında bireyin aşırı davranışlara yönelmesine neden olabilir (İnceoğlu, 2010). Bir diğer durum ise, bireyin bilinçdışında bastırılmış olduğu gereksinimlerini karşılama karşılık gelmektedir. Birey, kendi egosunu daha değerli ve yüksek hissetmek adına olumsuz özelliklerini bir başkasına yansıtır (Kağıtçıbaşı, 2013). Bu tarz bir tutum özellikle otoriteren kişilik özelliğine sahip kişilerde görülmektedir. Bu kişiler, çocukluk yaşantılarındaki olumsuz deneyimlerden (sevilmeme, hor görülme vb.) kaynaklı olarak yetişkinliklerinde bastırılmış oldukları bilinçaltı duyguları yansıtmaya yoluyla başkalarını değersiz görerek nefret ve saldırganlık geliştirebilir. (Kağıtçıbaşı, 2013) Bir açıdan, kendi yetersizlik, eksiklik ve bilgi eksikliğinden kaynaklı değersizlik duygularını saklayarak ego savunma mekanizmasını devreye sokar (İnceoğlu, 2010; Kağıtçıbaşı, 2013).

Değer İfade Edici İşlevi: Bireyler, sosyal ilişkilerinde veya ortamlarda kendi kimliklerini öz değerlerine ilişkin düşünceleri ile ortaya koyar. Yani, değerleri ile eşdeğer tutumlar sergileme eğiliminde olan bireyler, bu şekilde benlik kimliğini güçlendirmektedir (İnceoğlu, 2010; Güney, 2009). Bireyin tutum değişikliğine gitmesi sosyal çevresinin desteklemesine bağlı olarak gelişebilir. Bu durum özellikle geleneksel toplumsal koşullarda yetişmiş kişilerde zor

gerçekleşebilir. Çünkü toplumsal kabulün yeni davranış biçimlerini onaylaması mümkün olmayabilir (İnceoğlu, 2010).

Bilgilendirme İşlevi: Tutumlar, bireylerin istedikleri bilgiye ulaşma sürecinde araçsal rol üstlenirler (Güney, 2009). Ancak tutumlar her zaman bireysel deneyimler doğrultusunda elde edilmediği gibi, başkalarının tutumları da belirleyici olmaktadır. Bu da pratik bir bilgi edinme yolu olarak işlevsellik taşımaktadır (Kağıtçıbaşı, 2013).

2. Tutumun Bilişsel Bileşeni Olarak Kalıpyargı

Kalıpyargı kavramını ilk kez kullanan Lippman (1922), gerçekliklerle örtüşmeyen mantık dışı nedenselliğe dayalı, değişmez algılar olarak tanımladığı ifade edilir (Brubaker ve Powers, 1976). Kalıpyargılar bilişsel süreç içerisinde (Fiske, 1998) bireylerin bir gruba ait oluşturduğu zihinsel imgeler olarak da ifade edilir (Madran, 2012). Bu imgeler, bireylerin yaşadıkları dünyayı algılama ve anlamlandırma ihtiyacından yola çıkarak sosyal sınıflandırmanın bir sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir (Yaktıl Oğuz, 2011). Örneğin; Türkiye toplumunda çingeneler “hırsızdır” kalıpyargısının yaygın olduğu bilinmektedir. Bu tarz bir kalıpyargı bize fikir sahibi olmadığımız bir grup hakkında kısa yoldan bilgi verirken, davranışlarımızı da bu önbilgiler ışığında düzenlememizi sağlar. Bir diğer örnek ise, yaşlı insanların esnek ve sportif olmadıklarına dair yer alan kalıpyargılar verilebilir. Oysaki 80 yaşında olup oldukça atletik olan insanların varlığı yadsınamaz. (Zachary vd., 2017). Burada dikkat çeken bir durum da; kalıpyargıların dış grupla ilgili birtakım doğru bilgiler içerse de grubun tüm üyelerini tektipleştirerek bireysel farklılıkların geri planda kalmasına neden olabilmesidir. Öte yandan kalıpyargıların insanların belirli bir grup, toplum, sınıf veya ulusa dair genellemelere dayalı inanç ve fikirler olması ve bu genelleştirmelerin bir gruba yönelik negatif tecrübelerle ilişkilendirilmesinin sosyal etkileşim sürecinde kişilerin yaşantılarını yönlendirmede önemli bir role sahip oldukları da belirtilir (Çayır, 2012; Madran, 2012). Bir diğer deyişle, kalıpyargılar sayesinde belirli kategoriler çerçevesinde değerlendirilen bu kişiler, yetenek, kişilik özellikleri ve niteliklerine ilişkin beklenti oluşturarak, bilinmeyen durumlar için o kişi hakkında hızlı bilgi sağladıkları söylenmektedir (Gökdayı, 2017).

Zachary, vd., (2017) kalıpyargıların dünyayı anlamlandırmada bilişsel sürecin bir parçası olmasının yanında içinde bulunduğumuz kültürün kalıpyargıların gelişiminde önemli yere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak, bireysel tecrübelerin yanında insanların ait oldukları gelenek, inanç ve yaşayış biçimlerinin kalıpyargıların gelişiminde etkin oldukları düşünülmektedir. Bireyler arasında herhangi bir etkileşim deneyimi bulunmasa da bu bireyler birbirlerine karşı birtakım yargılar geliştirebilirler. Örneğin, herhangi bir Müslüman kişi ile tanışmamış olan biri tüm Müslüman kadınların başörtüsü kullandığına dair zihninde kalıpyargı taşıyor olabilir. Bu doğrultuda, kalıpyargıları kalıplaşmış tutumlar olarak ele alan Kağıtçıbaşı (2013), kalıpyargılar sayesinde bilgi sahibi olmadığımız tutum objesine yönelik yeni bir bilgi edinmek yerine o gruba ait sahip olduğumuz bilgi ve beklentiler dahilinde davranışlarımızı düzenlediğimizi, bunu da zihinsel anlamda kestirme bir yol olarak kullandığımızı belirtir.

Kalıpyargılarla ilgili en büyük sorunun grup üyesine ait yanlış bilgiler edinmek olduğu üzerinde duran Zachary vd. (2017), özellikle belirli bir etnik gruba ait olan bireylere yönelik geliştirilen negatif ve doğru olmayan bilgilerin bu kişilere yönelik davranışlarda önyargılı olmaya sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin, Amerika'da yaşayan Afrika Amerikalıların basketbola dair özel yeteneklerinin bulunduğu kalıpyargısı bir yanılsama olarak görülmektedir.

3. Tutumun Duygusal Bileşeni Olarak Önyargı

Önyargı Latince kökenli “*praejudicium*” kelimesinden türer ve tarihsel süreç içerisinde kelimenin anlamı da değişkenlik göstermiştir. Antik Yunan'da “geçmişteki örnek” anlamına gelen bu kelime gelinen noktada yeterli veriye sahip olmadan başkaları hakkında aleyh veya lehte düşünme olarak karşımıza çıkar (Allport, 2016). Burada mesnet ya da bilgi sahibi olmama ifadesinin önemine vurgu yapan Allport (2016) kitabında bu durumu şu şekilde örneklendirir: “*Amerikalılar herhangi bir Türkle tanışmış olmasalar dahi, Ermeni politikaları ve Haçlı seferleri sebebiyle Türkler hakkında çoğunlukla olumsuz düşüncelere sahip olabilmektedirler. Burada dikkat çeken nokta, Amerikalıların bir ulusa ait tüm bireyleri olumsuz yargı üzerinden değerlendirmesidir.*”

Önyargının inanç ve tutumlar olarak iki bileşene sahip olduğunu ifade eden Allport (2016), kitabında önyargı tutumlarına ilişkin çeşitli örnekler verir. Bu örneklerden biri şudur: Zencilere katlanamıyorum ifadesi bir tutum iken, Zenciler pis kokar ifadesi bir inancı yansıtmaktadır. Bu iki bileşenin birbirinden farklı ancak ilişkili olduğunu belirtir. Önyargının temel iki bileşeninden bahseden Quillian (2006), bunlardan ilkinin bir gruba yönelik temeli olmayan inanç ve bu inanca eşlik eden duygulanımlar olarak ifade eder. İnsan zihninin doğal olarak önyargılar ürettiğinden bahseden Paker (2012), bu şekilde zihnimizin ontolojik olarak kestirme yollar ürettiği üzerinde durur.

Göregenli (2012) ise, herhangi bir kanıta dayalı iyi-kötü yargı kavramının ön fikir olarak kullanıldığına değinmektedir. Her ne kadar sempatik yani olumlu duygularla birlikte var olan önyargılar bulunsa da önyargıdaki temel duygunun genellikle olumsuz olduğunu ifade eder.

Sosyal psikoloji alanında bilişsel süreç olarak yer alan önyargılar gruplar arası ilişkilerde iç grup ve dış grup dinamikleri üzerinden ele alınmıştır. (Paker, 2012; Fiske, 1998) Bireysel ve sosyal düzeyde ele alınan önyargı konusundaki ilk yaklaşımlar İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmıştır. (Paker, 2012). Adorno vd., (1950), savaş sonrası, Nazi düşüncesinin bu denli kitlesel bir hale gelmesinin sebeplerini araştırmışlardır. Yaptıkları araştırma sonrası Otoriter kişilik teorisini geliştirerek, bu kişilik yapılanmasına sahip olanların önyargıların üretiminde önemli rol aldıklarını ifade etmişlerdir (Stets ve Burke, 2000). Bu kurama göre, dominant, cezalandırıcı, katı ebeveynlerin karşılarında uyumlu, saygılı uysal çocuklar olmaları beklenen kişiler, ideal otoriter ilişkiler ağı oluşturur. Baskılanan çocuklar, saldırganlık ve cinsellik dürtülerini agresif bir şekilde dış gruplara karşı yöneltmeye başlarlar.

Henri Tajfel ve John Turner 1970'lerde geliştirmiş oldukları sosyal kimlik kuramında, önyargıyı toplumsal yaşantıdaki grup dinamikleri üzerinden ele almışlardır (Paker, 2012). Bu teoriye göre, insanlar kendi ait oldukları iç grup ile özdeşim kurarken, dış gruba yönelik değersizleştirme ve kalıpyargılar üretme yoluna giderler (Madran 2012; Paker, 2012). İnsanların sosyal dünyayı algılaması ve yorumlama sürecinde etkili olan sosyal sınıflandırma süreci, bireyin kendine ve ait olduğu gruba dair algıladığı benzerliklerle dış gruba yönelik algıladığı

farklılıklara işaret etmektedir (Stets ve Burke, 2000). Bu gruplama sürecinde insanlar, din, dil, ırk, cinsiyet vb. özellikleri ayırt edici bilgiler olarak kullanırlar. Bu durum da önyargı ve kalıpyargıların oluşumuna katkı sağlar (Göregenli, 2012). Hogg ve Vaughan'a (2007) göre, insanlar bu şekildeki sınıflandırma ile dış gruba ait belirsizliği ortadan kaldırarak, hayatı öngörülebilir kılarlar.

Hogg ve Abrahams'a (1988) göre, insanlar sosyal sınıflandırmanın bir sonucu olarak, ait oldukları gruba olan benzerlikleri ile diğer gruplar ile olan farklılıklarını abartma eğilimine giderler (Göregenli, 2012). İnsanların sosyal sınıflandırma ile bilişsel olarak tasarruf ettiklerini belirten Demirtaş (2004), bu durumun toplumsal açıdan pek çok sorun oluşturmasına yol açtığını ifade eder. Sosyal sınıflandırmanın bir diğer sonucu ise, iç grup kayırmacılığıdır. Örneğin; bireylere ait farklılıkları göz ardı ederek Türklerin birbirlerine benzer olduklarına inanılması abartma etkisine, Türklerin diğer kültürlerden daha üstün olduğuna inanılması, diğer grupların küçümsenmesi de iç grup kayırmacılığına örnek olarak verilebilir (Madran, 2012).

Riek vd., (2006) sosyal kimlik kuramı çalışmalarında iç grubun özdeşleşme seviyesinin arttıkça dış gruba yönelik tehdidin arttığını saptamışlardır. Bu bağlamda Pehrson vd., (2009)'ın yapmış oldukları çalışmada, bireylerin ulusal kimlikleri ile özdeşleşmeleri arttıkça dış gruba yönelik gerçekçi ve sembolik tehditlerin arttığına dair sonuçlara ulaşmışlardır. Söz konusu araştırmaların sonuçlarına paralel şekilde, bu çalışmada da bireylerin etnik kimlikleri ile özdeşim düzeyinin Suriyeli göçmen gruplara yönelik olumsuz tutumlar ve damgalama eğilimleri arasında aracı rolünün olduğu varsayılmıştır.

4. Tutumun Davranışsal Bileşeni Olarak Damgalama ve Ayrımcılık

Ayrımcılıkla ilişkili olarak değerlendirilen damgalama, psikolojik, sosyolojik, antropolojik ve siyasi boyutları ile ele alınması gereken disiplinler arası bir kavram olarak literatürde yerini almaktadır. Damgalama kavramı kaynağını Yunanlılardan almış olup, eski zamanlarda köle, suçlu ve hainlerin bedenlerine işaretlerin kazınmasıyla toplumsal alanlardan ayrıştırılması için kullanıldığı ifade edilmiştir (Goffman, 2009). Türk Dil Kurumu sözlüğünde damgalamak kelimesi "Bir kimseye, gerçeğe dayanmadan herhangi bir özellik

veya nitelik yüklemek” veya “Birine yüz kızartıcı suç yüklemek” anlamları ile birlikte açıklanmıştır (TDK, 2023).

Damgalama kavramı konusunda öncül araştırmalarda bulunan ve alanda konu ile ilgili temel yaklaşımlarda referans verilen Goffman (2009), kavramı olumsuz ve kötüleyici bir tutum olarak ele almıştır. Bu tutuma maruz kalan grupları en geniş haliyle üç gruba ayırarak açıklamıştır. Bunlar: “fiziksel deformasyon”, “kabilesele damgalama” (etnik köken, ırk, din) ve “kişiliğin lekelenmesi” (suçluluk, bağımlılık, intihar geçmişi, işsiz, homoseksüeller, radikal politik duruşa sahip bireyler vb.) şeklinde belirtilir. Goffman, damgalama teorisini açıklarken, belli bir sosyal sınıfa yönelik aşağılayıcı veya tehdit edici tutumları açıklayabilmek adına bu tutumların toplum tarafından inşa edilme süreçlerine işaret etmektedir.

Damgalama kavramını güç ilişkilerine bağlı bir süreç olarak ifade eden Çayır (2012), gruplar arası ilişkilerde güce sahip olan baskın grubun, madun veya azınlık gruba yönelik kolayca damgalama edimini güçlendirdiğini öne sürer. Damgalama sürecinde grupların kalıpyargılar oluşturarak birbirlerine homojen özellikler atfedebildiklerini ve bunun sonucunda üretilen kalıpyargıların ise doğruluk payı taşımasına rağmen söz konusu grubu genelleyerek olumsuz üyesi ile tanımlama yoluna gidildiğini de eklemiştir.

Sosyal psikolojide damgalama, bilişsel bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bireylerin bilişsel olarak uyarıcıları belli bir şema veya kalıpyargılara göre kategorize etmesinin dünyanın belli bir düzen içerisinde olduğu beklentisinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Coleman, 1986). Ancak damgalama ön yargıların temel oluşturduğu ayrımcılık ve dışlama ile de sonlanabilmektedir. Dolayısıyla, ayrımcılığın damgalamanın davranışsal düzeydeki sonuçları arasında yer alması da beklenebilir bir durumdur (Çam ve Bilge, 2010). Damgalanmaya maruz kalan grupların özellikleri hakkında açıklamalar yapan Crocker (1998)’a göre damgalanma toplumsal bağlamda değersiz görülen belli bir sosyal kimliğe aktarılan tutum ve karakteristik yapılarıdır. Bu durum damgalanmış olan sosyal grubu diğerlerinin gözünde farklı kılmaktadır. Aynı zamanda bireylerin damgalama sürecinde etkili olan bilişsel süreçleri arasında kişilerin ait oldukları sosyal kimlik içerisindeki öz saygılarını arttırma eğilimlerinin etkili olduğu da

ifade edilmektedir. Buna karşın, Major ve Crocker (1993) damgalanmış olan grupların karşıt grup tarafından ayrımcılık ve ön yargılarına maruz kaldıklarının farkında olduklarını buna karşılıklı tutum ve davranışlarının da olumsuz yönde hırslı olabileceğini belirtmişlerdir.

Major ve O'Brien (2005) Damgalama mekanizmalarını negatif tutum ve ayrımcılık, damgalanan grubun onaylanma beklentisi, otomatik kalıpyargılar ve davranışlar, sosyal kimliği tehdit olarak görme olarak açıklamışlardır. Toplumda düşük sosyal değere sahip olan etnik azınlıklar için kullanılan "değersizleştirme" kavramının bu grupların toplum içerisinde damgalanmış grupları tanımlamak için kullanıldığı da ifade edilmektedir.

Link ve Phelan (2001), damgalamanın ortaya çıkış sürecini birbirini takip eden dört bileşen ile açıklar. Bunlardan ilki, insanlar kendilerinden farklı olan kişileri ayırıştırarak etiketleme yaparlar. İkincisi, eğer bu kişiler baskın bir kültür içerisinde yer alıyorsa etiketlenmiş olan kişilere yönelik negatif kalıpyargılar oluşturmaya başlar. Üçüncü, etiketlenen kişiler artık grup içerisinde biz ve onlar şeklinde ayrıştırılır. Dördüncüsü, etiketlenen kişiler toplum içerisinde statü kayıpları yaşarken ayrımcılığa uğramaya başlarlar.

Damgayı kişisel düzeyde görünür/gizlilik ve kontrol edilebilir olarak iki faktörle açıklayan Hogg ve Graham (2007), toplum içerisinde belirgin bir şekilde ırk, cinsiyet ya da dış görünüme ait olan farklılıklara bağlı damgaların bu kişilerin doğrudan önyargılı tutumlar ile karşılaşmalarına neden olduğu durumunu görünürlük bileşeni ile açıklamışlardır. Bireyler böyle bir durumda kendini gizleyemedikleri gibi eşcinsellik, HIV'e sahip olunan durumlarda kişi kendini gizleyebilir. Damgalamaya evrimsel açıklama getirmeye çalışan Kurzban ve Leary (2001) damgalama niteliklerinin kültürler arası ortak özelliklere sahip olduğunu, sosyal etkileşim içerisinde insanların kendilerini hastalık ya da olumsuzluklardan koruma adına belirli niteliklere sahip kişileri bilişsel olarak dışladıklarına işaret etmişlerdir.

Sosyoloji literatüründe, ayrımcılık konusu kamusal alanda hukuki ve siyasi, toplumsal yaşam içerisinde gruplar arası güç dengesizliğine işaret ederken (Çayır, 2012), bir insan ya da grubun belirli bir özelliğinden kaynaklı eşitsiz veya farklı muameleye maruz kalması ayrımcılık olarak ifade edilir. Bu kapsamda, ırk,

cinsiyet, yaş, cinsel yönelim, din, inanç, etnik köken vb. özellikleri nedeniyle kimi gruplar veya bireyler baskın grup tarafından ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Toplum içerisinde güce sahip olan hakim grubun, madun gruba karşı güç ilişkileri üzerinden ayrımcı tutumlarda bulunması beklenebilir bir sonuçtur. Bu doğrultuda, sosyal eşitsizliğin körüklediği damgalamanın toplumsal yapı içerisinde güce sahip olan grubun hassas gruba yönelik yaklaşımlarında, grup değerlerinin küçük ve değersiz görülmesi gibi sonuçlara neden olabileceği de literatürde yerini almaktadır (Zorlu ve Çalım, 2012) .

Sosyal psikolojide, önyargı duygusal, kalıpyargı bilişsel boyut içerirken ayrımcılığın davranışsal boyut içerdiğine dair ortak görüş yer alır (Zachary vd., 2017; Alonson, vd. ; 2012 ; Fiske ; 1998). Schneider (2004) ayrımcılığı bir kişinin bir gruba olan üyeliği ve aidiyeti sebebiyle zarar görücü davranışlara maruz kalması olarak ifade etmiştir.

Ayrımcılığı önyargılardan beslenen olumsuz tutumlar olarak ifade eden Göregenli (2012), bir grubun üyelerine karşı nefret, hor görme, aşağılama vb. olumsuz duyguların eşlik ettiğini eklemiştir. Örneğin; ülkemiz tarihinde 6-7 Eylül olayları göz önünde bulundurulduğunda, azınlık etnik gruplarına yönelik ayrımcı tutumların toplumsal infial, dış grubu yok etmeye varan eylemlerle sonuçlandığı görülmüştür. Nitekim Allport (2016) ayrımcılık pratiğinin fiziksel saldırı ile sonuçlanabileceğine dair koşulların oluşmasındaki aşamaları açıklamıştır.

Ayrımcılığın toplumsal tabanda pek çok türü ile karşılaşılmaktadır (Taşkın, 2004; Çayır, 2012; Bora, 2012). Allport (2016), ayrımcılığı geniş şekilde tanımlamak gerektiğini ifade eder. Basitçe, dış gruba ait olan bireylere yönelik sosyal çevremizde, okulda, iş yeri gibi ortamlarda bu kişileri dışlamak bir ayrımcılık pratiğidir. Dışlama sürecine dahil olan toplum içerisinde gruplara yönelik eşitsiz tutumların insanlardaki bireysel özelliklerin dışında kalan kategorileştirme sürecine işaret eder. Örneğin; Türkiye’de LGBT’i bireylere yönelik gerçekleşen gerek sosyal yaşantıda gerek kamusal alanda yapılan ayrımcı ve damglayıcı tutumların oldukça yaygın olduğu, bu tarz tutumların şiddet eylemlerine kadar ulaştığına dair haberler çokça yer almaktadır (Evrensel, 2023; Bianet 2023). Bu duruma benzer şekilde ülkemizde hassas grup olarak tanımlanabilecek Suriyeli göçmenlere yönelik de ayrımcı tutumların hakim

olduğu söylenebilir. Ayrımcılığın türleri arasında yardım etmeme davranışı üzerinde duran Hogg ve Vaughan (2007) bu durumu ırkçılık tezahürleri olarak da açıklamaktadırlar. Bu açıklamadan yola çıkarak, ülkemizde Suriyelilere ev kiralamama, kamu veya özel hizmetlere erişiminde zorluk çıkarma ya da toplumsal alanlarda yok sayma gibi pratiklerin varlığı da bu gruplara yönelik ayrımcı ve damgalayıcı yaklaşımların varlığını ortaya koyar niteliktedir.

5. Literatürde Göçmenlere Yönelik Tutum Çalışmaları

Araştırmanın konusu ile ilgili yapılan literatür taraması sürecinde, damgalama eğilimi, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumu, etno-kültürel empati konuları ile ilgili ayrı ayrı yapılan çalışmalar bulunsa da bu araştırmanın konusunu oluşturan; Damgalama Eğilimi ile Suriyelilere Yönelik Tutumlar arasında Etno-kültürel Empati becerisinin ilişkisi hakkında yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışma, bu yönüyle özgün bir nitelik taşımaktadır.

Yılmaz (2015), sığınmacılara yönelik Türkiye'deki medya dili ile ilgili yapmış olduğu araştırmasında medyada yer alan haberlerin göçmenleri kriminalize ederek, bu gruplara yönelik ayrımcı ve ötekileştirici dilin kullanıldığını ortaya koymuştur. Ekici (2019), göçmenlere yönelik negatif tutum ve davranışları ölçmüş olduğu çalışmasında, Türk toplumunun Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit algı bulgularında 5 olguya rastlamıştır. Bu olgular; göçmenlerin kültürel yapıya, sosyal ve ahlaki düzene, ekonomik işleyişe, güvenliğe ve temel hizmet alanlarına erişme tehdit olarak algılanması başlıkları altında açıklanmıştır. Nitekim Doğan ve Ünal (2021)'in Mardin ilinde Suriyeli sığınmacılara yönelik halk tabanında ortaya çıkan ayrımcı, dışlayıcı ve ötekileştirici tutumların kaynaklarını araştırdıkları çalışmada bu tutumların oluşmasında birçok değişkenin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışkan Sarı (2021) Türkiye'de Ankara ve Adana illerinde yaşayan toplam 207 kişi ile gerçekleştirdiği, Suriyelilere yönelik tutumlar: bir model testi ve empati temelli müdahale çalışmasının ilk kısımda yerel halkın Suriyelere yönelik tutumlarında yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyal temas değişkenlerinin yordayıcılığı araştırılmıştır. Testin ikinci kısmına dahil olmak isteyen 52 kişi deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmış, 4 hafta süresince devam eden

çevrimiçi programa (Türk Yerel Toplumu için Empati Odaklı Kültürlerarası İletişim Programı) katılan bu kişilerde mültecilere yönelik olumsuz tutumları azaltma ve empati yaklaşımını artırmada olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Yigit ve Tatch (2017)'in Güney Amerika eyaletinde yaşayan kartopu yöntemiyle seçilen 31-67 yaş arası Amerikan vatandaşı ile yapmış oldukları nitel çalışmada, Amerikanların Suriyelilere yönelik karşıt ve çelişkili tutumlar içerisinde olduklarını, bir yandan insancıl yaklaşımda Suriyelilere karşı empatik ve yardım etme konusunda gönüllü olabilirlerken, diğer yandan sığınmacıların iş konusunda tehdit, terör korkusu, gibi konularda çekinceli yaklaştıklarını ortaya koymuştur.

Curry (2000)'nin İrlanda'ya Orta Doğu'dan göç eden göçmenlere yönelik halkın tutumlarını araştırdığı çalışmasında, Dublin bölgesinde yaşayan göçmenlere yönelik yüksek oranda önyargılı tutumun mevcut olduğunu belirtmiştir. Schweitzer vd., (2005), Avustralya'da göçmenlere yönelik tutumları incelediği araştırmasında, katılımcıların önyargılı tutumlarının %59.8 oranında yüksek düzeyde çıktığını ortaya koymuştur.

Ulusal ve uluslararası araştırmalar ekseninde, göçmenlere yönelik ekseri tutumların tehdit, korku, ayrımcılık, dışlama ve önyargı kavramları ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu araştırmaların varlığı da çalışmanın konusunu oluşturan damgalama eğilimleri ve Suriyelilere yönelik tutumlar arasında anlamlı ilişkinin bulunabileceğine dair varsayımları destekler niteliktedir.

C. Etno-kültürel Empati

1. Empati Kavramı ve Tarihçesi

TDK'da “*duygudaşlık*” (TDK, 2023) olarak adlandırılan empati, Antik Yunan'a kadar kökleri uzanan bir kavramdır. Empati kelimesinin etimolojisine bakıldığında; Yunanca “*empathia*” kelimesinden türediği, “*Em*” ekinin içerde anlamını taşıırken “*pathia*” ekinin hissetme anlamını taşıdığı ifade edilmektedir (Arkonaç, 1999). 1897 yılında ilk defa Alman psikolog Theodor Lipps tarafından “*einfühlung*” olarak isimlendirilen empatiyi, bir insanın kendisini karşısındaki

nesneye yansıtması, o nesnenin içinde hissetmesi ve bu şekilde nesneyi içselleştirerek anlaması süreci olarak açıklar (Dökmen, 2008). Pek çok kültürde ve dilde farklı biçimde adlandırılan empati, bir kişinin kendisini ötekini yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi olarak tanımlanmıştır (Altınbaş vd., 2010).

Psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'un empati kavramı ile ilgili sınırlı açıklamaları bulunmakla birlikte geliştirdiği terapötik yaklaşım empatinin psikanalizdeki yerine dair bilgiler vermektedir. Freud'un terapilerindeki empatik anlayışı, hastanın duygu düşünce ve deneyimlerine karşı tarafsız ve nesnel tutum sergilenerek serbest çağrışımlarına ortam hazırlaması üzerinedir.

Empati, 1950'li ve 60'lı yıllarda bilişsel ve duygusal olarak iki boyutta ele alınmıştır. Empatinin gerçekleşmesi için kişinin kendisi ile karşısındaki bireyi ayırt edebilirken, bireyin hangi duygu durumu içerisinde olduğunu da bilişsel olarak ayırt etmesi gerektiği olarak anlatılır. Bu noktada birey, empati kurduğu kişinin duygularını, bedensel ve sözel göstergelerden anlamaya çalışır. Duygusal boyutta ise, başkalarının duygularını doğrudan hissederek duygusal tepkiler verilmesi olarak ifade edilir (Hoffman, 1987; Eisenberg ve Strayer, 1987).

1970'li yıllara gelindiğinde empati terapi süreçlerinde temel amaç haline gelmiştir (Bolognini, 1997). Carl Rogers'in danışanı merkeze alan yaklaşımında, terapi etkinliğinin terapistin hasta ile kurduğu ilişkide empatik yaklaşımının önemi üzerinde durulmuştur. Kohut ise Rogers'tan farklı olarak empatiyi bir koşul olarak değil, terapötik sürecin temel bileşeni olarak ifade eder. Kohut'a göre, terapist hastanın yerine kendisini koyarak iç görü yoluyla onun neler hissedebileceğini anlamaya çalışır (Özbay ve Canpolat, 2003).

Psikoloji disiplini içerisinde farklı yaklaşımların empati kavramına verdiği önem görülmekle birlikte, empati yetisinin bireydeki gelişimine dair de çeşitli görüşler yer almaktadır. Yapılan nörobilimsel çalışmalarda empatinin biyolojik yapısına dair bilgilere ulaşılmıştır. İtalyan araştırmacıların makak maymunları ile yapmış oldukları araştırmada; maymunlar bir cismi kavramadıkları halde, başka bir maymunun aynı eylemi gerçekleştirdiğini izlediklerinde, beyinlerinde benzer bir aktivite artışı tespit edilmiştir. Bu bulgu, maymunların diğer maymunların

eylemlerini taklit etme veya empati kurma yeteneğine sahip olduklarını göstermektedir (Ferrari, vd., 2003; Rizzolatti, vd., 2006).

Hoffman, bireyde empatinin gelişimini 4 basamakla açıklamıştır. Duygusal farkındalık olan ilk aşamada, birey başkalarının duygu ve davranışlarını gözlemleyerek fark eder. İkinci aşama olan empatik duygulanımda, birey başkalarının duygusal durumuna kendini dahil ederek ve anlamaya başlar. Bu şekilde empatik bir duygulanım yaşar. Üçüncü aşama olan empatik aşamada, birey bilişsel olarak empati kurduğu kişinin hislerini, deneyimlerini ve perspektifini anlamaya çalışır. Son aşama olan empatik tepkide, birey empati kurmuş olduğu kişiye yönelik destek olma ve ihtiyacını karşılama eyleminde bulunur (Hoffman, 2000). Sosyal bir varlık olarak insanın (Cüceloğlu, 2016) empati yetisinin gelişimi de çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Temel yaklaşımlar bireyde empatinin ebeveyn tutumları ve sosyalleşme sürecine bağlı olarak geliştiğini göstermektedir (Kabapınar, 2015; Yüksel, 2009; Şipit, 2019).

2. Etno-kültürel Empati Kavramı

Bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerinde bireysel faktörlerin yanında yaşadıkları kültür ve çevrenin etkisinin önemli role sahip olduğu söylenmektedir. Kültürün, insanların bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarında farklılıklar oluşturduğu ifade edilir (Valchev vd., 2013; Dimaggio, 1997; Mesquita ve Markus, 2004). Bu bağlamda, insanların farklı etnik köken ve ırka sahip olmaları kültürel anlamda da farklılıklarına işaret etmektedir. Bu farklılıklar kimi zaman çatışma ile sonuçlanabilmektedir. Literatürde, gruplar arası ilişkilerde bireyler arasında önyargının azaltılması, iletişim ve işbirliğini arttırmada empatik ve perspektif almanın önemine dair yaklaşımlar yer almaktadır (Davis, 1994; Galinsky ve Moskowitz, 2000; Stephan ve Finley, 1999, Cortland vd., 2017).

Kültür empatisi, kültürlerarası empati olarak da ifade edilen etno-kültürel empati (Wang, 2003), kendisinden farklı etno-kültürel özelliklere sahip olan kişilere yönelik empati yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Kavramın ilk ortaya çıkışı, beyaz Amerikalı psikologların farklı etnik gruplar ile çalışmaya başlamasına denk gelmektedir. Beyaz psikologların, farklı etnik ve kültürel

geçmişlere sahip olan bu hastalara yönelik yaklaşımlarında, kültürlerine ait eksik bilgilerinden kaynaklı olarak tedavi sürecini negatif etkileyen engellerin üstesinden gelebilmek amacıyla ortaya çıkmıştır (Rasoal vd., 2009).

Wang (2003) çalışmasında ırksal ve etnik boyutta kültürel farklılıkların ölçülmesinin; kendi etnik ve ırksal kökeni dışındakilere yönelik empatik farkındalığı ve perspektifi; kültürel farklılıkların kabulü ve bu bireylerin ve grupların duygularını anlama ve ifade etmelerini içerdiğini belirtir. Kültürel farklılıklar bağlamında perspektif alma anlayışından hareketle bireylerdeki etno-kültürel empatinin varlığının, gruplar arası ilişkide önyargı ve etiketleme tutumlarını azalttığı ileri sürülmektedir (Cortland vd., 2017). Empati ve etno-kültürel empati arasındaki benzerlik ya da farklılıklara dair yer alan tartışmalar bulunmakla birlikte (Rasoal vd., 2009), Rasoal vd. (2011), Temel Empati Ölçeği (Davis, 1983) ve Etno-kültürel Empati Ölçeği arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, iki ölçeğin de birbirleri ile ilişkili olduğunu ve büyük ölçüde her iki yapıda da benzer yordayıcıların bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmanın temel değişkeni olan etno-kültürel empati ile ilgili alanyazında çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Kapıkıran (2023) Ege bölgesinde eğitim fakültesinde eğitim gören öğrenciler ile yapmış olduğu dört farklı çalışma sonucunda, bireylerde etnik kimlik ve evrensellik-çeşitlilik yöneliminin etno-kültürel empatiyi öngördüğü, gruplar arası ilişkilerde etno-kültürel empatinin düşük göçmen ayrımcılığı ve farklı kültürlere yönelik hassasiyet yaklaşımları tarafından pozitif şekilde öngörüldüğü, yine empati ile etno-kültürel empati arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğu; etno-kültürel empatinin gruplar arası etkileşimi arttırmada ve ayrımcı tutumları azaltmada önemli bir etkiye sahip olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Öte yandan, Taufik (2019), çeşitli etnik gruplara sahip olan Endonezya’da yaşayan Javan ve Çinli çocuklar ile yapmış olduğu çalışması sonucunda, etno-kültürel empatinin başlangıçta bireylerin hislerini anlamak olduğunu ve farklı kültürle etkileşim halinde olan bireylerin etno-kültürel empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlar eşliğinde farklı kültürlere yönelik empatinin çeşitlilik sahibi toplumlarda sosyal uyum ve güçlenmeyi sağladığı sonucuna ulaşılabilir. Bu çeşitlilikler arası etkileşimi etkileyen faktörler arasında ortak dil kullanımı olduğu da ifade edilmektedir. (Kim vd., 2011). Özellikle, Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin sosyal politika eksikliğinin sonucu olarak, dil adaptasyonlarının yeterli şekilde gerçekleşmiş olmaması ve düşük eğitim seviyesine sahip olmalarının bu göçmen grupların yerel halk tarafından daha fazla ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olduğu da düşünülmektedir.

Literatürde etno-kültürel empati çerçevesinde yer alan bir diğer tartışma konusu da kavramın bireylerin etnik özdeşim düzeyleri ile olan ilişkisine dairdir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi destekleyen pek çok tartışma yer almaktadır (Kapıkıran, 2016; Özdikmenli Demir ve Demir, 2014). Nitekim, Nguyen (2009) Amerika’da 133 lisans öğrencisinin katılım sağlamış olduğu araştırmasında, etno-kültürel empati becersinin güçlü etnik kimlik algısı ile ilişkili olduğunu ve güçlü etnik kimlik düzeyine sahip etnik azınlık katılımcıların beyaz Amerikalılara göre etno-kültürel empati düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

III. YÖNTEM

A. Araştırma Modeli

Araştırma, bireylerin damgalama eğilimleri ile Suriyelilere yönelik tutumlarında etno-kültürel empati becerisinin düzenleyici rolünün incelendiği nicel bir araştırmadır. Araştırmada birden fazla değişken arasındaki değişimin varlığını veya boyutunu ölçmeyi amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 18-65 yaş arası İstanbul ilinde yaşayan yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, İstanbul ilinde yaşayan ve kolayda/erişilebilir örnekleme yoluyla ulaşılan 264 yetişkin bireyden oluşmaktadır. 400 bireye ulaşılması hedeflenen bu çalışmanın veri toplama sürecinde 6 Şubat tarihinde Kahramanmaraş merkezli 11 ilimizi etkileyen deprem gerçekleşmiştir. Yaşanan afet sonrası sosyal kaynaklara erişim süresince Suriyelilere yönelik yerel halkın tutumlarında hissedilir derecede olumsuz yaklaşımların yer alması üzerine araştırmanın geçerliliğini etkileyecek düzeyde olması sebebiyle veri toplama sürecine son verilmiştir. Katılımcılara araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgilendirilmiş onam formu verilmiş, anketlere katılım gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür.

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	173	65.5
	Erkek	91	34.5
Yaş	30 yaş altı	64	24.2
	31-40 yaş	101	38.3
	41 yaş üstü	99	37.5
Eğitim durumu	Lise altı	38	14.4
	Lisans	172	65.2
	Lisansüstü	54	20.5
Gelir durumu	8000 TL altı	57	21.6
	8001-15000 TL	99	37.5
	15001 TL üstü	108	40.9
Suriyeli göçmen ile çalışma	Evet	73	27.7
	Hayır	191	72.3
Suriyeli göçmen ile komşuluk	Evet	78	29.5
	Hayır	186	70.5
Suriyeli göçmen ile arkadaşlık	Evet	50	18.9
	Hayır	214	81.1
Suriyeli göçmen ile romantik ilişki	Evet	0	0
	Hayır	264	100.0
Toplam		264	100,0

Yapılan çalışmaya 173 kadın (%65.5) ve 91 erkek (%34.5) olmak üzere toplam 264 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş değişkeni için dağılımı şu şekildedir: 30 yaş altı 64 kişi (%24.2), 31-40 yaş arası 101 kişi (%38.3) ve 41 yaş üstü 99 kişi (%37.5). Lise altı eğitim düzeyinde 38 kişi (%14.4), lisans eğitim düzeyinde 172 kişi (%65.2) ve lisansüstü eğitim düzeyinde 54 kişi (%20.5) bulunmaktadır. Gelir durumunu 8000 TL altı olarak belirten 57 kişi (%21.6), 8001-15000 TL olarak belirten 99 kişi (%37.5) ve 15001 TL üstü olarak belirten 108 kişi (%40.9) vardır. Suriyeli göçmen biri ile profesyonel çalışma imkânı olan 73 kişiye (%27.7) karşın 191 kişinin (%72.3) olmamıştır. Suriyeli göçmen biri ile komşuluk yapan 78 kişi (%29.5) varken 186 kişi (%70.5) komşuluk yapmamıştır. Suriyeli göçmen biri ile arkadaşlık yapan 50 kişi (%18.9) varken 214 kişi (%81.1) komşuluk yapmamıştır. Katılımcıların tamamının Suriyeli göçmen biri ile romantik ilişkisi bulunmamaktadır.

C. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu”, “Çok Bileşenli İç grup Özdeşleşme Ölçeğinden” esinlenilerek

oluşturulan etnik özdeşleşme soruları, Yaman ve Güngör (2013) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan “Damgalama Ölçeği”, Özdikmenli-Demir ve Demir (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan “Etno-kültürel empati Ölçeği”, Özudoğru vd. (2018) tarafından geliştirilen “Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ” aracılığı ile veri toplanmıştır. Veri toplam araçlarına ilişkin detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyleri, gelir düzeylerine dair sorular bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, katılımcıların Suriyeli göçmenler ile bireysel düzeyde bir temasının olup olmadığını belirlemek amacıyla, Suriyeli bir birey ile iş, arkadaşlık, komşuluk ve romantik ilişkilerinin olup olmadığı sorulmuştur.

2. Etnik Özdeşim Soruları

Çalışmaya katılan bireylerin Suriyelilere yönelik tutumlarında etkisi olabileceği düşünülen etnik özdeşimleri de sorulmuştur. Öncelikle katılımcılara kendilerini hangi etnik kimlik üzerinden tanımladıklarını yazmaları istenmiştir. Akabinde Leach vd., (2008) tarafından geliştirilen ve Türkçe adaptasyonu Balaban (2013) tarafından yapılan “Multi Component In-group Identification” ölçeğinden esinlenilerek oluşturulan üç soru yöneltmiştir. Ölçek orijinalinde; bireylerin etnik, ulusal, vatandaşlık, dini, dilsel özdeşimlerini “..... bağlı hissediyorum”, “..... olmaktan gurur duyuyorum”, “..... olmak benim kimliğimin önemli bir parçasıdır” şeklindeki sorulara verilen 7’li likert tipi yanıtlardan oluşmaktadır. Bu çalışmada ise katılımcıların yalnızca etnik kimliklerine olan aidiyetlerini değerlendirmek amaçlandığından, sorular etnik özdeşime dair olacak biçimde düzenlenmiştir.

3. Damgalama Eğilimi Ölçeği

Yaman ve Güngör (2013) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Damgalama Eğilimi Ölçeği bireylerin psikolojik damgalama eğilimini ölçmek için hazırlanmıştır. Ölçek, 5’li likert tipi toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Faktör analizinde ölçeğin ayrımcılık, dışlama, etiketleme, psikolojik sağlık ve ön

yargı olmak üzere dört alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Güvenirlilik analizi sonuçlarına göre ölçeğe ilişkin güvenilirlik katsayısı 0,84 bulunurken alt boyutlara ilişkin “iç tutarlılık katsayıları ayrımcılık ve dışlama, etiketleme, psikolojik sağlık, önyargı alt boyutları için sırasıyla .77, .68, .66, .54 olarak bulunmuştur. Ölçek, 22-110 puan aralığındadır. Puanı 55’in altında olan katılımcıların damgalama eğilimleri az, üstünde olan katılımcıların damgalama eğilimi yüksek olarak kabul edilebilir (Güngör ve Yaman, 2013).

4. Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Özudoğru vd. (2018) tarafından geliştirilen ölçek, yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, farklı meslek, yaş grubu ve eğitim seviyesinden oluşan 540 kişi ile yürütülmüştür. Ölçek, “tehdit, kabul etme, reddetme” olmak üzere üç alt boyutu içeren 26 maddeden oluşmaktadır. Bu üç boyutun ölçülen özelliğinin %66 oranında temsil gücüne sahip olduğu verisine ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek adına Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .965 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilmektedir. Ölçekte toplam puanın artması Suriyelilere yönelik olumlu tutumların arttığına işaret etmektedir.

5. Etno-kültürel Empati Ölçeği

Wang vd., (2003) tarafından geliştirilen, Özdikmenli-Demir ve Demir (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan Etno-kültürel empati ölçeği “Empatik duygu ve ifade, Empatik farkındalık, Empatik perspektife sahip olma ve kültürel farklılıklara saygı gösterme” olarak üç alt boyutu içermektedir. Ölçek, 6’lı likert tipi toplam 31 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekten alınabilecek puan 36-186 arasında değişmektedir. Test-tekrar test yöntemi ile test edilen güvenilirlik katsayısı $r=.89$ bulunmuştur.

IV. BULGULAR

A. Ölçek ve Alt Boyut Toplam Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Bu bölümde, çalışmada kullanılan ölçeklerin dağılımına ilişkin bilgi elde etmek için betimleyici analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen betimleyici analiz sonuçları aşağıda bulunan çizelgede yer almaktadır.

Çizelge 2. Araştırma Ölçek ve Alt Boyut Toplam Puanları için Betimleyici İstatistik Sonuçları

Ölçekler	Min	Max	\bar{x}	ss	Çarpıklık	Basıklık	α
EÖ	3	15	10.71	3.65	-.48	-.71	.872
Ayrımcılık ve dışlama	6	21	8.77	3.03	1.27	1.25	.593
Etiketleme	6	30	11.13	3.84	.96	1.88	.628
Psikolojik sağlık	5	22	10.07	3.80	.76	.17	.692
Ön yargı	5	25	14.19	3.71	.08	.00	.517*
DÖ	22	86	44.16	11.44	.58	.30	.838
Empatik duygu ve ifade	11	55	42.00	8.24	-.62	.18	.880
Empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü	15	55	40.66	7.60	-.16	-.42	.793
Empatik farkındalık	8	40	27.60	6.38	-.09	-.12	.796
EEÖ	42	150	110.25	19.70	-.18	-.29	.922
Kabul	11	55	25.50	10.57	-.41	-.37	.956
Tehdit	10	50	25.01	12.19	-.51	-.82	.960
Reddetme	5	25	19.35	6.01	-.93	-.12	.909
YHSYTÖ	26	130	69.86	25.81	.16	-.71	.972

EÖ=Etnik Özdeşim, DÖ=Damgalama Eğilimi Ölçeği, EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği, YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Etnik özdeşim puanı, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve alt boyut toplam puanlarına ilişkin en küçük-en büyük değerlerle birlikte ortalama ve standart sapma değerleri Çizelgede sunulmuştur. Ölçek ve alt boyut toplam puanlarına ait çarpıklık-

basıklık değerlerinin ± 2.00 aralığında olması veri setinin normal dağıldığını göstermektedir (George ve Mallery, 2010). Normal dağılım varsayımının karşılanmasının ardından parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Ancak araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin ve alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, Damgalama eğilimi leğinin diğer alt boyutları ve diğer ölçeklerin tamamı yeterli düzeyde güvenilirliğe sahip iken, önyargı alt boyutuna ilişkin α değerinin .517 olduğu ve düşük düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir. Literatürde, ölçeğin veya ölçek alt boyutunun madde sayısının az olduğu durumlarda, Cronbach alfa değerinin düşük çıkabileceğine dair çalışmalar yer almaktadır (Bolarinwa, 2019; Souza vd., 2017). Hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ölçüm araçlarının güvenilir lme araçları olduğunu göstermektedir.

B. Etnik zdeşim, Damgalama Eğilimi, Etno-kültürel empati ve Suriyelilere Yönelik Tutum leği arasındaki Korelasyonel İlişkiler

Bu bölümde etnik özdeşim, damgalama eğilimi, etno-kültürel empati ve Suriyelilere yönelik tutumlar arasındaki korelasyonel ilişkilere yer verilmektedir.

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda etnik özdeşim toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -.016$; $p > 0.05$). Etnik zdeşim toplam puanı ile etiketleme alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = .238$; $p < 0.001$). Etnik zdeşim toplam puanı ile psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = .168$; $p < .01$). Etnik zdeşim toplam puanı ile n yargı alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = .183$; $p < .01$). Etnik zdeşim toplam puanı ile damgalama eğilimi leği toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = .191$; $p < .001$).

Etnik zdeşim toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = -.223$; $p < .001$). Etnik zdeşim toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu grlmştr ($r = -.262$; $p < .001$). Etnik zdeşim toplam puanı ile empatik

farkındalık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.263$; $p<.001$). Etnik özdeşim toplam puanı ile etno-kültürel empati Ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.280$; $p<.001$).

Etnik özdeşim toplam puanı ile kabul alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.192$; $p<.01$). Etnik özdeşim toplam puanı ile tehdit alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.228$; $p<.001$). Etnik özdeşim toplam puanı ile reddetme alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.176$; $p<.01$). Etnik özdeşim toplam puanı ile Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.227$; $p<.001$).

Ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.368$; $p<.001$). Ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.437$; $p<.001$). Ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.201$; $p<.001$). Ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.387$; $p<.001$).

Etiketleme alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.331$; $p<.001$). Etiketleme alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.399$; $p<.001$). Etiketleme alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.256$; $p<.001$). Etiketleme alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.375$; $p<.001$).

Psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.204$; $p<.001$). Psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.344$; $p<.001$). Psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında ilişki bulunmamıştır ($r=-.117$; $p>.05$). Psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.256$; $p<.001$).

Ön yargı alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.252$; $p<.001$). Ön yargı alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.410$; $p<.001$). Ön yargı alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.146$; $p<.05$). Ön yargı alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.331$; $p<.001$).

Damgalama eğilimi ölçeği alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzey bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.359$; $p<.001$). Damgalama eğilimi ölçeği alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.497$; $p<.001$). Damgalama eğilimi ölçeği alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.225$; $p<.05$). Damgalama eğilimi ölçeği alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzey bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.415$; $p<.001$).

Kabul alt boyutu toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.203$; $p<.01$). Kabul alt boyutu toplam puanı ile etiketleme alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görölmüştür ($r=-.270$; $p<.001$). Kabul alt

boyutu toplam puanı ile psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.200$; $p<.01$). Kabul alt boyutu toplam puanı ile ön yargı alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.402$; $p<.001$). Kabul alt boyutu toplam puanı ile damgalama eğilimi ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.341$; $p<.001$).

Tehdit alt boyutu toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.250$; $p<.001$). Tehdit alt boyutu toplam puanı ile etiketleme alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.247$; $p<.001$). Tehdit alt boyutu toplam puanı ile psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.236$; $p<.001$). Tehdit alt boyutu toplam puanı ile ön yargı alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.385$; $p<.001$). Tehdit alt boyutu toplam puanı ile damgalama eğilimi ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.352$; $p<.001$).

Reddetme alt boyutu toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzey bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.391$; $p<.001$). Reddetme alt boyutu toplam puanı ile etiketleme alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.321$; $p<.001$). Reddetme alt boyutu toplam puanı ile psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.303$; $p<.001$). Reddetme alt boyutu toplam puanı ile ön yargı alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.401$; $p<.001$). Reddetme alt boyutu toplam puanı ile damgalama eğilimi ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.442$; $p<.001$).

Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.292$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile etiketleme alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür

($r=-.302$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile psikolojik sağlık alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.264$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile ön yargı alt boyut toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.440$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile damgalama eğilimi ölçeği toplam puanı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.409$; $p<.001$).

Kabul alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.542$; $p<.001$). Kabul alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.538$; $p<.001$). Kabul alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.528$; $p<.001$). Kabul alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.605$; $p<.001$).

Tehdit alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.400$; $p<.001$). Tehdit alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.525$; $p<.001$). Tehdit alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.363$; $p<.001$). Tehdit alt boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.487$; $p<.001$).

Reddetme alt boyut toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.512$; $p<.001$). Reddetme alt boyut toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.624$; $p<.001$). Reddetme alt boyut toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.349$; $p<.001$). Reddetme alt

boyut toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.568$; $p<.001$).

Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile empatik duygu ve ifade alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.530$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.614$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile empatik farkındalık alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.469$; $p<.001$). Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile etno-kültürel empati ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.610$; $p<.001$).

Çizelge 3. Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi, Etno-kültürel Empati ve Suriyelilere Yönelik Tutumlar Alt Boyut Toplam Puanları Pearson Korelasyon Tablosu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. EÖ	1												
2. Ayrımcılık ve dışlama	-.016	1											
3. Etiketleme	.238***	.496***	1										
4. Psikolojik sağlık	.168***	.531***	.589***	1									
5. Ön yargı	.183**	.390***	.476***	.544***	1								
6. DÖ	.191**	.735***	.818***	.848***	.768***	1							
7. Empatik duygu ve ifade	-.223***	-.368***	-.331***	-.204**	-.252***	-.359***	1						
8. Empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü	-.262***	-.437***	-.399***	-.344***	-.410***	-.497***	.733***	1					
9. Empatik farkındalık	-.263***	-.201***	-.256***	-.117	-.146*	-.225***	.725***	.555***	1				
10. EEÖ	-.280***	-.387***	-.375***	-.256***	-.311***	-.415***	.936***	.872***	.841***	1			
11. Kabul	-.192**	-.203**	-.270***	-.200**	-.402***	-.341***	.542***	.538***	.528***	.605***	1		
12. Tehdit	-.228***	-.250***	-.247***	-.236***	-.385***	-.352***	.400***	.525***	.363***	.487***	.746***	1	
13. Reddetme	-.176**	-.391***	-.321***	-.303***	-.401***	-.442***	.512***	.624***	.349***	.568***	.657***	.644***	1
14. YHSYTÖ	-.227***	-.292***	-.302***	-.264***	-.440***	-.409***	.530***	.614***	.469***	.610***	.915***	.927***	.806***

EÖ=Etnik Özdeşim, DÖ=Damgalama Eğilimi Ölçeği, EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği, YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

* p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

C. Regresyon Analiz Sonuçları

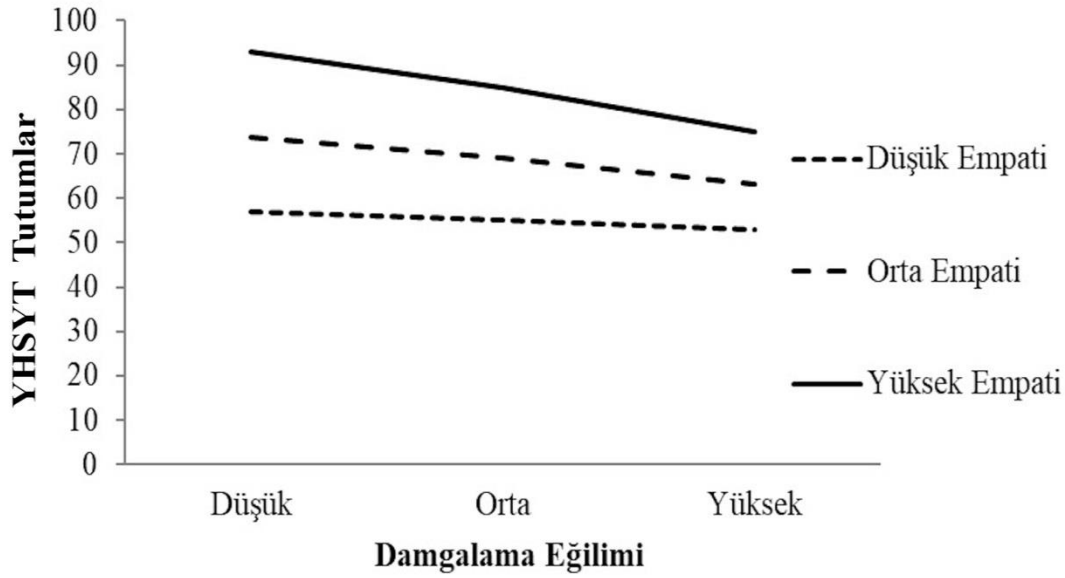
Bu bölümde, damgalama eğilimi ve Suriyelilere yönelik tutumlarda etno-kültürel empati becerisinin düzenleyicilik rolünü, damgalama eğilimi ve Suriyelilere yönelik tutumlarda etnik özdeşimin aracı rolünü, ve etnik özdeşimin Suriyelilere yönelik tutumlarına olan etkisini inceleyen regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 4. Değişkenler Arası İlişkide Etno-kültürel Empatinin Düzenleyicilik Rolünün İncelenmesi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişkenler	B(b)	SH	t	p	Güven aralığı	
						Düşük	Yüksek
Suriyelilere Yönelik Tutum	<i>Sabit (a)</i>	-52.31	30.22	-	.085	-	7.20
				1.731		111.82	
	Damgalama	1.05	.66	1.591	.113	-.25	2.35
	Etno-kültürel empati	1.28	.27	4.816	.000	-.76	1.81
	Damgalama+Etno-kültürel empati	-.01	.01	-	.024	-.03	-.00
				2.273			

$F_{(3,260)}=61.070$; $p=0.000$; $R^2=0.41$

Damgalama Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki ilişkide Etno-kültürel Empati Ölçeğinin düzenleyicilik rolünün incelenmesinde SPSS PROCESS (Hayes, 2013) paket programı kullanılmıştır. Bu amaçla Hayes'in önerdiği taslaklar içinde yer alan model 1 tahmin edilmiştir. Bu amaçla kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{(3,260)}=61.070$; $p<.001$). Kurulan modelde Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan varyansının %41'lik kısmı açıklanmaktadır. Damgalama Eğilimi Ölçeği ($t_{(260)}=1.591$; $p>.05$) toplam puanı Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği puanını yordamada anlamlı bulunmazken Etno-kültürel Empati Ölçeği ($t_{(260)}=4.816$; $p<.001$) toplam puanı Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği puanını yordamada anlamlı parametredir. İki değişkenin etkileşiminin (interaction) Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği puanı üzerindeki etkisi anlamlıdır ($t_{(259)}=-2.273$; $p<.05$). Şu hâlde Damgalama Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki ilişkide Etno-kültürel Empati Ölçeğinin düzenleyicilik rolü bulunmaktadır.

Şekil 1. Damgalama eğilimi

Çizelge 5. Değişkenler Arası İlişkide Etnik Özdeşimin Aracılık Rolünün İncelenmesi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişkenler	B(b)	SH	Beta	T	p	Güven aralığı	
							Düşük	Yüksek
Etnik	<i>Sabit (a)</i>	8.02	0,88		9,093	0,000	6,29	9,76
Özdeşim	Damgalama	0.06	0,02	0,19	3,145	0,002	0,02	0,10
$F_{(1,262)}=9.893; p=0.002; R^2=0.04$								
Tutum	<i>Sabit (a)</i>	119.41	6,58		18,160	0,000	106,46	132,36
	Damgalama	-0.85	0,13	-0,38	-6,690	0,000	-1,11	-0,60
	Etnik özdeşim	-1.09	0,40	-0,15	-2,727	0,007	-1,88	-0,30
$F_{(2,261)}=30.698; p=.000; R^2=.19$								
Tutum	<i>Sabit (a)</i>	110.62	5,80		19,064	0,000	99,20	122,05
	Damgalama	-0.92	0,13	-0,41	-7,257	0,000	-1,17	-0,67
$F_{(1,262)}=52.665; p=.000; R^2=.17$								

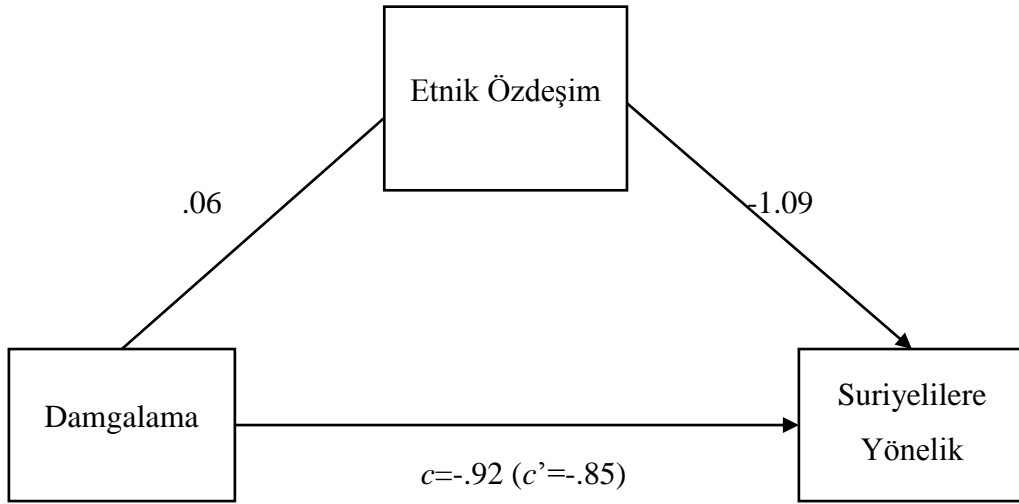
Damgalama Eğilimi Ölçeği ve Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki ilişkide etnik özdeşimin aracılık rolünün incelenmesinde SPSS PROCESS (Hayes, 2013) paket programı kullanılmıştır. Bu amaçla Hayes'in önerdiği taslaklar içinde yer alan model 4 tahmin edilmiştir. Damgalama Eğilimi Ölçeği toplam puanı etnik özdeşim puanını yordamada kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{(1,262)}=9.893; p<.01$). Damgalama puanı etnik özdeşimi yordamada istatistiksel olarak anlamlı parametredir ($t_{(262)}=3.145; p<.01$). Etnik özdeşim puanı varyansının %4'lük kısmı damgalama puanı ile

açıklanmaktadır. Damgalama puanındaki 1 birimlik artış etnik özdeşim puanını .06 birim arttırmaktadır. Damgalama Eğilimi Ölçeği toplam puanı Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği puanını yordamada kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{(1,262)}=52.371$; $p<.001$). Damgalama puanı tutumu yordamada istatistiksel olarak anlamlı parametredir ($t_{(262)}=-7.257$; $p<.001$). Tutum puanı varyansının %17'lik kısmı damgalama puanı ile açıklanmaktadır. Damgalama puanındaki 1 birimlik artış tutum puanını .92 birim azaltmaktadır. Damgalama Ölçeği ve etnik özdeşim toplam puanı Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği puanını yordamada kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F_{(2,262)}=30.698$; $p<.001$). Damgalama puanı ($t_{(262)}=-6.690$; $p<.001$) ve etnik özdeşim($t_{(262)}=-2.727$; $p<.01$) tutumu yordamada istatistiksel olarak anlamlı parametredir. Tutum puanı varyansının %19'luk kısmı damgalama ve etnik özdeşim puanı ile açıklanmaktadır. Damgalama puanındaki 1 birimlik artış tutum puanını .85 birim azaltmakta ve etnik özdeşim puanındaki 1 birimlik artış 1.09 birim azaltmaktadır.

Çizelge 6. Etnik Özdeşimin Suriyelilere Yönelik Tutum Üzerindeki Dolaylı Etkilerin İncelenmesi

	Beta	SE	Güven aralığı	
			Düşük	Yüksek
Damgalama => Etnik Özdeşim=> Suriyelilere Yönelik Tutum	-.067	.03	-.15	-.01

Damgalama puanının etnik özdeşim puanı üzerinden Suriyelilere yönelik tutum puanını yordaması istatistiksel olarak anlamlıdır ($\beta=-0,067$; $CI=-0,15/-0,01$).

Şekil 2. Etnik Özdeşimin Dolaylı Etkisi

Damgalama Eğilimi Ölçeği ve Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki ilişkide etnik özdeşimin aracı rolünün incelenmesi için Hayes'in (2017) geliştirdiği process macro eklentisinden yararlanılmış ve 4. model baz alınarak aracı rol analizi yapılmıştır (bkz. Şekil 2). Yapılan analizde, damgalamanın Suriyelilere yönelik tutumu ($\beta = -.92$, $SE = .13$, $t = -7.257$, $p < .001$, % 95 CI [-1.17, -.67]) ve etnik özdeşimi anlamlı biçimde yordadığı ($\beta = .06$, $SE = .02$, $t = 3.145$, $p < .001$, % 95 CI [.02, .10]) görülmüştür. Ayrıca etnik özdeşimin Suriyelilere yönelik tutumu anlamlı düzeyde yordadığı ($\beta = -1.09$, $SE = .40$, $t = -2.727$, $p < .001$, % 95 CI [-1.88, -.30]) hesaplanmıştır. Ancak etnik özdeşim kontrol edildiğinde, damgalama ile Suriyelilere yönelik tutum arasındaki ilişkinin anlamlılığı azalmıştır ($\beta = -.85$, $SE = .13$, $t = -6.690$, $p < .001$, % 95 CI [-1.11, -.60]). Bu sonuçlara göre dördüncü hipotez olarak geliştirilmiş olan Damgalama Ölçeği ve Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği arasındaki ilişkide etnik özdeşimin aracı rolünün anlamlı olduğu ($\beta = -.07$, $SE = .03$, % 95 CI [-.15, -.01]) ifade edilebilmektedir.

D. Fark Analizleri

Bu bölümde katılımcılara sorulan demografik değişkenlere göre ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin fark testleri yer almaktadır.

Çizelge 7. Cinsiyete Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	$t_{(262)}$	p
Etiketleme	Kadın	173	10.58	3.44	-3.294	.001
	Erkek	91	12.19	4.34		
Psikolojik sağlık	Kadın	173	9.50	3.66	-3.434	.001
	Erkek	91	11.15	3.85		
DÖ	Kadın	173	42.65	11.16	-2.998	.003
	Erkek	91	47.02	11.46		
Empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü	Kadın	173	41.38	7.54	2.154	.032
	Erkek	91	39.27	7.58		
Tehdit	Kadın	173	26.13	11.68	2.082	.038
	Erkek	91	22.87	12.89		

DÖ=Damgalama Eğilimi Ölçeği, EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği,
YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Yapılan bağımsız Örneklemeler t-testi sonuçlarına göre, kadınların DÖ'nün etiketleme alt boyutuna ilişkin puan ortalamasının (\bar{x} =10.58, ss=3.44) erkeklerden (\bar{x} =12.19, ss=4.34) düşük olduğu bulunmuştur ($t_{(262)}$ =-3.294; $p<.01$). Benzer şekilde kadınların psikolojik sağlık alt boyutuna ilişkin puan ortalamasının (\bar{x} =9.50, ss=3.66), erkeklerden (\bar{x} =11,15 ss=3.85) düşük olduğu görülmüştür ($t_{(262)}$ =-3.434; $p<0.01$). Yine, kadınların Damgalama Ölçeği toplam puanının (\bar{x} =42.65, ss=11.16), erkeklerden (\bar{x} =47.02, ss=11.46) anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur ($t_{(262)}$ =-2.998; $p<0.01$). Aynı zamanda, kadınların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyutuna ilişkin (\bar{x} =41.38, ss=7.54), erkeklerden (\bar{x} =39.27, ss=7.58) anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.154; $p<0.05$). Kadın katılımcıların tehdit alt boyutu puan ortalamasının (\bar{x} =26.13, ss=11.68), erkeklerden (\bar{x} =22.87, ss=12.89), yüksek olduğu bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.082; $p<0.01$).

Diğer ölçek puan ortalamaları arasında ise, cinsiyete göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>.05$).

Çizelge 8. Yaşa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Yaş	n	\bar{x}	ss	$F_{(2,261)}$	p
Empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü	30 yaş altı	64	41.55	7.19	3.280	.039
	31-40 yaş	101	41.59	7.69		
	41 yaş üstü	99	39.12	7.61		

EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, yaşa göre katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyutu toplam puan ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F_{(2,261)}=3.280$; $p<.05$). Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 41 yaş üstü katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut ortalamalarının ($\bar{x}=39.12$, $ss=7.61$), 31-40 yaş arası ($\bar{x}=41.59$, $ss=7.69$) ve 30 yaş altı katılımcılardan ($\bar{x}=41.55$, $ss=7.59$) daha düşük olduğu görülmüştür. Diğer ölçek puan ortalamaları arasında ise, yaşa göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>.05$).

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, eğitim durumuna göre katılımcıların Etnik özdeşim, Damgalama Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği alt boyut toplam puan ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Çizelge 9. Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Gelir durumu	n	\bar{x}	ss	$F_{(2,252)}$	p
Empatik farkındalık	8000 TL altı	57	28.84	6.67	3.095	.047
	8001-15000 TL	99	28.10	5.79		
	15001 TL üstü	108	26.48	6.61		
EEÖ	8000 TL altı	57	113.02	18.93	3.257	.040
	8001-15000 TL	99	112.68	17.74		
	15001 TL üstü	108	106.56	21.34		

EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, gelir durumuna göre katılımcıların empatik farkındalık alt boyutu ($F_{(2,252)}=3.095$; $p<0.05$) ve Etno-kültürel Empati Ölçeği ($F_{(2,252)}=3.257$; $p<0.05$) toplam puan ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan LSD (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 15001 TL üstü geliri olan katılımcılarından kaynaklandığı görülmüştür. Çizelge geneli incelendiğinde, 15001 TL üstü geliri olan katılımcıların empatik farkındalık alt boyutu toplam puanı ($\bar{x}=26.48$, $ss=6.61$) ve Etno-kültürel Empati Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=106.56$, $ss=21.34$) 8000 TL altı geliri olan katılımcıların empatik farkındalık alt boyutu toplam puanı ($\bar{x}=28.84$, $ss=6.67$) ve Etno-kültürel Empati Ölçeği toplam puan ortalamalarından ($\bar{x}=113.02$, $ss=18.93$) anlamlı şekilde düşüktür.

Çizelge 10. Suriyeli Göçmen ile Çalışmaya Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Çalışma	n	\bar{x}	ss	$t_{(262)}$	p
Ön yargı	Evet	73	13.30	3.25	-2.430	.016
	Hayır	191	14.53	3.82		
Empatik duygu ve ifade	Evet	73	43.77	7.71	2.174	.031
	Hayır	191	41.32	8.35		
Empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü	Evet	73	42.95	7.70	3.073	.002
	Hayır	191	39.78	7.40		
EEÖ	Evet	73	115.55	19.83	2.734	.007
	Hayır	191	108.23	19.33		
Kabul	Evet	73	29.58	11.70	3.980	.000
	Hayır	191	23.94	9.70		
Tehdit	Evet	73	29.77	12.74	4.036	.000
	Hayır	191	23.19	11.49		
Reddetme	Evet	73	21.22	5.45	3.180	.002
	Hayır	191	18.63	6.08		
YHSYTÖ	Evet	73	80.56	26.69	4.302	.000
	Hayır	191	65.76	24.32		

DÖ=Damgalama Eğilimi Ölçeği, EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği
YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Yapılan Bağımsız Örnek *t*-Testi sonucunda, Suriyeli göçmen ile profesyonel çalışma geçmişi olmayan katılımcıların ön yargı alt boyutu toplam puanı ($\bar{x}=14.53$, $ss=3.82$) olan katılımcılara göre ($\bar{x}=13.30$, $ss=3.25$) anlamlı şekilde

yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=-2.430$; $p<.05$). Profesyonel çalışma geçmişi olan katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyutu ($\bar{x}=42.95$, $ss=7.70$), olmayanlara göre ($\bar{x}=39.78$, $ss=7.40$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=3.073$; $p<.05$). Benzer şekilde, profesyonel çalışma geçmişi olan katılımcıların empatik duygu ve ifade alt boyutu ($\bar{x}=43.77$, $ss=7.71$), olmayanlara göre ($\bar{x}=41.32$, $ss=8.35$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=2.174$; $p<.05$). Suriyelilerle profesyonel çalışma hayatı olan katılımcıların Etno-kültürel Empati Ölçeği ($\bar{x}=115.55$, $ss=19.83$), olmayanlara göre ($\bar{x}=108.23$, $ss=19.33$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=2.734$; $p<.01$). Suriyelilerle profesyonel çalışma geçmişi olan katılımcıların kabul alt boyut toplam puanı ($\bar{x}=29.58$, $ss=11.70$), olmayanlara göre ($\bar{x}=23.94$, $ss=9.70$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=3.980$; $p<.001$). Aynı zamanda, çalışma geçmişi bulunan katılımcıların tehdit alt boyut toplam puanı ($\bar{x}=29.77$, $ss=12.74$), olmayanlara göre ($\bar{x}=23.19$, $ss=11.49$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=4.036$; $p<.001$). Yine, çalışma geçmişi olanların reddetme alt boyut toplam puanı ($\bar{x}=21.22$, $ss=5.45$), olmayanlara göre ($\bar{x}=18.63$, $ss=6.08$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=3.180$; $p<.001$). Son olarak, çalışma geçmişi bulunan katılımcıların Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği toplam puan ortalamaları ($\bar{x}=80.56$, $ss=26.69$) olmayanlara göre ($\bar{x}=65.76$, $ss=24.32$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}=4.302$; $p<.001$).

Diğer ölçek puan ortalamaları arasında ise, profesyonel çalışmaya göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>.05$).

Çizelge 11. Suriyeli Göçmen ile Komşuluğa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Komşuluk	n	\bar{x}	ss	$t_{(262)}$	p
Empatik farkındalık	Evet	78	28.82	6.85	2.028	.044
	Hayır	186	27.09	6.12		
Reddetme	Evet	78	20.60	5.39	2.211	.028
	Hayır	186	18.82	6.19		

EEÖ=Etno-kültürel Empati Ölçeği YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Yapılan Bağımsız Örnek *t*-Testi sonucunda, Suriyeli göçmen ile komşuluk deneyimi olan katılımcıların empatik farkındalık alt boyut toplam puanı (\bar{x} =28.82, ss =6.85) olmayan katılımcılardan (\bar{x} =27.09, ss =6.12) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.028; p <.05). Ek olarak, Suriyeli göçmen ile komşuluk deneyimi olan katılımcıların reddetme alt boyut toplam puanı (\bar{x} =20.60, ss =5.39) olmayanlara göre (\bar{x} =18.82, ss =6.19) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.211; p <.05). toplam puan ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Diğer ölçek puan ortalamaları arasında ise, komşuluğa göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir (p >.05).

Çizelge 12. Suriyeli Göçmen ile Arkadaşlığa Göre Katılımcıların Etnik Özdeşim, Damgalama Eğilimi Ölçeği, Etno-kültürel Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyut Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Farkın İncelenmesi

Ölçek	Arkadaşlık	n	\bar{x}	ss	$t_{(262)}$	p
Etiketleme	Evet	50	12.28	4.85	2.367	.019
	Hayır	214	10.86	3.52		
Kabul	Evet	50	28.52	12.11	2.261	.025
	Hayır	214	24.79	10.08		
YHSYTÖ	Evet	50	76.76	28.67	2.114	.035
	Hayır	214	68.24	24.90		

DÖ=Damgalama Eğilimi Ölçeği, YHSYTÖ=Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Yapılan Bağımsız Örnek *t*-Testi sonucunda, Suriyeli göçmen ile arkadaşlık deneyimi olan katılımcıların etiketleme alt boyut toplam puanı (\bar{x} =12.28, ss =4.85) olmayanlara göre (\bar{x} =10.86, ss =3.52) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.367; p <.05). Suriyeli göçmen ile arkadaşlık deneyimi olan katılımcıların kabul alt boyut toplam puanı (\bar{x} =28.52, ss =2.261) olmayanlara göre (\bar{x} =24.79, ss =10.08) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.261; p <.05). Benzer şekilde, Suriyeli göçmenlerle arkadaşlık deneyimi olanların Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanı (\bar{x} =76.76, ss =28.67) olmayanlara göre (\bar{x} =68.24, ss =24.90) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($t_{(262)}$ =2.114; p <.05).

Diğer ölçek puan ortalamaları arasında ise, arkadaşlığa göre anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>.05$).

V.TARTIŞMA

Küresel bir olgu olan göçün dünya üzerindeki ülkelere olumlu ve olumsuz olarak değerlendirilebilecek etkileri bulunmaktadır. Göçmen hareketliliğinin olumlu sonuçları arasında yerleşilen bölgenin kültürel çeşitliliğini arttırdığı belirtilmektedir (Castles ve Miller, 1993). Göçmenler, kültürel boyutun yanı sıra, ev sahibi ülkelerdeki iş piyasasını genişletmeleri ile yeni fırsatlar oluşturarak ekonomik katkı sağlayabilmektedirler (Sokullu, 2019:10). Ancak göçmen hareketliliği, yerleşilen ulus devletlerde ortaya çıkarmış olduğu olumlu çıktılar yanında sosyo-ekonomik ve kültürel sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Bu sorunlar arasında, ev sahibi olan yerel halkın ulus devletin ekonomik kaynaklarını paylaşmak zorunda olması ve bu bireyleri kendi kültürlerine tehdit olarak algılamaları yer almaktadır. Bu olumsuz algıların, bir yönüyle yerel halkın göçmenlere karşı düşmanca tutumlar sergilemesine yol açtığı söylenebilir (Mc Laren, 2003).

Bu tartışmalardan yola çıkarak, Türkiye'deki Suriyeliler özelinde olumsuz tutumların ve damgalama eğilimlerinin etno-kültürel empati becerileri ile ilişkili olup olmadığını araştırmak çalışmanın odağı haline gelmiştir. Bunun nedeni, empatinin varlığında olumsuz tutumların azaltılması, belli bir gruba yönelik damgalamanın ortadan kalkmasının çeşitliliğin avantajlarını arttırması ihtimalidir. Bununla birlikte, literatürde damgalama, etno-kültürel empati ve tutumlarla ilişkili olduğu bilinen yaş, cinsiyet, eğitim, gelir durumu gibi çeşitli sosyo-demografik değişkenlerin ve bu bireylerle olan temas biçiminin etkisi de inceleme konusu olmuştur.

Dış gruba yönelik tutumlarda iç grupla özdeşim düzeyinin önemli bir faktör olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Çoksan, 2016; Çoksan, 2019). Buradan hareketle çalışmada bireylerin kendi etnik kimlikleri ile olan özdeşim düzeyleri de temel değişkenler arasında yerini almıştır. Bireylerin damgalama

eğilimleri ile Suriyelilere yönelik olumsuz tutumları arasındaki ilişkide iç grup ile özdeşim düzeyinin dolaylı bir etkisi olup olmadığı da incelenmiştir.

Çalışma kapsamında, İstanbul ilinde yaşayan yetişkin katılımcılardan veriler toplanmıştır. İstanbul ilinin kozmopolit yapısı ve nüfus yoğunluğu gereği yerel halkın Suriyeli bireylerle çeşitli boyutlarda ve şekillerde temas halinde olunabileceği düşüncesi üzerinden ölçekler uygulanmıştır. Ortaya çıkan bulgular eşliğinde, son yıllarda ülkemizde hissedilir derecede negatif tutumlara maruz kalan, sosyal ve kamusal alanlar içerisinde dezavantajlı konumda oldukları düşünülen Suriyeli bireylere yönelik tutumlarda ayrımcı ve dışlayıcı yaklaşımların önüne geçilmesi adına öneriler sunmak hedeflenmiştir. Alan yazın içerisinde yapılan araştırma sonucunda her bir değişkenin kullanıldığı ayrı ayrı çalışmalar bulunmakla birlikte damgalama eğilimleri ile tutumlar arasında etno-kültürel empatinin rolünün araştırıldığı bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

A. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Analiz

Araştırma sonucunda, Suriyelilere yönelik tutumları ölçmek amacıyla kullanılan YHSYTÖ ile DÖ arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, araştırmanın H:2 (*Bireylerin damgalama eğilimi ile Suriyelilere yönelik tutumları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.*) doğrulanmıştır. Damgalama ve YHSYTÖ tehdit ve reddetme alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Göçmenlerin tehdit olarak algılanmasının olası sonuçları arasında dışlayıcı ve ayrımcı davranışların yer aldığı söylenmektedir (Tartakovsky ve Walsh, 2020). Araştırma bulguları arasında, YHSYTÖ ve DÖ ayrımcılık ve dışlama alt boyutları arasında negatif yönlü ilişkinin yer almasının da literatür ile paralellik gösterdiğini ortaya koymuştur. Araştırmada dikkat çeken bulgular arasında; ayrımcılık ve dışlama alt boyutları ile EEÖ arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmış olup, empati becerisi arttıkça ayrımcı ve olumsuz tutumların azaldığına dair yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir (Hasgül, 2018; Üsten, 2018).

Araştırmada, DÖ ve EEÖ arasında beklenir şekilde negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çalışmanın bu bulgusu doğrultusunda H 3: (*Bireylerin etno-kültürel empati düzeyleri ile damgalama eğilimleri arasında negatif yönlü*

anlamli ilişki bulunmaktadir) dođrulanmiŝtır. Damgalama teoreminde; toplum içerisinde toplumda değersizleştirilen bir sosyal kimliğin (Major, 2005), (bu kimliği etnik azınlık olarak düşünebiliriz), değersizleştirme sürecinin önyargı ve ayrımcılık ile sonuçlandığı söylenebilir (Link vd., 2001; Henry, 2011). Bireylerin herhangi bir etnik gruba yönelik ayrımcılıkta bulunmasının bu grupların perspektifinden bakmada düşük bilişsel ve duygusal beceriye sahip oldukları söylenmektedir (Özdikmenli ve Demir, 2014).

Benzer şekilde toplumda değersizleştirilen gruplara yönelik damgalama tutumları ile empati iliŝkisini araŝtıran pek çok çalışma yer almaktadır (Praharağ vd., 2021; Peng vd., 2018 ; Hecht vd, 2022). Örneğin; Atlam ve Coşkunol'un (2019) madde kullanan bireylere yönelik toplumsal damgalamanın azaltılmasına yönelik yapmış oldukları müdahale programı sonucunda, deney grubuna verilen, empati, eğitim, temas ve bilişsel davranıŝçı eğitim programının deney grubundaki damgalamanın azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatür içerisinde dikkat çekici olan nokta, damgalama araştırmalarının ekseriyetle ruh sağlığı alanındaki araştırmalara konu olduğu, bu noktada mental rahatsızlıkları bulunan kişilere yönelik damgalama ve empati tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok çalışmanın yer aldığı tespit edilmiştir (Paterson vd, 2021 ; Hecht, 2022 ; Toker vd., 2020 ; İnan vd., 2021). Perspektif alma ve karşı tarafın duygularını anlamak ve buna bağlı olarak da karşı tarafa yönelik tutumlarda daha toleranslı olmakla ilgili iliŝkilendirilen empatinin (Allport, 1954), toplumda hassas ve kırılğan gruplar ile kurulan ilişki biçimini ŝekillendirdiđi söylenebilir.

Araştırmada YHSYTÖ ve EEÖ arasında pozitif yönde anlamli bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda, H:4 (*Bireylerin Suriyelilere yönelik tutumları ile etno-kültürel empati düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamli bir ilişki bulunmaktadir.*) dođrulanmiŝtır. Literatür incelendiğinde Suriyelilere yönelik tutumları ve algıları araŝtıran pek çok çalışmanın yer aldığı gibi (Ekici, 2019; Üsten, 2018), bireylerdeki empati becerisinin tutumlar ile olan ilişkisine dair çalışmaların da yer aldığı görölmüştür (Mafratoğlu ve Yalçınkaya, 2021; alıŝkan Sarı, 2021). Karaoğlu (2015), araştırmasında bireylerin empati düzeyinin arttıka Suriyelilere olan olumlu duygularında artış ile birlikte bu kişilere yönelik sosyal mesafenin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma

hipotezini destekleyici nitelikte olan Tayınmak ve Furtuna, (2022)'nin ebeveynlerin Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlarını araştırdıkları çalışmalarında, ebeveynlerin farklı etnik köken ve dillere sahip olan bireylere empatik yaklaşım düzeyleri yükseldikçe çocukların etnik kökeni farklı olan akranları ile arkadaşlık kurma isteklerinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bandura (1999) ahlaki uzaklaşma teorisinde bireylerin ahlaki eyleminin, sosyal, bilişsel ve duygusal etkileşimleri ile birlikte ortaya çıktıklarını belirtir. Bu etkileşimler sonucunda kendi ahlaki standartını oluşturan birey, kimi zaman suçluluk ve utanç duymamak için ahlak dışı eylemlerini meşrulaştırır. Bu ahlaki uzaklaşma sonucunda ise birey empatiden uzaklaşarak insandışılaştırdığı gruba yönelik şiddet tutumları sergileyebilir. Bu kapsamda, basın yayın organları veya sosyal medyada da karşımıza çıkan Suriyelileri tehdit ve hedef haline getiren söylemlerin bu bireylerin daha kolay bir şekilde insandışılaştırılmasına yol açmaktadır. Bununla bağlantılı olarak da insandışılaştırılan Suriyelilere yönelik damgalama eğilimlerinin de arttığı söylenebilir.

Araştırmada, Etnik özdeşim ile DÖ ayrımcılık ve dışlama alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen, etiketleme ve ön yargı alt boyutları ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Bireylerin kendi etnik kimlikleriyle olan özdeşimlerinin güçlü olması ile farklı etnik kimliklere yönelik olumsuz eğilim ve yaklaşımların ortaya çıkması anlaşılır görünmektedir. Nitekim, iç grup özdeşim teorisine göre, bireylerin iç grup aidiyetleri yükseldikçe kendi gruplarına ait değer verme ve sahiplenme tutumlarının yükseldiği (Noel vd., 1995) bu doğrultuda dış grup ile olan ilişkilerinde kıyaslamaya giderek (sosyal karşılaştırma) kendi kimliğini olumlama davranışına yol açtığı ifade edilir (Tajfel ve Turner, 2004). Çalışma bulgusunun, iç grup özdeşim düzeyi arttıkça, dış gruba yönelik ön yargı algısının yükseldiğine dair çalışmalar ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Ulaş, 2018; Üsten 2018).

Araştırma bulguları arasında yer alan, Etnik özdeşim ile EEÖ alt boyutu olan empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıklarının kabulü alt boyutu ile empatik farkındalık alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Etno-kültürel empati, empatik bakış açısı alma ile ilişkili olarak, bireyin farklı kültüre ait bireyi anlama ve takdir etmesi olarak tanımlanır (Wang,

2003). Etno-kültürel empatinin gerçekleşmesi, farklı kültürel deneyimleri kabul, anlama ve farkındalığının yüksek olması ile ilişkilidir. Dolayısıyla kendi etnik kimliğine olan bağlılığı yüksek olan bireylerin, iç grupları ile olan özdeşim düzeylerinden kaynaklı olarak dış grubun farklılıklarını kabul etme davranışından uzaklaşmaları anlaşılır görülmektedir.

Araştırma analiz sonuçlarında, Etnik özdeşim ile YHSYTÖ arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Etnik özdeşim ve tehdit alt boyutu arasındaki negatif ilişkinin var oluşu da literatür ile paralellik göstermektedir (Pehrson vd., 2009; Bağcı ve Çelebi, 2017). Literatürde yer alan bazı çalışmalar sosyal kimlik teorisinin aksine, grupların kendi etnik kimlikle özdeşimlerine verdikleri değer üzerinden karşıt grubu daha kolay anlayabildiklerini, bunun sonucunda da karşıt gruba karşı pozitif tutumlarında artış olabileceğini göstermektedir (Phinney vd., 2007). Benzer şekilde, Bağcı ve Güler (2018) yabancı öğrencilere karşı tutum ve davranışları inceledikleri araştırmalarında, ulusal kimlikle özdeşleşmenin yabancı gruba karşı tutumları olumlu şekilde yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmaların aksine, sosyal kimlik süreci olarak ele alınan etnik kimlikle özdeşleşmenin, dış grup ile olan ilişkide çatışma ortamını arttırarak bu kişilere yönelik tutumları olumsuz etkilediği de söylenmektedir (Jackson, 2002). Nitekim, Balaban (2013) yapmış olduğu çalışmasında Türk kimliği ile özdeşleşmiş olmanın Kürtler'e yönelik sosyal mesafe ve ön yargılı yaklaşımların artmasına sebep olduğuna dair bulgulara ulaşmıştır.

B. Regresyon Analiz Sonuçları

Araştırmanın temel hipotezi arasında yer alan, damgalama eğilimleri ve Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlar arasındaki ilişkide etnik özdeşimin aracılık etkisini incelemek için, Process analizleri gerçekleştirilmiştir. Baron ve Kenny (1986), bir değişkenin aracı etkisinin arandığı durumda, bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında ilişkinin varlığının yanında, aracı değişken ile bağımlı değişken arasında dolaylı etki, aracı değişken ile bağımsız değişken arasında doğrudan bir etkinin varlığına işaret eder. Analiz sonucunda, damgalama eğiliminin etnik özdeşimi yordadığı, aynı zamanda damgalama eğiliminin Suriyelilere yönelik tutumları anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu

sonuçlarla birlikte, damgalama eğilimlerinin etnik özdeşim üzerinden Suriyelilere yönelik tutumları yordadığı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında, damgalama eğilimleri ve Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlar arasındaki ilişkide etnik özdeşimin aracılık rolünün olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın bir diğer hipotezi olan, bireylerin damgalama eğilimleri ile Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları arasındaki ilişkide etno-kültürel empatinin düzenleyicilik rolünü incelemek için (Hayes, 2013) Process analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre damgalama eğilimi Suriyelilere yönelik tutumları yordamada anlamlı bulunmazken, etno-kültürel empatinin Suriyelilere yönelik tutumları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. İki değişkenin etkileşiminin Suriyelilere Yönelik tutumlar üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Düzenleyici etkinin varlığından söz edebilmek için bağımsız değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olması, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkide düzenleyici değişkeninin etkisinin olduğu beklenir (Baron ve Kenny, 1986). Bu analiz sonucunda da damgalama eğilimleri ile Suriyeli göçmenlere yönelik tutumlar arasında etno-kültürel empatinin düzenleyici rolünün olduğu bulunmuştur.

1. Etnik Özdeşimin değişkenler arası aracılık etkisi analizleri

Yukarıdaki bölümde de ifade edildiği gibi, çalışma kapsamında değişkenler arası ilişkide dolaylı etkilerin bulunup bulunmadığına dair aracılık analizine yer verilmiştir. Analiz sonucunda, H:7 (*Bireylerin Suriyelilere yönelik tutumları ile damgalama eğilimleri arasında etnik kimliklerle özdeşimin aracı rolü bulunmaktadır*) doğrulanmıştır. Bireylerin damgalama eğilimleri ile Suriyelilere yönelik tutumları arasındaki ilişkiye bu bireylerin etnik özdeşim düzeyleri eklendiğinde negatif tutumların artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu veriden hareketle kişilerin kendi kimlikleri ile kurdukları bağlılık ve özdeşim düzeyinin farklı etnik grup veya ırka yönelik duygu düşünce ve davranışları etkilemede etkili olduğunu söylemek literatür ile de paralellik göstermektedir. Konukoğlu vd., (2020), İzmir’de yerli göçmenler ile yapmış oldukları araştırmalarında, sosyal kimlik olarak yaşanan kent ve kentlilerle özdeşleşme düzeylerinin Suriyeli göçmenlere yönelik tehdit algıları ile ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Nitekim sosyal kimlik kuramına göre, iç grup özdeşimin artması

dış gruba yönelik tehdit algısının artmasına neden olduğu ifade edilir (Riek, vd., 2006). Duygusal bir süreç olarak ele alınabilen tehdit algısının önyargı ile ilişkisi üzerinden davranışsal düzeyde ayrımcılığı doğurması da beklenebilir.

Uluslararası literatür incelendiğinde, damgalama araştırmalarının sıklıkla ruhsal sağlık sorunu yaşayan hastalar (şizofreni vb.), cinsel yönelimlerinden kaynaklı LGBTİ+ (Lezbiyen, gay trans ve intertrans) bireyler, HIV’li bireyler ve son yıllarda artış gösteren obezite sorunu yaşayan bireyleri kapsadığı görülmektedir (Brown ve Mc Climens, 2012; Okello vd., 2015; Angula vd., 2015; Arday vd., 2020; Turner vd., 2022; Chime vd., 2022). Dikeç vd. (2022)’nin Türkiye’de damgalama anahtar kelimesi ile ilgili inceledikleri 143 yayından %65’inin sıklıkla psikiyatri hemşireliği alanında yapıldığını, damgalamanın ruhsal bozukluk anahtar kelimesi ile birlikte kullanıldığını, Covid-19 sonrası ise bulaşıcı hastalıklar anahtar kelimesi ile birlikte kullanıldığını saptamışlardır.

Amerika’nın kuruluş tarihinden bu yana sistematik olarak etnik ayrımcılık ve ön yargıya maruz kalmaya devam eden Afro-Amerikanlar, 60’lı yıllardaki gibi toplumsal alanlarda görünür olma problemi yaşamaları da, günümüzde de açıkça devam eden ırkçı uygulamalara maruz kalmaktadırlar (Kite vd., 2022). Kökeni 2012 yılında Florida’nın Sanford şehrinde gerçekleşen 17 yaşında Afro-Amerikan Travyon Martin’in beyaz bir mahalle bekçisi tarafından silahlı saldırıya uğramasına rağmen kendisini tehdit ettiği iddiasıyla öldürülmesine dayanan, 2014 yılında ise Ferguson, Missouri’de Michael Brown adlı siyah gencin beyaz bir polis tarafından öldürülmesiyle ırkçılığa dayalı sistematik polis şiddetine dikkat çekmek adına ülke çapında “Black Lives Matter” hareketi ortaya çıkmıştır (<https://blacklivesmatter.com/herstory/2021>; BBC, 2021). Günümüzde, Afro-Amerikanlara yönelik sistematik şekildeki önyargı ve ayrımcı politikalar her ne kadar sona ermiş olsa da, süre gelen olaylar göz önünde alındığında siyahilere yönelik kriminalizasyonun devam ettiği söylenmektedir (Le Count, 2017). Amerikan polisi tarafından siyahilerin potansiyel suçlu olarak görülüyor olması siyahilerin Amerikan toplumu içerisinde damgalanmış bir grup olarak varlığını sürdürdüğü düşüncesini oluşturmaktadır. Amerika’daki siyahilerin bu şekilde kategorize edilmesi etnik ya da ırksal kimliğe yönelik açıkça negatif tutumların varlığını ortaya koyar niteliktedir.

Ulusal yayınlar arasında göçmenlere yönelik doğrudan damgalama çalışmalarına rastlanmasa da damgalama kavramı ile ilintili olarak önyargı, ayrımcılık ve tehdit algılarına dair çalışmaların yer aldığı görülmektedir (Akpınar, 2020; Konukman, 2017; Başaran, 2021; Gülsoy ve Kanbir, 2022). Türkiye'deki Suriye kökenli göçmenlerin sosyal statüsü Amerika'daki Afro-Amerikanlardan farklı olsa da, ülkemizde nüfusu yüksek azınlık grup olarak varlığını sürdüren göçmen gruba yönelik sosyal medya ve toplumsal tabanda ayrımcı ve damgalayıcı tutumların hissedilir şekilde artışta olduğu görülmektedir.

2. Etno-kültürel empatinin düzenleyicilik analizi

Analizde, etno-kültürel empatinin değişkenler arası ilişkideki düzenleyicilik rolünün incelenmesinde model 1 tahmin edilmiştir. Bu amaçla, kurulan model istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Modelde, DÖ YHSYTÖ'yü yordamada anlamlı bulunmazken, EEÖ YHSYTÖ'yü yordamada anlamlı bulunmuştur. Sonuç olarak, DÖ ve EEÖ arasındaki etkileşimin YHSYTÖ üzerinde etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu veriler doğrultusunda, çalışmanın temel konusunu oluşturan, H:1 (*Bireylerin damgalama eğilimi ile Suriyelilere yönelik olumlu tutumları arasında etno-kültürel empati becerisinin düzenleyici rolü bulunmaktadır.*) doğrulanmıştır. Analiz sonucunda, düşük empatinin damgalamayı yükselterek tutum puanını düşürdüğü, yüksek empatinin damgalamayı düşürerek pozitif tutumları yordadığı görülmektedir. Böylelikle, etno-kültürel empatinin Suriyelilere yönelik tutumlar ve damgalama arasındaki ilişkiyi düzenlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Etno-kültürel empati becerisine sahip olmanın aynı zamanda farklı kültürlere karşı kabul, anlama ve farkındalık düzeylerinin de yüksek olması gerektiği yaklaşımından yola çıkarak, bireylerin farklılıklara olan bakış açılarındaki esnekliğin ve farklı kültürel deneyimleri kabul etme düzeylerinin tutumlarını da doğrudan etkilediği öne sürülebilir. Empatik beceriye sahip bireylerin karşı tarafa yardım etme ve ihtiyaçlarını anlama eğiliminde bulunmaları ile (Batson vd., 1997) pozitif tutumlarında da artış olduğu belirtilmiştir (Stephan ve Finley, 1999). Bu bağlamda, düşük etno-kültürel empatiye sahip bireylerde ortaya çıkan damgalama eğilimlerindeki artışın, Suriyelilere yönelik tutumları da olumsuz şekilde yordadığı söylenebilir.

Bireylerde empati beceresinin gelişiminde çeşitli değişkenlerin yanı sıra içinde yaşanan kültürün etkisinin de olduğu belirtilmektedir (Valchev vd., 2013). Farklı etnik ve kültürel geçmişe sahip bireylerin, hayata olan bakış açıları, günlük yaşam pratikleri, iletişim biçimleri, inançları ve değerlerinin başkılığından bahsedilebilir. Doğal olarak bu bireyler bir araya geldiklerinde de bir çatışma ortamı oluşabilmektedir. Bu duruma benzer bir çatışma ortamı da ülkemize sığınan Suriyeliler ile yerel halk arasında gözlemlenmektedir.

Ülkelerin yaşadıkları afet, ekonomik kriz vb. süreçlerden, toplum içerisindeki savunmasız göçmen nüfusun en çok olumsuz etkiye maruz kalan gruplardan biri olduğu belirtilmektedir. (Soner ve Avcı Aydın, 2019; Karataş ve Barut, 2021). Bu gibi durumlarda, yerel halk tabanında ön yargı, ayrımcılık, nefret söylemleri gibi olumsuz tutumlarda artış gözlenebilir. Bu bağlamda, etno-kültürel empatinin, kültürel farklılıkları ele alma yaklaşımı ile bu kişilere yönelik olumsuz tutumları azalttığı yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Araştırmanın bulgusu da çalışmaları destekler niteliktedir.

Bireylerin empati becerilerinin, toplum içerisindeki hassas gruplara yönelik ayrımcı tutumları yordadığına dair pek çok araştırma yürütülmüştür (Hasgül, 2018; Pashak vd., 2018). Buldukları ülkede farklı etnik ve kültürel kimliğe sahip ve azınlık olarak nitelendirilebilecek bireyler de bu hassas gruplar arasında sayılmaktadır. Bu bağlamda, bu bireylere yönelik etno-kültürel empatik yaklaşımın, pozitif tutumları yordadığına dair çeşitli araştırmalar da yer almaktadır (Cetişli vd., 2016; Karafantis, 2011; Lu vd.,2020). Bununla beraber kültürel duyarlılık algısı odağında yürütülen çeşitli çalışma ve araştırmalar görülmüştür (Bakioğlu, 2018; Buyruk Genç, 2019).

Son yıllarda Batı toplumlarının çok kültürlü yapısındaki yükselişin politik söylemlerinin eksenini de ırkçılık, hoşgörüsüzlük, milliyetçilik gibi konulara çevirmesiyle, sosyolojik ve psikolojik araştırmalara verilen önemi arttırmıştır. Böylelikle, devletlerin politik aksiyonlarında çoğulcu yaklaşımlar içermesi, etno-kültürel empatinin artırılması ihtiyaç halini almıştır. Bu kapsamda, ders müfredatlarına iç-grup dış grup arasındaki çatışmanın azaltılarak genel nüfus ve azınlık nüfusun birlikte uyum içerisinde yaşamalarına katkı sağlamak amacıyla sosyal psikolojiden faydalanılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. (Booth, 2014). Talaei vd., (2022) İsfahan'daki lise

10. Sınıf kız öğrencileri ile yapmış oldukları araştırmalarında etnik ve kültürel empatinin zorbalığı azalttığına dair bulguya ulaşmışlardır. Bu araştırma sonucu da çalışmamız ile paralellik göstermektedir.

C. Fark Analiz Sonuçları

1. Yaş

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, 41 yaş üstü katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyutları 31-40 yaş arası ve 30 yaş altı katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü alt boyut ortalamalarından anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur. İnsanlarda empati çeşitli değişkenlere bağlı olarak gelişebilmektedir. Yetişilen kültür, aile, toplum, travmatik deneyimlerin yanı sıra (Decety ve Jackson, 2006; Davis, 1994; Singer ve Lamm, 2009) empatinin bilişsel düzeyde de yaş ile birlikte gelişim gösterdiği belirtilir. Empati en güncel tanımıyla bilişsel, görsel ve duygusal olarak üç bileşenli olarak açıklanır. Yaş ilerledikçe bilişsel yetilerin gelişmesi ile birlikte empati de artış yaşadığı belirtilir (Akgöz ve Karavuş, 2005). Yapılan pek çok çalışmada ise, yaş ve empatik eğilimler arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Taşdemir, 1999; Dizer ve İyigün, 2009; Koç, 2016). Literatürde yaş değişkenine bağlı olarak empatinin gelişimi konusunda oldukça farklı sonuçlar yer almaktadır. Bu sonuçlar, kişilerin empatik eğilimlerinde yaşın belirleyici olmadığı, farklı değişkenlerin etkili olduğunu düşündürmüştür. Örneğin; Sommerlad vd., (2021) İngiltere’de 30.003 katılımcı ile yapmış oldukları araştırmalarında, kadınların yaş alma birlikte, özellikle 40-50 yaş arasında, empatik endişe ve perspektif alma puanlarının oldukça arttığını erkeklerde ise, yaş alma ile birlikte perspektif alma puanları düşerken empatik endişelerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların erkeklere oranla yüksek puan almalarının eğitim, sağlık, sosyal hizmet veya çocuk bakımı alanlarında çalışma, yüksek nörotisizm, dışadönüklük, deneyime açıklık ve uyumluluk özellikleri ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, Pastor (2004), 556 katılımcı ile yapmış olduğu araştırmasında, yaşın ilerlemesiyle birlikte bireylerde perspektif alma, hayal gücü ve empatik endişe puanlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

2. Cinsiyet

Analiz sonucunda, erkek katılımcıların etiketleme, psikolojik sağlık alt boyutları ve Damgalama Ölçeği ortalamalarının kadın katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülürken kadın katılımcıların empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü ve tehdit toplam puan ortalamalarının erkek katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir.

Cundiff ve Komarraju (2008), otorite ve liderlik pozisyonundaki erkek ve kadın katılımcılar arasında yapmış olduğu araştırmasında, etno-kültürel empati düzeyi yüksek olan kişilerin kadın yöneticilere yönelik pozitif tutum sergiledikleri gibi, kadın yöneticilerin erkek yöneticilere oranla etno-kültürel empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bulgunun da, araştırma sonucu ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Kayma ve Çetinkaya-Büyükbodur (2020), sosyal hizmet öğrencilerinin katılım sağlamış olduğu araştırmalarında, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre ayrımcılık ve dışlama, etiketleme, psikolojik sağlık ve ön yargı puan ortalamalarının kadınların puan ortalamasından daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Araştırma bulgusu, çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Benzer bir çalışmada Koç (2016), kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre empati eğilim düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırma bulgularından yola çıkarak, kadınların görece daha kırılgan/hassas olmaları ile toplum ya da örgütler içerisinde şiddet öznesi olmalarının daha yüksek empatiye sahip olmaları sonucuna neden olduğu söylenebilir. Nitekim, Rivera (2014), Amerika'da bir okulda Asya, Pasifik Adalı ve 20 Latin'den oluşan toplamda 97 üniversite öğrencisinin katılım sağladığı araştırmasında, toplum genelinden farklı etnik çeşitliliğe sahip olmanın empati becerisi ile pozitif ilişkisi olduğunu saptamıştır. Araştırma her ne kadar etnik kimlik ekseninde yapılmış gibi görünse de, toplumdaki dezavantajlı grupların birbirlerine yönelik empatik algılarının yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

3. Eğitim

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, eğitim durumuna göre katılımcıların Etnik özdeşim, Damgalama Ölçeği, Etno-kültürel

Empati Ölçeği ve Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatürde eğitim düzeylerinin empati ve tutumlar arasında anlamlı ilişkisinin olduğuna dair araştırmalar yer almaktadır (Akgün Şahin ve Kardeş Özdemir, 2015; Sommerlad vd., 2021). Örneğin; Aksoy ve Köse (2021) Bandırma ilinde yapmış oldukları araştırmalarında, lise öğrencileri ile üniversite öğrencileri arasında damgalama eğilimleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Araştırmaya göre, lise öğrenimi görenlerin üniversite öğrenimi görenler göre damgalama eğilimlerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ancak bu çalışmada katılımcıların eğitim durumuna göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebepleri arasında katılım sağlayanların büyük yüzdesinin lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmaya, Lise altı eğitim düzeyinde 38 kişi (%14.4), lisans eğitim düzeyinde 172 kişi (%65.2) ve lisansüstü eğitim düzeyinde 54 kişi (%20.5) katılım sağlamıştır.

4. Gelir

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, gelir durumuna göre katılımcıların empatik farkındalık alt boyutu ve Etno-kültürel Empati Ölçeği toplam puan ortalamaları için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklılığın 15001 TL üstü geliri olan katılımcılarından kaynaklandığı görülmüştür. 8000 TL altı geliri olan katılımcıların empatik farkındalık alt boyutu ve Etno-kültürel Empati Ölçeği toplam puan ortalamaları anlamlı şekilde en yüksek görülürken 15001 TL üstü geliri olan katılımcıların anlamlı şekilde en düşüktür. Literatürde ekonomik gelir değişkeninin empati kurma becerileri ile ilişkili olduğuna dair çalışmalar yer almaktadır (Pala, 2008; Brown vd., 2007). Arslan (2016) empati üzerine yapmış olduğu mikro araştırmasında, yüksek gelir grubuna sahip sosyoloji bölümü öğrencilerinin düşük gelire sahip öğrencilere oranla daha yüksek empati düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde, Özdemir vd., (2019) bir üniversite hastanesinde hemşire katılımcılar arasında yapmış oldukları araştırmalarında,

yüksek gelir düzeyine sahip olanların olmayanlara göre empati puanlarının yüksek olduğu verisine ulaşmışlardır. Ancak alan yazında etno-kültürel empati ile gelir düzeyi ilişkisine dair bir araştırma bulunamamıştır. Bir başka çalışmada ise Şengül (2022), devlet üniversitesinde eğitim gören öğrencilerin göçmenlere yönelik olumlu tutum puanının vakıf üniversitesinde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkiye'nin son dönemde yaşadığı ekonomik zorluklardan etkilenen çeşitli gelir gruplarından insanlar, bu krizin nedeni olarak Suriyelileri "günah keçisi" olarak gösterme eğiliminde olabilirler. Bu çalışmada, görece yüksek gelire sahip olan bireylerin etno-kültürel empati düzeylerindeki anlamlı düşüşün sebepleri arasında, ekonomik kaynakların göçmen gruplar ile paylaşımı konusunda ortaya çıkan tehdit algısı ve korkuları yer alıyor olabilir.

5. Temas'ın Değişkenler Arası İlişkideki Rolü

Çalışma, yerel halkın Suriyeli göçmenler ile temas halinde damgalama eğilimleri ve tutumlarının bir değişiklik gösterip göstermediğini araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla iki hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezlerden biri H:5 (*Suriyeli bireyler ile teması olmayan kişilerin damgalama eğilimi teması olanlardan daha yüksektir.*) olduğudur. Bir diğeri ise, H:6 (*Suriyeli bireyler ile temas eden kişilerin pozitif tutumları teması olmayanlardan daha yüksektir.*) olduğu üzerinedir. Yerel halkın Suriyeli göçmenler ile temas biçimleri profesyonel iş, komşuluk, arkadaşlık ve romantik ilişki deneyimi olarak sınıflandırılmıştır. Analiz sonucunda; profesyonel iş ilişkisi, komşuluk ve arkadaşlık deneyimi olanlar ile olmayan katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Katılımcılar arasında Suriyeli göçmen ile romantik ilişki deneyimi olan biri bulunmadığından romantik ilişki deneyimine dair tutumlar test edilememiştir.

Analiz sonucunda, Suriyeli bireyler ile profesyonel iş ilişkisi deneyimi olanların olmayanlara göre ön yargı alt boyutu anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Bir diğeri sonuçta, profesyonel iş ilişkisi deneyimi olanların olmayanlara göre empatik bakış açısı alma ve kültürel farklılıkların kabulü, empatik duygu ve ifade alt boyutları ve EEÖ ortalaması anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bir diğeri bulgu da, Suriyeli göçmenler ile komşuluk deneyimi olanların olmayanlara göre

empatik farkındalık ve reddetme toplam puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak, Suriyeli göçmenler ile arkadaşlık deneyimleri olanların olmayanlara göre etiketleme, kabul ve YHSYTÖ ortalamaları anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlara karşı literatür incelendiğinde, göçmenlere yönelik olumlu tutumları yordamada temas temel bir değişken olarak yer almaktadır (Miles ve Crisp, 2014; Türk vd., 2018; Ergün, 2022; Acar, 2021). Allport (1954) tarafından geliştirilen gruplar arası temas kuramında ise, belirli koşullar altında gerçekleşen temasın gruplar arasındaki önyargı ve ayrımcılığı azaltabileceği vurgulanmaktadır. Bu koşullardan biri, gruplar arasında eşit statüye sahip olmaktır. Eşit statüye sahip olmak gruplar arasındaki hiyerarşik ilişkiyi azaltabilir ve olumsuz tutumların azalmasına katkıda bulunabilir. Bu çalışmada da, Suriyeli göçmenler ile profesyonel iş ilişkisi olan bireylerin, olmayan bireylere kıyasla anlamlı düzeyde düşük önyargılı tutumlara sahip oldukları bulunmuştur. Bu bulgu, Allport'un kuramını destekler niteliktedir. Bireyler, kamusal alanlarda veya profesyonel bir iş ortamında, farklı ırklara, inançlara ve kültürlere sahip olmalarına rağmen, bu özelliklerine dair günlük yaşam pratiklerini geri planda bırakarak, uyumlu davranış sergileme eğiliminde olabilirler. Çalışmanın dikkat çekici bulguları arasında Suriyeli göçmenler ile profesyonel iş ilişkisi içerisinde olan bireylerin olmayanlara göre etno-kültürel empati düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olmasıdır. Araştırmanın sonucuna benzer şekilde, Brouwer ve Boroş (2010) Hollanda'da bulunan bir şirkette 147 orta ve üst yönetici katılımcı ile yapmış oldukları çalışmalarında, etno-kültürel empatinin gruplar arası temas ve pozitif tutumlar arasında aracı rolünün olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İş yaşantısında bir araya gelen bireyler farklılıklarına rağmen ortak bir paydada bir araya gelip sahip oldukları etnik kimlikleri göz ardı edebilirler. Zaman içerisinde de bu bireylerde farklı kimliklere yönelik pozitif algı ve yaklaşımların artışı gözlenebilir.

Analiz sonuçlarından birisi de, Suriyeli göçmenlerle komşuluk deneyimi olanların empatik farkındalık ve reddetme alt boyut toplam puanlarının yüksek çıkmış olmasıydı. Suriyeli göçmen grupların ülkelerindeki savaştan kaçarak Türkiye'ye yerleştikleri ilk süreçte bu gruplara yönelik halk tabanında ılımlı yaklaşım sergilendiği birçok medya organına yansımıştı. Hatta, ülkemizde

“misafir” olarak görüldüklerine dair haberler çokça yer almaktaydı (Oğuz, 2019). Zamanla kentlere yerleşen göçmen gruplar yerel halk ile temas etmeye başladılar. Bu temas biçiminden biri de komşuluk ilişkisidir. Komşuluk, mekânsal ve toplumsal yakınlığın öznesi olarak, bireyin aileden sonra kurduğu sosyal bağı temsil etmektedir. Bu bağ mekânsal yakınlıktan öte kültürel yakınlığı da içinde barındırır (Koyuncu, 2014; Alver, 2014). Acar ve Çamur (2022) Samsun ilinde Suriyeli göçmenler ile yerel halkın komşuluk deneyimlerini araştırdıkları çalışmalarında, dil ve kültür farklılığının gruplar arası komşuluk ilişkilerini olumsuz etkilediğini, medyanın göçmen gruplara yönelik nefreti körükleyici dilinden kaynaklı olarak da, göçmenlere yönelik olumsuz yargıların geliştirildiği sonucuna ulaşmışlardır. Buradan yola çıkarak, bireylerin savaştan kaçıp ülkemize sığınan göçmenlere yönelik öncelikle empatik yaklaşım geliştirmeleri beklenebilirken öte yandan, bu bireylerin durumlarının belirsizliği ve zamanla ülkede kalıcı olma düşüncelerinin de, olumsuz algıların artmasına neden olduğu söylenebilir. Bir başka açıdan ele almak gerekirse, insandışılaştırma sürecinin aşılması için gruplar arasındaki temasın önemine vurgu yapan Allport (1954), eşit statüye sahip gruplar arasındaki pozitif ve yapıcı temasın, insandışılaştırmayı azaltabileceğini, bireylerin birbirlerini daha iyi tanıyarak empati kurmalarına ve buna bağlı sağlıklı ilişkilerin kurulmasına katkıda bulunabileceğini öne sürmüştür. Bu kapsamda, komşuluk deneyiminin ortak dil ve kültüre bağlı gelişebilen bir süreç olması temas edilen gruplara yönelik reddetme/istememe düşüncelerinin oluşmasına sebep olabilir. Komşuluk deneyiminin aksine, Suriyeli göçmenler ile profesyonel iş ilişkisi olan bireylerin bu gruplara yönelik etno-kültürel empati düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olması da literatür ile paralellik gösteren bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın son bulgusu da, Suriyeli göçmenler ile arkadaşlık ilişkisi olanların olmayanlara göre etiketleme, kabul ve tutum puanlarının anlamlı şekilde yüksek olmasıdır. Elde edilen bulgular, Suriyeli göçmenlerle arkadaşlık ilişkisi içerisinde olan kişilerin tutum ve davranışları arasında çelişki bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuç doğrultusunda, temasın her zaman olumlu tutumlara yol açamayabileceği sonucuna ulaşılabilir. Öte yandan, söz konusu çelişkinin, örneklem grubu içerisinde Suriyeli göçmenler ile temas eden katılımcıların temas

etmeyenlere göre sayıca az olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünölmüştür. Yine arkadaşlık ilişkisine dair ortaya çıkan bulgular değerdendirildiğinde, Festinger (1957) bilişsel çelişki kuramında, davranış ve tutumlar arasında tutarsızlık meydana geldiğinde bireyin içsel huzursuzluk yaşadığını ve bireyde meydana gelen bu tutarsızlık durumunda tutumların davranışlardan etkilenerek değışebildiğini ifade etmektedir.

Gruplar arası temas kuramında, temasın dış grup hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayarak, bireyde empati kurma becerisini geliştirdiğı buna bağılı olarak da davranış, tutum değışikliğine gidildiğı ifade edilir. Farklı sosyal gruplar arası ilişkide temasın gruplar arası ön yargı ve olumsuz tutumları azalttığına işaret eden (Pettigrew, 1998), bir dış grup üyesi ile olan olumlu etkileşim deneyimi sonucunda oluşan çıkarımın diğerdış grup üyelerine genellenebileceğini belirtir. Araştırma sonucunda, arkadaşlık ilişkisi kuran katılımcıların pozitif tutumlarındaki artışı literatür ile paralellik göstermektedir. Ergün (2022), 2000 yılı sonrası göçmen çocukların okula uyumlarını belirlemede gruplar arası temasın etkisini araştırdığı meta-analiz çalışmasında, temas biçimlerinin hepsinin gruplar arasında önyargı ve ayrımcı tutumları azaltarak pozitif tutumları arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; göç hareketliliğinin sonuçlarından hem göçü gerçekleştiren hem de göç sonrası yerleşilen yerdeki insanlar çeşitli boyutlarda etkilenmektedirler. Göçün ortaya çıkardığı yeni durumların bütüncül bir yaklaşım ile ele alınması gereklidir. Jeopolitik konumundan dolayı özellikle transit göçlerin uğrak noktası olan Türkiye, Suriye topraklarında meydana gelen iç savaş ile beraber 2011 yılı ve sonrasında Suriyeli göçmenlerin kitlesel olarak gelişine, hiç alışık olmadığı bir hareketlilik ile birlikte maruz kalmıştır. Savaştan kaçıp Türkiye'ye gelen bu gruplar ile ilgili yerel halk nezdinde en başta kurulan empatik yaklaşımlar ile kalıcı olmadıklarına dair düşünceler zaman geçtikçe yerini belirsizliğin ortaya çıkardığı tedirgin edici bir ortama bırakmıştır. Suriyeli göçmenlerin ülkedeki durumlarının belirsizliği ile beraber; kamusal, sosyal ve ekonomik kaynakların bu gruplar ile paylaşımı konusu yerel halk üzerinde tehdit algısı oluşturmuş; böylece olumsuz duygu, düşünce ve davranışlarda belli bir artış gözlemlenmiştir. Söz konusu negatif yaklaşımların yol açtığı durumlardan biri de, göçmen gruplarının değersizleştirilerek damgalanmasıdır.

Suriyeli göçmenler, küresel düzeyde yerinden/yurdundan edilen diğer gruplar gibi, onlara ev sahipliği yapan ülkelerde dezavantajlı konumda yer almaktadırlar. Elbette ki, kültür, dil, inanç, değer ve yaşayış noktasında iki farklı milletin gündelik yaşam pratiklerinin farklılıklar göstermesi, özellikle ev sahibi olan yerel halkta korkuyla beraber tehdit algısı uyandırabilmektedir.

Bu çalışmanın çıkış noktası da, göçün yerel halk tabanında ortaya çıkardığı sosyal ve psikolojik sonuçlara odaklanmak olmuştur. Bu kapsamda, bireylerin damgalama eğilimleri ile Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları arasında etno-kültürel empatinin ilişkisi incelenmiştir. Yürütülen çalışmanın analizi sonucunda, damgalama eğilimleri ile yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarında etno-kültürel empatinin düzenleyici rolünün olduğu saptanmıştır. Çalışmada, araştırma temel değişkenlerine ek olarak, etnik özdeşim düzeyinin damgalama ve tutumlar

arasında herhangi bir rolünün olup olmadığına da bakılmış ve aracı rolünün olduğu bulgusu ortaya konmuştur. Çalışmada kullanılan ölçeklerin toplam puanları ile birlikte ölçek alt boyutları arasındaki ilişkiler de ayrıca incelenmiştir.

Çalışma sonucunda, Suriyeli göçmenlere yönelik tutumları yordayan değişkenler, birbirleri ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bireylerin damgalama eğilimleri arttıkça Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarında artış gözlemlenirken etno-kültürel empatinin bu iki değişken arasında önemli bir faktör olarak yer aldığı ortaya konmuştur. Etno-kültürel empatinin varlığı ile beraber bireylerde perspektif alma beceresinde pozitif bir yükseliş, empatik ve kültürel farkındalıklarında da kayda değer bir artış saptanmıştır. Bu durum değersizleştirilen bir grup olan göçmenlere yönelik tutumları ise pozitif yönde yordamaktadır. Çalışmayı destekleyen değişkenler arasında yer alan, yerel halkın etnik özdeşim düzeyinin tutumlar ve damgalama arasındaki rolü aracılık düzeyindedir. Bu doğrultuda, bireylerin etnik özdeşim puanlarındaki artış ile beraber damgalama puanlarında yükseliş, tutum puanlarında ise düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Nitekim, etnik kimlik özdeşim düzeyinin yüksek olması ile farklı etnik kimliklere yönelik olumsuz tutumların mevcudiyeti beklenir bir sonuçtur.

Çalışmanın dikkat çekici konularından biri de yerel halkın göçmen gruplar ile temas biçimlerinin, bu gruplara yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğine dair sorulardır. Alan yazında gruplar arası temasın sonuçlarına yönelik çeşitli kuram ve araştırmalar bulunmakla birlikte, çalışmamız sonucunda iki grup arasında temas olması durumunda, etno-kültürel empati becerisine sahip olmanın pozitif tutumları yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde bulunan Suriyeli göçmenler ile diğer göçmen gruplarının yerleştikleri toplum ile sosyal uyum içinde olmaları oldukça önem arz etmektedir. Belirli koşullarda uyum gerçekleşmediği takdirde, toplumsal tabanda psiko-sosyal birtakım olumsuz sonuçlar doğabilmektedir. Zorunlu şekilde yerlerinden edilmiş olan Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'deki statü belirsizliklerinin de bu uyumu zorlaştırdığı düşünülmektedir. Bu kapsamda, Suriyeli göçmenlere yönelik geliştirilmesi gereken kalıcı politikalar için atılacak ilk adımın, mevcut statü belirsizliklerinin ortadan kaldırılması olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında, dil, kültür ve sosyo-ekonomik düzey gibi çeşitli zorluklara maruz kalan bu

grupların, ayrımcılık, önyargı ve damgalama tutumları ile karşı karşıya kalarak oldukça dezavantajlı bir konuma düştüklerini de belirtmek gerekir. Tüm bu dezavantajlı durumlar ile statü belirsizliklerinin ortadan kaldırılması için yürütülecek kalıcı politikaların kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği içerisinde ilerlemesi oldukça önemlidir. Yerel halk ile göçmen gruplar arasındaki diyalogların iyileştirilmesi yönünde hazırlanan eğitim ve müdahale programlarının yaygınlaştırılmasının yanı sıra kamu kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlarca orta ve uzun vadede geliştirilecek ekonomik, sosyal ve kültürel boyuttaki çalışmalar ile desteklenmesi bu politikaların sağlıklı bir düzlemde ilerlemesini sağlayacaktır. Bununla beraber kitle iletişim araçlarının etkin kullanımı ile göçmenlere yönelik birleştirici ve bütünleştirici politikaların anlatımının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın bir diğer dikkat çekici bulgusu; Suriyeli göçmenler ile profesyonel iş ilişkisi içerisinde teması olan bireylerin etno-kültürel empati becerileri ve pozitif tutumlarının anlamlı şekilde yüksek çıkmasıdır. Bu veriler, Suriyeli göçmenler ile eşit statüde temasta bulunmanın önemini ortaya koymaktadır. Ülkenin dikkate değer çoğunluğunu oluşturan “beyaz yakalı” olarak adlandırılan çalışan kesimin Suriyeli göçmenler ile temasının arttırılması, çalışanlara yönelik devlet desteği ile birlikte ilgili sivil toplum kuruluşları aracılığı ile eğitim ve müdahale programlarının düzenlenmesi; yine özel sektörde faaliyet gösteren şirketlerin sosyal sorumluluk projeleri kapsamında Suriyeli göçmenler ile teması arttırıcı faaliyetler düzenlenmesinin bu gruplara yönelik tutumların olumlu yönde değişmesine büyük katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Bu bulgular, Suriyelilere yönelik olumsuz tutumları azaltmada diğer boyutlar ile birlikte ele alınırken etno-kültürel empati eksenli çalışmaların da gerekliliğini gösterir niteliktedir. Çalışma, Türkiye evrenini temsil etme düzeyi göz önünde bulundurularak kozmopolit yapısı gereği İstanbul ilinde gerçekleştirilmiştir. Ancak ülkemizde 6 Şubat tarihinde 11 ilimizi derinden etkileyen deprem afeti sonrası araştırma objektifliğini etkileyecek olması sebebiyle veri toplama süreci durdurulmuş, katılımcı sayısı 264 kişi ile sınırlı kalmıştır. İleriki çalışmalarda örneklem sayısının arttırılması sonuçların

güvenilirliği açısından etkili olacağı düşünölmektedir. Yine, Etno-költürel empati odaklı çalışmaların yoğun göç alan illerimiz olan Hatay, Kilis, Adana, İzmir vb. büyük şehirleri de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması daha yararlı olabilir. Olduğa farklı etnik çeşitliliğe sahip ölkemizde etno-költürel empati eksenli araştırmalarının daha fazla yer alması, araştırmalara katılım sağlayan bireylerde farkındalık oluşturacağı gibi elde edilecek bulgular da literatüre katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın da gelecekteki çalışmalara ışık tutacağı düşünölmektedir.

Sonuç olarak, dünya genelinde yaşayan her insanın sosyal, ekonomik, politik ve iklim gibi krizler nedeniyle potansiyel göçmen olabileceği düşünöncesinden yola çıkarak, farklılık ve çeşitliliğin ortaya çıkardığı zenginliği kabul eden anlayışların artmasının, gelecek nesillerin sağlık ve barış içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri adına önem arz ettiğini düşünmekteyim.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ALLPORT, A. (2016). **Selection for action: Some behavioral and neurophysiological considerations of attention and action, Perspectives on perception and action** (ss. 409-434), Routledge.
- ALLPORT, G. (1954). **The Nature of Prejudice**, Cambridge, MA: Addison Wesley.
- ALVER, K. (2014). **Komşular ve Komşuluklar**, K. Ahmet (Ed.), **Komşuluk Kültürü** (ss. 49-71), Ankara, Hece Yayınları.
- ARKONAÇ, O. (1999). **Psikiyatri Sözlüğü**, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri.
- ARONSON, E. W., TIMOTHY, D., AKERT, R. M. (2012). **Sosyal Psikoloji**. Çev. O. Gündüz, İstanbul, Kaknüs Yayınevi.
- BARATRAM, D. POROS, M. V., MONFORTE, P. (2017). **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**, Hece Yayınları. 1. Baskı.
- BERRY, J. W., POORTINGA, Y. H., SEGALL, M. H., & DASEN, P. R. (2002). **Cross Cultural Psychology: Research and Applications**, Cambridge University Press.
- BORA, A. (2012). **Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 175-187), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- BROWN, J.A, SAUTHER, J.A., LİTTVAY, L. (2007). **Attitude and Change: Conditioning in the Business School Environment**. (Elektronik versiyonu)
- CASTLES, S. ve MILLER, M. J. (1993). **The Age of Migration: International Population Movements in The Modern World**, London, Palgrave Macmillan.

- CROCKER, J., MAJOR, B., STEELE, C. (1998). **Social Stigma**, D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Der.), **The Handbook of Social Psychology** (ss. 504–553), McGraw-Hill.
- CÜCELOĞLU, D. (2016). **İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 28. Baskı.
- ÇAYIR, K. (2012). **Yaşçılık/Yaşa Dayalı Ayrımcılık**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss.163-174), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- DAVIS, M. H. (1994). **Empathy: A Social Psychological Approach**, Madison, Brown & Benchmark.
- DÖKMEN, Ü. (2008). **İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 62. Baskı.
- EDWARDS, A. L. (1957). **Techniques of Attitude Scale Construction**, Appleton-Century-Crofts.
- EISENBERG, N., STRAYER J. (1987). **Empathy and Its Development**, New York, Cambridge University Press.
- FAZIO, R. H. (1989). **On The Power and Functionality of Attitudes: The Role of Attitude Accessibility**, A. R. Pratkanis, S. J. Breckler, ve A.G. Greenwald (Ed.), **Attitude Structure and Function** (s. 153-179), Hillsdale NJ, Erlbaum.
- FESTINGER, L. (1957). **A Theory of Cognitive Dissonance**, Stanford University Press, 2. Baskı.
- FISKE, S. T. (1998). **Stereotyping, Prejudice and Discrimination**, D. T. Gilbert, S. T. Fiske ve G. Lindzey (Ed.), **The Handbook of Social Psychology** (ss. 357–411), McGraw-Hill.
- FREEDMAN, J.L., SEARS, D. O. (2003). **Sosyal Psikoloji**. Çev. A. Dönmez, Ankara, İmge Yayınevi.
- GANDER, M. J., GARDINER, H. W. (2015). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Ankara, İmge Kitabevi, 8. Baskı.

- GEORGE, D. ve MALLERY, P. (2010). **SPSS for Windows Step by Step a Simple Guide and Reference 17.0 update**, Boston, Pearson, 10. Baskı.
- GOFFMAN, E. (1963). **Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity**. London, Penguin Books.
- GOFFMAN, E. (2009). **Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu**, Çev. B. Cezar, İstanbul, Metis Yayınları.
- GÖREGENLİ, M. (2012). **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 17-29), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- GÜNEY, S. (2009). **Sosyal Psikoloji**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- HAYES, A. F. (2013). **Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis**, New York, Guilford Press.
- HOFFMAN, M. L. (1987). **Empathy and Its Development**, Cambridge, Cambridge University Press.
- HOFFMAN, M. L. (2000). **Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice**, Cambridge, Cambridge University Press.
- HOGG, M. A., VAUGHAN, G. M. (2007). **Social Psychology**. Çev. İ. Yıldız ve A. Gelmez, Ütopya Yayınları, 1. Baskı.
- İNCEOĞLU, M. (2010). **Tutum, Algı, İletişim**, İstanbul, Beykent Üniversitesi Yayınları, 5. Baskı.
- KABAPINAR., Y. (2015). **Empatiyle Gelişmek, Empatiyi Geliştirmek: Çocuk ve Empati**. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2013). **Günümüzde İnsan ve İnsanlar**, İstanbul, Evrim Yayınları, 14. Baskı.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2014). **Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş**, İstanbul, Evrim Yayınları, 16. Baskı.

- KITE, M. E., WHITLEY JR, B. E., WAGNER, L. S. (2022). **Psychology of Prejudice and Discrimination**, New York, Routledge, 4. Baskı.
- KOYUNCU, A. (2014). **Gündelik Hayatta Komşuluk**, K. Ahmet (Ed.), **Komşuluk Kültürü** (ss. 11-26), İstanbul, Hece Yayınları.
- MADRAN DEMİRTAŞ, H. (2012). **Sosyal Kimlik ve Ayrımcılık**. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 73-87), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 1. Baskı.
- MADRAN DEMİRTAŞ, H. (2012). **Temel Beklenti Etkisi: Kendini Gerçekleştiren Kehanet**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 29-41), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- MAIO, G. R., VERPLANKEN, B., HADDOCK, G. (2018). **The Psychology of Attitudes and Attitude Change**, Sage. 3. Baskı.
- MAJOR, B., & CROCKER, J. (1993). **Social Stigma: The Consequences of Attributional Ambiguity**. D. M. Mackie, D. L. Hamilton (Der.), **Affect, Cognition, and Stereotyping: Interactive Processes in Group Perception**, (ss. 345–370), Academic Press.
- MESQUITA, B., MARKUS, H. R. (2004). **Culture and Emotion: Models of Agency As Sources of Cultural Variation In Emotion**, W.J. Lonner, D.L. Dinnel, S.A. Hayes ve D.N. Sattler (Ed.), **Feelings and Emotions: The Amsterdam Symposium** (ss. 341-358), Cambridge University Press.
- PAKER, M. (2012). **Önyargı ve Ayrımcılığa İlişkisel Psikanalitik Bakış**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 53-61), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- PETTY, R. E., CACIOPPO, J. T. (1986). **The Elaboration Likelihood Model Of Persuasion**, (ss. 1-24). Springer New York.
- SCHNEIDER, D. J. (2004). **The psychology of stereotyping**.. The Guilford Press.

- SUMMERS, R.W. (2017). **Social Psychology: How Other People Influence Our Thoughts and Actions**, Greenwood, 3. Baskı.
- ŞERİF, M., ŞERİF, C. W. (1996). **Sosyal Psikolojiye Giriş 1-2**. Çev. M. Atakay, A. Yavuz, İstanbul, Sosyal Yayınları.
- TAJFEL, H., TURNER, J. C. (2004). **The Social Identity Theory Of Intergroup Behavior, Political Psychology**, (ss. 276-293), Psychology Press.
- TOLAN, B., İSEN, G., BATMAZ, V. (1985). **Ben ve Toplum: Sosyal Psikoloji-1**, Ankara, Teori Yayınları.
- ZACHARY, R., SHINDORF, A., GOFORTH, N., YOSAI, E.R. (2016). **Stereotyping and It's Impact**, R.W. Summers (Der.), **Social Psychology: How Other People Influence Our Thoughts and Actions**, Greenwood, 2. Baskı.

MAKALELER

- ABASLI, K. (2018). "Kültürlerarası Duyarlılık Ve Empati Arasındaki İlişkilerin Türk Ve Uluslararası Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi", **TÜBAV Bilim Dergisi**, cilt 11, sayı 2, ss. 20-23.
- ACAR, B., ÇAMUR, G. (2022). "Göçmen ve Mültecilerle Komşuluk İlişkileri: Samsun İli Örneği", **Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.204-225.
- ACAR, T. (2021). "Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımlar: Temas Ve Tehdit Kuramlarının Analizi", **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi** , cilt 24, sayı 3, ss. 185-236 .
- AKAN, M., KANIK, İ. (2018). "Farklılıkların Yönetiminin Örgüt Kültürüne Olan Etkisi: İstanbul'da Faaliyet Gösteren Hizmet Sektöründeki Çalışanlar Üzerinde Bir Araştırma", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, 17. ÜİK Özel Sayısı, ss.657-674.
- AKGÖZ, S., KARAVUŞ, M. (2005). "Çanakkale İli Sağlık Ocakları ve Sağlık Evlerinde Çalışan Ebelerin Empatik İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi", **Türkiye Klinikleri J Med Ethics**, sayı 13, ss.14-19.

- AKGÜN ŞAHİN, Z., KARDAŞ ÖZDEMİR, F. (2015). “Hemşirelerin İletişim Ve Empati Beceri Düzeyleri”, **JAREN/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss. 1-7.
- AKINCI, B. NERGİZ, A. ve GEDİK, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss. 58-83.
- AKSOY, Ö. N., KÖSE, E. (2021). “Bazı Sosyo-demografik Değişkenler Açısından Sosyal Damgalanma (stigma) Düzeylerinin İncelenmesi Bandırma Örneği”, **Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi** , cilt 3, sayı 2, ss.291-307.
- AKSOY, Z. (2012). “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 5, sayı 20, ss.293-303.
- ALGEDİK, İ., ALİYEV, P. (2022). “Suriye İç Savaşı’nın Türkiye’nin Göç Politikasına Etkileri”. **Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi**, cilt 3, sayı 1, ss. 1-13.
- ALTINBAŞ, K., GÜLÖKSÜZ, S., ÖZÇETİNKAYA, S., ORAL, E. T. (2010). “Empatinin Biyolojik Yönleri”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 2, sayı 1, ss.15-25.
- ANGULA, P., NCAMA, B., FROHLICH, J. (2015). “Assessment of HIV/AIDS Stigma in a Rural Namibian Community”, **World Journal of AIDS**, cilt 5, sayı 3, ss. 199-207.
- ARDAY, M., DE-GAULLE, V., AGYABENG, K., ARYEETAY, R. (2020). “I Did Not Choose to Be Obese”—Experiences of Stigma among Market Women in Kaneshie, Ghana. **Open Access Library Journal**, cilt 7, sayı 5, ss.1-13.
- ARSLAN, Y. (2016). “Kim Daha İyi Empati Kuruyor -Empati Üzerine Mikro Bir Sosyolojik Araştırma”, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**; cilt 6, Sayı 2/1 ss.51-64.

- ATALAY, D., ÖZYÜREK, A. (2021). “Ergenlerde Duygu Düzenleme Stratejileri Ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Milli Eğitim Dergisi**, cilt 50, sayı 230, ss. 815-834.
- BAĞCI, S. Ç., ÇELEBİ, E. (2017). “Etnik Ve Ulusal Kimlikler İle Dış Grup Tutumları İlişkisinde Çatışma Algısı Ve Dış Gruba Sorumluluk Yükleme”, **Türk Psikoloji Dergisi**, cilt 32, sayı 80, ss.63-74.
- BAĞCI, S. Ç., GÜRLER, C. N. (2018). “Yabancı Öğrencilere Karşı Tutum ve Davranışsal Eğilimler: Ulusal Kimlikler ve Sosyal Baskınlık Yöneliminin Yordayıcı Rolü”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 17, sayı 67, ss. 1167-1180.
- BANDURA, A. (1999). “Moral Disengagement in The Perpetration of Inhumanities”, **Personality and Social Psychology Review**, cilt 3, sayı 3, ss.193-209.
- BARON, R. M., KENNY, D. A. (1986). “The Moderator-Mediator Variable Distinctionin Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, And Statistical Considerations”, **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 51, sayı 6, ss.1173-1182.
- BAŞARAN, K. D. (2021). “Akran Zorbalığının Suriyeli Göçmen Çocukların Psikolojik İyi Oluş Halleri Üzerine Etkisi: Türkiye, Lübnan Ve Ürdün Örneklemelerinde Literatür Taraması”, **Sosyal Çalışma Dergisi**, cilt 5, sayı 2, ss. 245-257.
- BATSON, C.D., SAGER, K., GARST, E., KANG, M., RUBICHINSKY, K., DAWSON, K. (1997). “Is Empathy-Induced Helping Due To Selfother Merging?”, **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 73, ss.495-509.
- BAYIR, K.D., AKSU, F. (2020). "From the Open-Door Policy to Security Threat: The Case of Syrian Asylum Seekers in Turkey," **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi** , cilt 8, sayı 2, ss.324-356.

- BOLARINWA, O. A. (2015). "Principles and Methods of Validity and Reliability Testing of Questionnaires used in Social and Health Science Researches". **Nigerian Postgraduate Medical Journal**, cilt 22, sayı 4, ss. 195-201.
- BOLOGNINI, S. (1997). "Empathy and "Empathism". **Int J Psychoanal**, cilt 78, sayı 2, ss.279-293.
- BROUWER, M. A. R., BOROŞ, S. (2010). "The Influence of Intergroup Contact and Ethnocultural Empathy on Employees' Attitudes Towards Diversity", **Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal**, cilt 14, sayı 3, ss.243–260.
- BROWN, I., MCCLİMENS, A. (2012). "Ambivalence and Obesity Stigma in Decisions About Weight Management: A Qualitative Study". **Health**, cilt 4, sayı 12A, ss. 1562-1569.
- BRUBAKER, T. H., POWERS, E. A. (1976). "The Stereotype Of "Old"—A Review And Alternative Approach", **Journal of Gerontology**, cilt 31, sayı 4, ss.441-447.
- CANATAN, K. (2020). "Geleneksel ve Modern Ailelerde Çocuk Yetiştirme Tutumları", **İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 8, sayı 16, ss.151-165.
- CETİŞLİ, N. E., GÜLŞEN, I., ÖZTORNACI, B. Ö., ARDAHAN, E., URAN, B. N. Ö., TOP, E. D., AVDAL, E. Ü. (2016). "Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Düzeylerine Göre Kültürlerarası Duyarlılıkları", **İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.27-33.
- CHIME, P. , OKOLI, P. , CHIME, E. , ANEKPO, C. , OZOUGWU, A., OFOJEBE, P. (2022). "Diseases Associated with Stigma: A Review". **Open Journal of Psychiatry**, cilt 12, sayı 2, ss.129-140.
- CONNELL, R. W. (1972). "Political Socialization in the American Family: The Evidence Re-Examined", **The Public Opinion Quarterly**, cilt 36, sayı 3, ss.323–333.

- CORTLAND, C. I., CRAIG, M. A., SHAPIRO, J. R., RICHESON, J. A., NEEL, R., GOLDSTEIN, N. J. (2017). "Solidarity Through Shared Disadvantage: Highlighting Shared Experiences Of Discrimination Improves Relations Between Stigmatized Groups". **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 113, sayı 4, ss.547-567.
- CUNDIFF, N. L., & KOMARRAJU, M. (2008). "Gender Differences in Ethnocultural Empathy and Attitudes Toward Men and Women in Authority", **Journal of Leadership & Organizational Studies**, cilt 15, sayı 1, ss.5-15.
- CURRY, M.R. (2000). "Cryopreservation of Semen From Domestic Livestock", **Rev Reprod**, cilt 5, sayı 1, ss.46-52.
- ÇELEN, A. İ. (2021). "Yeni Bir Göç Krizinin Eşiğinde Batı Yarım Küre: Temel Bileşenleriyle Venezuela Mülteci Krizi", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** , sayı 20, cilt 42, ss.1662-1687.
- ÇOKSAN, S. (2019). "İç Grubu Kayırma ile İç ve Dış Gruba Eşit Davranmanın Nedensel Atıfları", **Nesne-Psikoloji Dergisi**, cilt 7, sayı 14, ss. 83-101.
- ÇÖLLÜ, E. F. & ÖZTÜRK, Y. E. (2014). "Örgütlerde İnançlar-Tutumlar Tutumların Ölçüm Yöntemleri Ve Uygulama Örnekleri Bu Yöntemlerin Değerlendirilmesi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi** , cilt 9, sayı 1-2, ss.373-404 .
- DEBONO, K. G., SNYDER, M. (1995). "Acting on One's Attitudes: The Role of a History of Choosing Situations", **Personality and Social Psychology Bulletin**, cilt 21, sayı 6, ss.620-628.
- DECETY, J., JACKSON, P. L. (2006). "A Social-Neuroscience Perspective on Empathy", **Current Directions in Psychological Science**, cilt 15, sayı 2, ss.54-58.
- DEMİRTAŞ, H. A. (2004). "Sosyal Sınıflandırma, Kişilerarası Beklentiler ve Kendini Doğrulayan Kehanet", **İletişim Araştırmaları**, cilt 2, sayı 2, ss.33-53.

- DIMAGGO, P. (1997). “Culture and cognition”, **Annual Review of Sociology**, cilt 23, sayı 1, ss.263–287.
- DİKEÇ G. , SARITAŞ M. , OBOBANAN V. (2022). “Bibliometric Analysis of Publications on Stigmatization in Türkiye According to the Association Rules”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 14, sayı 1, ss.121-127.
- DİZER B. , İYİĞÜN E. (2009). “Yoğun Bakım Hemşirelerinde Empatik Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler”, **Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 12, sayı 1, s.s.9-19.
- DOĞAN, F., ÜNAL, S. (2021). “Suriyeli Göçmenlere Yönelik Ayrımcı, Dışlayıcı Söylem ve Eylemlerin Meşrulaştırıcı Kaynakları: Mardin İli Örneği”, **Sosyolojik Bağlam Dergisi**, cilt 2, sayı 3, ss.14-40.
- DRUSS, B.G., BRADFORD, D.W., ROSENHACK, R.A., RADFORD, M.J., KRUMHOLZ, H.M. (2000). “Mental Disorders and the Use of Cardiovascular Procedures After Myocardial Infarction”. **J. Am. Med. Assoc**, cilt 283, sayı 4, ss. 506–11.
- EKİCİ, H. (2019). “Türk Toplumunda Suriyelilere Yönelik Algılanan Tehditler ve Çözüm Önerileri”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 19, sayı 44, ss.695-730.
- ERGÜN, N. (2022). “Göçmen Öğrencilerin Uyumlarında Temasın Rolü”, **OÜSOBİAD**, cilt 12, sayı 2, ss.1499-1530.
- ERGÜVEN, N. S., ÖZTURANLI, B. (2013). “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye”. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, cilt 62, sayı 4, ss.1007-1062.
- ERSOY E. , KÖŞGER F. (2016). “Empati: Tanımı ve Önemi”, **Osmangazi Tıp Dergisi**, cilt 38, sayı 2, ss.9-17.
- ESCOBAR-CHAVES, S. L., TORTOLERO, S. R., MARKHAM, C. M., LOW, B. J., EITEL, P., THICKSTUN, P. (2005). “Impact Of The Media on Adolescent Sexual Attitudes and Behaviors”, **Pediatrics-English Edition**, cilt 116, sayı 1, ss.303-326.

- FERRARI, P.F., GALLESE, V., RIZZOLATTI, G., FOGASSI, L. (2003). “Mirror Neurons Responding to The Observation of Ingestive and Communicative Mouth Actions In The Monkey Ventral Premotor Cortex.”, **Eur J Neurosci**, cilt 17, ss.1703–1714.
- GALINSKY, A. D., MOSKOWITZ, G. B. (2000). “Perspective-taking: Decreasing Stereotype Expression, Stereotype Accessibility, and In-group Favoritism”, **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 78, sayı 4, ss.708-724.
- GÖKDAYI, H. (2017). “Bir Kalıp Yargı Olarak Türk Lokumu (Turkish Delight)”, **TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 9, ss.59-70 .
- GÜLSOY, S., KANBİR, F. (2022). “Türkiye Akademisyenlerinde Göç Algısı ve Suriyeli Göçmenlere Yönelik Önyargı İlişkisi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 57, ss.279-295.
- HAVAÇELİĞİ ATLAM, D., COŞKUNOL, H. (2019). “Madde Kullanım Bozukluğu Olanlara Yapılan Toplumsal Damgalamayı Azaltmada Bir Müdahale Programının Sonuçları”, **Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.43-46.
- HECHT, M., KLOSS, A., BARTSCH, A. (2022). “Stopping the Stigma. How Empathy and Reflectiveness Can Help Reduce Mental Health Stigma”. **Media Psychology**, cilt 25, sayı 3, ss.367-386.
- İNAN, F. Ş., DUMAN, Z. Ç., SARI, A. (2021). “Şizofreni Hastalarının Ebeveynlerinin Damgalanma Deneyimleri: Kalitatif Araştırma”, **Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneği**, cilt 12, sayı 1, ss.59-66.
- İNCE, C. (2019). “Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme”, **OPUS International Journal of Society Researches**, cilt 11, sayı 18, ss.2579-2615.

- JACKSON, J.W. (2002). "Intergroup Attitudes as a Function of Different Dimensions of Group Identification and Perceived Intergroup Conflict". **Self and Identity**, cilt 1, sayı 1, ss.11-33.
- JENNINGS, M. K., NIEMI, R. G. (1968). "The Transmission of Political Values from Parent to Child", **The American Political Science Review**, cilt 62, sayı 1, ss.169–184.
- JETTEN, J., SPEARS, R., POSTMES, T. (2004). "Intergroup Distinctiveness and Differentiation: A Meta-Analytic Integration", **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 86, sayı 6, ss.862–879.
- KAPIKIRAN, N. A. (2023). "Sources of Ethnocultural Empathy: Personality, Intergroup Relations, Affects", **Current Psychology**, cilt 42, sayı 14, ss. 11510-11528.
- KARAFANTIS, D. M. (2011). "The Effects of Ethnocultural Empathy on Level of Stereotyping Toward College Athletes", **Journal of Evidence-Based Social Work**, cilt 8, sayı 4, ss.426-444.
- KARATAŞ, M. & BARUT, B. (2021). "Sosyal Hizmet Perspektifinden Göç ve Savunmasız Gruplar: IOM Raporları Üzerine Bir Araştırma", **Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** , cilt 8, sayı 1, ss.86-109.
- KARATAŞ, M. (2015). "Türk Yazılı Basınında Suriyeli Sığınmacılar İle Halk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, ss.112-151.
- KATZ, D. (1960). "The Functional Approach To The Study of Attitudes", **Public Opinion Quarterly**, cilt 24, sayı 2, ss.163-204.
- KAYMA, D., BÜYÜKBODUR, A. Ç. (2020). "Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Özgeçmiş Özellikleri ile Damgalama (Stigma) Eğilimleri Arasındaki İlişki", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, cilt 31, sayı 3, ss.849-873.

- KIM, S. Y., WANG, Y., DENG, S., ALVAREZ, R., ve LI, J. (2011). "Accent, Perpetual Foreigner Stereotype, and Perceived Discrimination as İndirect Links Between English Proficiency and Depressive Symptoms in Chinese American Adolescents", **Developmental Psychology**, cilt 47, sayı 1, ss. 289–301.
- KOÇ M. (2016). "Demografik Özellikler ile Empatik Eğilim Arasındaki İlişti: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 9, ss.25-47.
- KONUKMAN, A. (2017). "Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler". **Çalışma ve Toplum**, cilt 3, sayı 54, ss.1299-1316.
- KÖNİ, H. (2023). "Uluslararası Göç", **Tesam Strateji**, sayı 5, ss. 6-8.
- KURZBAN, R., & LEARY, M. R. (2001). "Evolutionary Origins of Stigmatization: The Functions of Social Exclusion", **Psychological Bulletin**, cilt 127, sayı 2, ss.187-208.
- LECOUNT, R. J. (2017). "More Black Than Blue? Comparing the Racial Attitudes of Police to Citizens", **In Sociological Forum**, cilt 32, sayı 1, ss.1051-1072.
- LINK, B. G., PHELAN, J. C. (2001). "Conceptualizing Stigma", **Annual Review of Sociology**, cilt 27, sayı 1, ss.363-385.
- LU, Y., HILL, C. E., HANCOCK, G. R., KEUM, B. T. (2020). "The Effectiveness of Helping Skills Training for Undergraduate Students: Changes in Ethnocultural Empathy", **Journal of Counseling Psychology**, cilt 67, sayı 1, ss.14–24.
- MAFRATOĞLU, P., & YALÇINKAYA, M. (2021). "Analysis Of Empathetic Tendencies and Conflict Management Strategies Of Teachers Working Abroad". **Revista Tempos e Espaços em Educação**, cilt 14, sayı 33, ss.1-15.
- MAJOR, B., O’BRIEN, L. (2005). "The Social Psychology of Stigma", **Annual Review of Psychology**, cilt 56, sayı 2, ss.393-421.

- MARTIN, N. G., EAVES, L. HEATH, A. S., JARDINE, R, FEINGOLD, L. M., EYSENCK, H. J. (1986). "Transmission of Social Attitudes. **Proceedings of the National Academy of Science**, cilt 83,, sayı 12, ss.4364-4368.
- MCGUIRE, W. J. (1986). "The Vicissitudes of Attitudes and Similar Representational Constructs in Twentieth Century Psychology. **European journal of Social Psychology**, cilt 16, sayı 2, ss.89-130.
- MCLAREN, L. M. (2003). "Anti-Immigrant Prejudice in Europe: Contact, Threat Perception, and Preferences for the Exclusion of Migrants", **Social Forces**, cilt 81, sayı 3, ss.909-36.
- MILES, E., & CRISP, R. J. (2014). "A Meta-Analytic Test of The Imagined Contact Hypothesis", **Group Processes & Intergroup Relations**, cilt 17, sayı 1, ss.3-26.
- MORONE, J. A. (1997). "Enemies of The People: The Moral Dimension to Public Health", **J. Health Polit., Policy Law**, cilt 22, ss.993-1020.
- NOEL, J. G., WANN, D. L., BRANSCOMBE, N. R. (1995). "Peripheral Ingroup Membership Status and Public Negativity Toward Outgroups" **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 68, sayı 1, ss.127-137.
- OKELLO, E. , WAGNER, G. , GHOSH-DASTIDARG, B. , GARNETT, J. , AKENA, D. , NAKASUJJA, N., MUSISI, S. (2015). "Depression, Internalized HIV Stigma and HIV Disclosure", **World Journal of AIDS**, cilt 5, ss.30-40. doi: [10.4236/wja.2015.51004](https://doi.org/10.4236/wja.2015.51004).
- ÖZBAY, M. H. & CANPOLAT, B. I. (2003). "Psikoterapide Empati Ve Nesnellik İkilemi", **Klinik Psikiyatri**, sayı 6, ss.39-45.
- ÖZDEMİR, K., GÜLER, D. S., ŞAHİN, S., ÜNSAL, A., KUNİ., F. (2019). "Hemşirelerde Empati ve Öfke Kontrolünün Değerlendirilmesi", **Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi**, cilt 6, sayı 3, ss. 470-478.
- ÖZDİKMENLİ-DEMİR, G., DEMİR, S. (2014). "Testing The Psychometric Properties of The Scale of Ethnocultural Empathy in Turkey".

Measurement and Evaluation in Counseling and Development, cilt 47, sayı 1, ss.27-42.

ÖZÜDOĞRU,H.Y., KAN,A., USLU,L., YAMAN,E. (2018). “Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. cilt 40, sayı 2, ss.115-140.

PALA, A. (2008). “Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 23, sayı 23. ss. 13-23.

PASHAK, T. , CONLEY, M. , WHITNEY, D. , OSWALD, S. , HECKROTH, S., SCHUMAHER, E. (2018). “Empathy Diminishes Prejudice: Active Perspective-Taking, Regardless of Target and Mortality Salience, Decreases Implicit Racial Bias”. **Psychology**, cilt 9, sayı 6, ss.1340-1356.

PASTOR, A. R. (2004). “Differences in Empathy in Gender and Age. **A Puntos de Psicología**, cilt 22, sayı 3, ss.323-339.

PATERSON, H., TODOROVA, G. K., NOBLE, K., SCHICKHOFF, S., POLLICK, F. E. (2021). “Evaluation of Headtorch Works as a Workplace Intervention for Improved Support and Understanding of Co-Workers With Poor Mental Health and Well-Being”, **European Journal of Work and Organisational Psychology**, cilt 30, sayı 6, ss.931-942.

PEHRSON, S., VİGNOLES, V. L., BROWN, R. (2009). “National Identification and Anti-Immigrant Prejudice: Individual and Contextual Effects of National Definitions. **Social Psychology Quarterly**, cilt 72, sayı 1, ss.24–38.

PENG,L., SHEN, L., VANDERBILT, R. R., KIM, Y., FOLEY, K. A. (2020). “The Impact of Fear Versus State Empathy on Persuasion and Social Stigma”, **Media Psychology**, cilt 23, sayı 1, ss.1-24.

- PETTIGREW, T. F., TROPP, L. R. (2006). “A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory. **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 90, sayı 5, ss.751–783.
- PETTIGREW, T. F. (1998). Intergroup contact theory. **Annual Reviews of Psychology**, sayı 49, ss.65-85.
- PHINNEY, J.S., JACOBY, B., SILVA, C. (2007). “Positive Intergroup Attitudes: The Role of Ethnic Identity”, *International Journal of Behavioral Development*, cilt 31, ss.478-490.
- PRAHARAJ, S. K., SALAGRE, S., SAHRMA, P. S. (2021). “Stigma, Empathy, and Attitude (SEA) Educational Module for Medical Students to Improve The Knowledge and Attitude Towards Persons With Mental Illness. **Asian Journal of Psychiatry**, cilt 65, 102834.
- PRATKANIS, A.R., TURNER, M.E, MURPHY, M.E. (2016). “Attitude formation and change”. **Salem Press Encyclopedia of Health**.
- QUILLIAN, L (2006). “New Approaches to Understanding Racial Prejudice and Discrimination on”, **Annual Review of Sociology**, cilt 32, ss. 299-328.
- RAIJMAN, R., SEMYONOV, M., SCHMIDT, P. (2003). “Do Foreigners Deserve Rights? Determinants of Public Views Towards Foreigners In Germany and Israel”. **European Sociological Review**, cilt 19, sayı 4, ss.379-392.
- RASOAL, C., JUNGERT, T., HAU, S., STIWNE, E. E., ANDERSON, G. (2009). “Ethnocultural Empathy and Basic Empathy Among Students in Health Care Education”, **Evaluation & the Health Professions**, cilt 32, sayı 3, ss.300-313.
- REDLAWSK, D. P. (2002). “Hot Cognition or Cool Consideration? Testing the Effects of Motivated Reasoning on Political Decision Making”, **Journal of Politics**, cilt 64, ss.1021-1044.
- RIEK, B. M., MANIA, E. W., GAERTNER, S. L. (2006). “Intergroup Threat and Outgroup Attitudes: A Meta-Analytic Review”, **Personality and Social Psychology Review**, cilt 10, sayı 4, ss.336-353.

- RIVERA, D. (2014). “How School Diversity, Peer-Relations and Ethnic Identity Shape Ethnocultural Empathy Among Latino and Asian American Students”, **McNair Scholars Journal**, cilt 15, ss.102-116.
- RIZZOLATTI, G., FOGASSI, L., GALLESE, V. (2006). “Mirrors in the Mind”, **Scientific American**, cilt 295, sayı 5, ss.54-61.
- SAVAR, E., KEDİKLİ, U. (2019). “Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılara Sağlanan İmkânlar ve Uyum Sorunları: Çankırı Örneği”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, cilt 15, sayı 4, ss.1119-1142.
- SCHWEITZER, R., PERKOULIDIS, S., KROME, S., LUDLOW, C., RYAN, M. (2005). “Attitudes Towards Refugees: The Dark Side of Prejudice in Australia”. **Australian Journal of Psychology**, cilt 57, sayı 3, ss.170-179.
- SHERIF, M., & CANTRIL, H. (1945). “The Psychology of 'Attitudes': Part 1”, **Psychological Review**, cilt 52, sayı 6, ss.295–319.
- SINGER, T., LAMM, C. (2009). “The Social Neuroscience of Empathy”, **Annals of the New York Academy of Sciences**, cilt 1156, sayı 1, ss.81-96.
- SOKULLU, E. C. (2019). “Avrupa’nın “Göçmen Krizi” : Avrupalı Ne İster?”, **EURO Politika**, cilt 3, sayı 2, ss. 5-12 .
- SOMMERLAD, A., HUNTLEY, J., LIVINGSTON, G., RANKIN, K. P., FANCOURT, D. (2021). “Empathy And Its Associations With Age and Sociodemographic Characteristics in a Large UK Population Sample”, **PloS one**, cilt 16, sayı, 9. ss.1-17.
- SONER, G., AVCI AYDIN, İ. (2019). “Savunmasız Gruplar, Risk Yönetimi ve Halk Sağlığı Hemşiresinin Rolü”, **Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 4, sayı 1, ss.14-22.
- SOUZA, A. C. D., ALEXANDRE, N. M. C. ve GUIRARDELLO, E. D. B. (2017). “Psychometric properties in instruments evaluation of reliability and validity”, **Epidemiologia e Serviços de Saúde**, cilt 26, sayı 3, ss. 649-659.

- STEPHAN, W. C., FINLAY, K. (1999). "The Role of Empathy in Improving Intergroup Relations", **Journal of Social Issues**, cilt 55, sayı 4, ss.729-747.
- STETS, J. E., BURKE, P. J. (2000). "Identity Theory and Social Identity Theory", **Social Psychology Quarterly**, cilt 63, sayı 3, ss.224–237.
- ŞENGÜL, F. N. (2022). "Türkiye’de Yaşayan Göçmenlere Yönelik Tutumlar: Üniversite Öğrencileri Örneği", **Sosyal Bilimler Akademi Dergisi** , cilt 5, sayı 2, ss.120-140.
- TALAEI, M., SHARIFI, S., KADKHODAEI, M. (2022). "The Impact of Ethno-Cultural Empathy on Cyberbullying and Moderating Role of Personality Traits among Secondary School Girls", **Journal of Social Sciences Ferdowsi University of Mashhad**, cilt 19, sayı 1, ss. 218-191.
- TARTAKOVSKY, E., WALSH, S. D. (2020). "Factors Affecting the Psychological Well-Being of Immigrants: The Role of Group Self-Appraisal, Social Contacts, and Perceived Ethnic Density". **Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology**, cilt 26, sayı 4, ss.592–603.
- TAŞ, İ. E. , KOÇAR, H., ÇİÇEK, Y. (2017). "Mülteci Sorununun Çözümüne İlişkin Yeni Bir Yapılanma: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt 22, Göç Özel Sayısı, ss. 1369-1383.
- TAŞKIN E. O. (2004). "Şizofreniye Yönelik Tutumlar ve Damgalanma", **Psikoloji ve Psikofarmakoloji (3P) Dergisi**, cilt 12, ss. 41-50.
- TAUFIK, T. (2019). "Ethnocultural Empathy in a Pluralistic Society: Inter-Ethnic Relationships of Javanese and Chinese Children in Surakarta", **The Open Psychology Journal**, cilt 12, sayı 1, ss. 95-101.
- TAYINMAK, İ. , FURTUNA, S. (2022). "Ebeveynlerin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumları: Mersin İli Örneği", **Avrasya Beşeri Bilim Araştırmaları Dergisi**, cilt 2, sayı 2 ss.64-87.
- THURSTONE, L. L. (1931). "The Measurement of Social Attitudes", **The Journal of Abnormal and Social Psychology**, cilt 26, sayı 3, ss.249–269.

- TOKER, T., ATABAY, E., Tosun, E., YILMAZ, E., ÖZTÜRK, M., ATEŞÇİ, F. (2020). “Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Psikolojik Damgalama Eğilimi: Bir Özel Çalışma Modülü Örneği”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, cilt 34, sayı 3, ss.253-261.
- TOPAL, A. (2015). “Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü”, **Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss.5-22.
- TURNER, R., WILDSCHUT, T., SEDIKIDES, C. (2022). “Reducing Social Distance Caused by Weight Stigma: Nostalgia Changes Behavior Toward Overweight Individuals”, **Journal of Applied Social Psychology**, cilt 52, sayı 2, ss.429– 438.
- TÜRK, F., KAÇMAZ, T., TÜRNÜKLÜ, A., TERCAN, M. (2018). “Okul Psikolojik Danışmanlarının Penceresinden Türk ve Suriyeli İlkokul Öğrencilerinin Gruplararası Empati Deneyimlerinin İncelenmesi”, **İlkogretim Online**, cilt 17, sayı 2, ss. 786-811.
- VALCHEY, V. H., NEL, J. A., VAN DE VIJVER, F. J., MEIRING, D., De BRUIN, G. P., ROTHMANN, S. (2013). “Similarities and Differences in Implicit Personality Concepts Across Ethnocultural Groups in South Africa”, **Journal of Cross-Cultural Psychology**, cilt 44, sayı 3, ss.365–388.
- WANG, Y.-W., DAVIDSON, M. M., YAKUSHKO, O. F., SAVOY, H. B., TAN, J. A., BLEIER, J. K. (2003). “The Scale of Ethnocultural Empathy: Development, Validation, and Reliability”, **Journal of Counseling Psychology**, cilt 50, ss.221–234.
- YAKTIL OĞUZ, G. (2011). “Aksiyon Filmlerinde İyi ve Kötünün Temsili: Die Hard Üzerine Bir İnceleme”, **Selçuk İletişim**, cilt 7, sayı 1, ss.148-160.
- YAMAN, E., GÜNGÖR, H. (2013). “Damgalama (Stigma) Ölçeği'nin Geliştirilmesi, Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, cilt 11, sayı 25, ss.251-270.

- YİĞİT, I. H., TATCH, A. (2017). “Syrian refugees and Americans: Perceptions, Attitudes and Insights”, **American Journal of Qualitative Research**, cilt 1, sayı 1, ss.13-31.
- YÜKSEL, M. (2009). “Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi** , cilt 64, sayı 1, ss.275-298.
- ZORLU GÜNOK, M., ÇALIM, S. İ. (2012). “İşyerinde Damgalama ve Ayrımcılık Faktörü Olarak HIV/AIDS”, **Çalışma ve Toplum** , cilt 4, sayı 35, ss.165-188.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- “Herstory”, <https://blacklivesmatter.com/herstory/>, Blacklivesmatter, (Erişim Tarihi:13.06.2023.)
- “What is Black Livez Matters and What Are the Aims?”, <https://www.bbc.com/news/explainers-53337780>, BBC, (Erişim Tarihi:13.06.2023.)
- “Beyoğlu’da Şiddet Gören Trans Kadınlar İHD’ye Başvurdu”, <https://www.evrensel.net/haber/455139/beyogluda-siddet-goren-trans-kadinlar-ihdye-basvurdu>, Evrensel, (Erişim Tarihi:04.02.2023.)
- 15.02.2022 tarihli haber <https://bianet.org/bianet/lgbti/257768-tarlabasi-nda-trans-kadinlara-cinsel-siddet-ve-tehdit>, (Erişim Tarihi:04.02.2023.)
- “15 Yaşındaki Kız Çocuğuna Kabus Yaşattı”, <https://www.webursa.com/turkiye/suriyeli-sapik-15-yasindaki-kiz-cocuguna-kabusu-yasatti-her-satiri-mide-bulandiriyor-792261> , (Erişim Tarihi:16.06.2023.)
- “AVM Tuvaletinde Sapık Suriyeli, Gizli Kayıt Yaparken Yakalandı”, <https://www.iyigunler.net/guvenlik/avm-tuvaletinde-sapik-suriyeli-gizli-kayit-yaparken-yakalandi-h347377.html>, (Erişim Tarihi:16.06.2023.)

TEZLER

- AKPINAR, M. E. (2020). “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmen Kadınlarda Yaşam Doyumunun Etnik Kimlik, Kültürleşme ve Algılanan Ayrımcılık Düzeyleri Açısından İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi.
- BAKİOĞLU, F. (2018). “Psikolojik Danışman Adaylarının Özyeterlikleri ile Kültüre Duyarlılıkları, Cinsiyet Roller ve Bilinçli Farkındalıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, (Doktora Tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- BALABAN, Ç. D. (2013). “The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right Wing Authoritarianism in Predicting Turks’ Prejudice Towards Kurds”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- BOOTH, S. (2014). “Teaching Aboriginal Curriculum Content In Australian High Schools”, (Yüksek Lisans Tezi), Edith Cowan Üniversitesi.
- BUYRUK-GENÇ, A. (2019). “Psikolojik Danışmanların Etkili Psikolojik Danışman Nitelikleri ile Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri Arasındaki İlişkide Kültürel Zekânın ve Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü” (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- ÇALIŞKAN SARI, A. (2021). “Attitudes Towards Syrians: A Model Testing and Empathy Focus Intervention Study”, (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- ÇOKSAN, S. (2016). “Sosyal Kimlik Özdeşimi ve İç Grup Normunun İç Grup Yanlılığı ile İlişkisi”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi.
- DÜZKAYA, H. (2016). “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Politikaları”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

- GÜLER, A. E. (2017). “Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç ve Sığınmacı Sorunu”, (Yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mustafa Kemal Üniversitesi.
- HASGÜL, E. (2018). “Empati Eğitim Programının Huzurevi Çalışanlarının Empati Becerilerine Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi: Kastamonu, Tosya Örneği”,(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- KARAOĞLU, E. (2015). “The Role of Social Dominance Orientation, Empathy and Perceived Threat in Predicting Prejudice of Turkish Citizens Towards Syrian Immigrants”. (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- KÖRÜKÇÜ, Ö. S. (2004). “Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri ile Anne Empatik Becerilerinin İncelenmesi” (Doktora Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- NGUYEN, P. (2009). “Social context, ethnic identity, and ethnocultural empathy” (Yüksek Lisans Tezi), B.A., University of California, CA.
- ÖZ, F. (1992). “Hemşirelerin Empatik İletişim Becerisi ve Eğilimine Eğitimin Etkisi”, (Doktora Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- ŞİPİT, G. (2019). “Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stillerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- TAŞDEMİR, G. (1999). “Ege Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi’nde Çalışan Hemşirelerin Empatik Eğilim ve İş Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi.
- ULAŞ, S. (2018). “İç Gruba Yönelik Tehdit Durumunda Algılanan Önyargı ve Ayrımcılık İlişkisi: Aleviler Açısından Bir İnceleme”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi.

ÜSTEN, E. (2018). “Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Suriyelilere Yönelik Ayrımcılıkta Sosyal Psikoloji Analizi”, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yaşar Üniversitesi.

DiĞER KAYNAKLAR

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (1951). “Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees”, <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10>, (Erişim tarihi: 14.01.2022)

International Organization for Migration Türkiye. (2019). “**Glossary on migration**”, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, **Migration**, IOM, Switzerland.

International Organization for Migration Türkiye. (2020). “2020 Dünya Göç Raporu: 1”, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020-turkish-chapter-1>, (Erişim Tarihi:12.02.2023.)

KAPIKIRAN, N. A. (2016). “Ethnocultural Empathy and Basic Empathy Different Structures: Gender, Ethnic, Religion-Sect and Political Differences”, **EJER education science Congrees**, Unpublished paper.

İÇDUYGU, A., ERDER, S. ve GENÇKAYA, Ö. F. (2014). “Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere”, MiReKoc Araştırma Raporları, 1, Koç Üniversitesi.

OĞUZ, C. (2019). “Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tepkinin Sosyal Medyadaki Temsili: Hashtaglerde Nefret Söylemi”, AL FARABI 6th International Conference on Social Sciences, Adana, (TAM METİN), ss. 64–75.

Resmi Gazete. (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Sayı:28615.

T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2022). “Düzensiz Göç”, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>, (Erişim Tarihi:15.01.2022.)

- T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017). “2016 Türkiye Göç Raporu”,
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). “Geçici Koruma”,
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, (Erişim Tarihi: 08.12.2022.)
- T.C. İçişleri Bakanlığı İl Göç İdaresi, “Geçici Koruma”,
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, (Erişim Tarihi:16.06.2023.)
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. Damgalamak. (Erişim Tarihi:14.01.2023.)
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. Empati. (Erişim Tarihi:14.01.2023.)
- UNCHR. (2020). “2020 Yıl Ortası İstatistik Raporu ve UNCHR Veri Arama Platformu”,
<https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2021/04/webtr-1.jpg>
- UNCHR. (2022). <https://data2.unhcr.org/en/country/bgd>, (Erişim Tarihi:04.02.2023.)
- UNHCR. (2021). “UNCHR Türkiye İstatistikleri”, (<https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>), (Erişim Tarihi:15.01.2022.)
- YILMAZ, T. (2015). “Türkiye’nin “Misafirleri”: Medyada “Suriyelilerin” Temsili”,
<https://www.researchgate.net/publication/326191358>, (Erişim Tarihi:16.06.2023.)

EKLER

EK-A: Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK-B: Demografik Bilgi Formu

EK-C: Damgalama Ölçeği

EK-D: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

EK-E: Etno-kültürel Empati Ölçeği

EK-F: Etik Kurul Onay Formu

EK-A Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Hande Tasa danışmanlığında, İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji yüksek lisans programı öğrencisi Zeynep Büyükçorak Kanaş tarafından yürütülmektedir. Çalışma kapsamında Suriyelilere yönelik tutumlarda damgalama eğilimleri ve empati becerisi değişkenlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla, 18-65 yaş arası İstanbul ilinde ikamet eden katılımcıların yaklaşık 15 dk süren anket çalışmasına katılması beklenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma boyunca katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemekte olup, toplanan veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Sorulacak olan soruların doğru veya yanlış yanıtı bulunmamaktadır. Araştırma sonucunda güvenilir bilgiler edinebilmek için sizi en iyi yansıtan yanıtları işaretlemeniz önemlidir. Soruları yanıtlarken herhangi bir aşamada kendinizi rahatsız hissederseniz, çalışmayı istediğiniz zaman sonlandırabilirsiniz. Araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuzu yöneltmek ya da sonuçlara ilişkin bilgi edinmek için zbuyukcorak@gmail.com e-posta adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Zeynep Büyükçorak Kanaş

Katılımcının Beyanı:

İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nda Zeynep BÜYÜKÇORAK KANAŞ tarafından yürütülen bu çalışma hakkında verilen bilgileri okumuş olmuştum. Verilen bilgileri bütün ayrıntıları ile anlamış bulunmaktayım.

Bu şartlarda bahsedilen araştırmaya kendi hür irademle katılmayı kabul etmekteyim.

Tarih:

İmza:

EK-B Demografik Bilgi Formu Soruları

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz:

- Kadın/
 Erkek/
 Diğer...

Yaşınız:...

Eğitim Durumunuz:

- Okuma yazma biliyor ama diploması yok
 İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise mezunu
 Üniversite mezunu
 Yüksek lisans/doktora mezunu

Aylık Toplam Geliriniz:

- Gelirim yok
 1500 TL'den az
 1501 – 4000 TL arası
 4001 – 8000 TL arası
 8001- 15000 TL arası
 15000 TL'den fazla

Hiç Suriyeli göçmenlerle profesyonel veya gönüllü olarak çalışma deneyiminiz oldu mu?

- Evet
 Hayır

Hiç Suriyeli göçmenlerle komşuluk deneyiminiz oldu mu?

- Evet
 Hayır

Hiç Suriyeli göçmen arkadaşınız oldu mu?

- Evet
 Hayır

Kendinizi aşağıda bulunan hangi etnik kimliğe yakın hissediyorsunuz?

- Türk

- Kürt
- Arap
- Çerkez
- Ermeni
- Rum
- Laz
- Diğer

Lütfen yukarıda yanıt verdiğiniz etnik kimliği düşünerek aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi derecelendirmeye göre doldurunuz. Doğru ya da yanlış bir seçenek bulunmamaktadır. Size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

- 1: Kesinlikle Katılmıyorum
- 2: Katılmıyorum
- 3: Kısmen Katılıyorum
- 4: Katılıyorum
- 5: Tamamen Katılıyorum

Kendimi etnik kimliğe bağlı hissediyorum.

- 1) Kesinlikle Katılmıyorum
- 2) Katılmıyorum
- 3) Kısmen Katılıyorum
- 4) Katılıyorum
- 5) Tamamen Katılıyorum

..... olmaktan gurur duyuyorum.

- 1) Kesinlikle Katılmıyorum
- 2) Katılmıyorum
- 3) Kısmen Katılıyorum
- 4) Katılıyorum
- 5) Tamamen Katılıyorum

..... olmam kimliğimin önemli bir parçasıdır.

- 1) Kesinlikle Katılmıyorum
- 2) Katılmıyorum
- 3) Kısmen Katılıyorum
- 4) Katılıyorum
- 5) Tamamen Katılıyorum

EK-C Damgalama Eğilimi Ölçeği

DAMGALAMA ÖLÇEĞİ (YAMAN&GÜNGÖR, 2013)		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KATILIYORUM	TAMAMEN KATILIYORUM
1	Adli suça karışmış biriyle aynı ortamda çalışmak istemem.					
2	Aynı dünya görüşünü paylaşmayan kişiler birbirine adaletsiz davranır.					
3	Seçme şansım olsa evlilik dışı doğan bir kişiyle çalışmak istemezdim.					
4	Cinsel tercihleri farklı olduğunu düşündüğüm biriyle iletişim kurmak istemem.					
5	Yaşlı personelin iş ortamında verimleri oldukça düşüktür.					
6	Kıdemi fazla olan çalışanlar genç olanlar üzerinde otorite kurmayı sever.					
7	Kadın personel iş ortamında daha fazla sorun çıkarır.					
8	İnsanların kökenine göre farklı tavırlar takınılabılır.					
9	Boşanmış personelin iş ortamına negatif etkileri olabilir.					
10	İş ortamında dini inancı farklı olan birinin bulunması beni rahatsız eder.					
11	Psikolojik yardım alan bireylerin kişilik problemleri vardır.					
12	Psikolojik yardım aldığı bilinen kişilere güven azalır.					
13	Toplum kurallarına aykırı yaşantısı olan bir kişiyle aynı ortamda çalışmaktan rahatsız olurum.					

DAMGALAMA ÖLÇEĞİ (YAMAN&GÜNGÖR, 2013)		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KATILIYORUM	TAMAMEN KATILIYORUM
14	Yaşam tarzı bana uymayan bir kişiyle iş dışında görüşmem.					
15	Performansı kıskanılan bir kişi iş ortamında yalnız kalır.					
16	Meslektaşlarıyla sosyal paylaşımında bulunamayan bir kişi sorunludur.					
17	Çalışanlar arasında ayırım yapılması doğaldır.					
18	Farklı şivesi olan kişiler küçümsenebilir.					
19	Kılık-kıyafeti aykırı olan kişiler dışlanmayı hak eder.					
20	Tarzı taşralı olan birinin sosyal kabul görmemesi doğaldır.					
21	Güzel / yakışıklı olan kişiler daha başarılıdır.					
22	İletişime kapalı kişiler sorunludur.					

EK-D Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kabul Etme	Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilere güvenirim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelileri severim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelileri yakından tanımak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelileri kendime yakın bulurum.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilere sempati duyarım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.	☐	☐	☐	☐	☐	
Tehdit	Suriyelileri tehdit olarak algılarıım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerin varlığından tedirgin olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐	
Reddetme	Suriyelileri dışlarım.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilerden nefret ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.	☐	☐	☐	☐	☐
	Suriyelilere selam vermem.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-E Etnokültürel Empati Ölçeği

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Pek Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Aşağıda farklı kültürlerden olan insanlarla yaşadığımız kişilerarası ilişkilerinizdeki davranış ve tutumlarınızı içeren bir dizi ifade yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak yanında yer alan derecelendirmede sizi en iyi yansıttığınızı düşündüğünüz rakamı yuvarlak içine alınız.					
İnsanlar Türkçeyi düzgün bir biçimde konuşmadıklarında kendimi kızgın hissederim.	1	2	3	4	5
Kendi etnik grubum dışındaki etnik grupların sosyal ve siyasi olayları hakkında çok fazla bilgim yoktur.	1	2	3	4	5
3. Kendi etnik grubum dışındaki etnik grupların karşılaştıkları ayrımcılığın anlatıldığı film ve kitaplar beni çok etkiler.	1	2	3	4	5
4. Bir grup içinde farklı etnik kökene sahip tek kişi olmanın nasıl bir duygu olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5
5. Türkçeyi ne kadar iyi konuşuyor olurlarsa olsunlar, farklı etnik kökenlerden olan insanlarla iletişim kurduğumda tahammülsüz olurum.	1	2	3	4	5
6. Bazı insanların etnik kökenlerinden dolayı diğerlerine göre daha az imkana sahip olduklarıyla ilgili engellenmişlik hislerini anlayabiliyorum.	1	2	3	4	5
7. Kendi etnik grubum dışındaki etnik gruplardan olan insanlara çalıştıkları kurumlar içinde ayrımcılık uygulandığının (örn: terfi ettirilmeme) farkındayım.	1	2	3	4	5
8. Farklı etnik kökenlerden olan insanların neden geleneksel kıyafetlerini giymekten hoşlandıklarını anlayamıyorum.	1	2	3	4	5
9. Farklı etnik kökenlerden olan kişilerle kendi deneyimleri üzerine konuşabilme fırsatı ararım.	1	2	3	4	5
10. Farklı etnik kökenlerden olan kişilerin çevremde kendi dillerinde konuşmaları beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5
11. Etnik kökenleri nedeniyle arkadaşlarıma adil davranılmadığında onları savunurum.	1	2	3	4	5
12. Etnik kökenleri nedeniyle haksızlıkla yüz yüze gelen insanların kızgınlığını paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
13. Farklı etnik kökenlerden olan insanlarla etkileşim içindeyken, onların kültürel normlarını takdir ettiğimi gösteririm.	1	2	3	4	5
14. Eğer dezavantajlı bir duruma getirildiklerini düşünürsem, diğer etnik gruplardan olan insanları desteklerim.	1	2	3	4	5
15. Diğer insanların etnik kökenlerinden dolayı talihsiz olaylar yaşaması (örn: ayrımcılığa uğraması) beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5
16. Tüm farklı etnik kökenlerden gelen insanların eşit haklara sahip olmasını destekleyen etkinliklere katılmayı pek istemem.	1	2	3	4	5
17. Diğer etnik gruplardan gelen insanlara yapılan ayrımcılıktan duyduğum rahatsızlığı ifade ederim.	1	2	3	4	5
18. Kendiminkinden farklı bir etnik kökenden olmanın nasıl bir duygu olabileceğini anlamak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5
19. Toplumumuzdaki farklı etnik grupların nasıl sistemli olarak baskılandıklarını görmekteyim.	1	2	3	4	5
20. Diğer etnik gruplardan olan insanlar için ırkçı ifadeler kullanılması beni ilgilendirmez.	1	2	3	4	5
21. Farklı etnik kökenlerden insanların toplumsal hayatta başarı elde	1	2	3	4	5

ettiklerini gördüğümde onların gururunu paylaşıyorum.					
22. Diğer insanların etnik baskılara karşı mücadele verirken yaşadıkları hayal kırıklığını paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
23. Medyanın insanları genellikle etnik kalıpyargılar doğrultusunda resmettiğinin farkındayım.	1	2	3	4	5
24. Kendiminki dışındaki etnik gruplara toplum içinde ne kadar farklı davranıldığının farkındayım.	1	2	3	4	5
25. Nefret suçlarına (örn: bir etnik gruba yönelik istemli saldırganlık) maruz kalan insanların yaşadığı öfkeyi paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
26. İnsanların yaygın olana uymayarak kendi yerel etnik-kültürel geleneklerini neden korumaya çalıştıklarını anlayamıyorum.	1	2	3	4	5
27. Kendiminkinden farklı bir etnik gruptan olan bir insanın yerine kendimi koymam benim için zordur.	1	2	3	4	5
28. Çevremde farklı etnik kökenden belirgin sayıda fazla insan olduğunda kendimi rahatsız hissederim.	1	2	3	4	5
29. İnsanlar benim etnik grubum hakkında yapmamış olsa bile, ırkçı şakalar yaptıklarında buna alındığımı söylerim.	1	2	3	4	5
30. Günlük yaşamlarında etnik ayrımcılık yaşadığını söyleyen insanların anlattıkları bana pek inandırıcı gelmiyor.	1	2	3	4	5

EK-F Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 02.02.2023-76313

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-76313
Konu : Etik Onayı Hk.

02.02.2023

Sayın ZEYNEP BÜYÜKÇORAK KANAŞ

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 26.01.2023 tarihli ve 2023/01 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.
Bilgilerinize rica ederim

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSL4ZHD133 Ptn Kodu : 70532

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-obyv?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Kültürcükmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Keş Adresi : isu.yazisleri@isu.hes03.kep.tr

Bilgi için : Tuğba SÜNNETÇİ

Unvanı : Yarı İşleri Uzmanı

Tel No : 31002

ÖZGEÇMİŞ

Ad - Soyad: Zeynep Büyükçorak Kanaş

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: 2014, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Yüksek Lisans: 2023, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Programı

MESLEKİ DENEYİM:

İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile Sosyal Destek Programı, Sosyolog, Aralık 2017 - Devam Ediyor

ALDIĞI EĞİTİMLER:

Aile Danışmanlığı Sertifika Programı, İstanbul Üniversitesi, Eylül 2014 (Toplamda 450 Saat, Kuramsal, Uygulama ve Süpervizyon).

KONGRE BİLDİRİSİ

Büyükçorak Kanaş, Z. ve TASA, H. (2023). "Temas, Etno-Kültürel Empati ve Damgalamanın Suriyelilere Yönelik Tutumlarla Olan İlişkisi", 15. Uluslararası Sosyal, Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, ss. 1096.

